

2. การรับงานและรายได้นอกสภา จริยธรรมข้อนี้เป็นข้อสำคัญมาก เพราะเกี่ยวข้องกับ การจัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ โดยการรับงานและรายได้ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวที่ขัดกับการปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร จึงได้กำหนดไว้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องไม่รับค่าตอบแทน (honoraria) ในการกล่าวหาปราศรัย การปรากฏตัว การเขียนบทความหรือรับเงินให้เจ้าหน้าที่คนใดในสภา จะต้องไม่รับเป็นตัวแทนของใครเป็นส่วนตัวติดต่อกับรัฐบาล จะต้องไม่รับค่าทดแทน (compensation) ทุกชนิดจากรัฐบาลต่างประเทศ หรือเป็นนายหน้าให้กับรัฐบาลต่างประเทศ และต้องไม่หากินกับตำแหน่ง ไม่รับค่าตอบแทนจากการสอนหนังสือ ไม่ให้ผู้อื่นเอาชื่อไปใช้ในทางการค้า ไม่รับว่าความานศาล และควรห้ามมิให้ผู้สมรสรับงานที่อาจจะถูกมองไปว่าเป็นเส้นทางที่นำไปใช้อิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่ได้

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ *คู่มือจริยธรรม* ได้พยายามอธิบายความหมายของคำว่า การจัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัวกับส่วนรวม (conflicts of interest) ซึ่งเป็นคำที่ยังไม่สามารถจะเข้าใจด้านบริบทของการเมืองไทยได้อย่างเหมาะสม แต่เป็นส่วนสำคัญทางจริยธรรมทางการเมืองที่จะต้องวางกฎเกณฑ์อย่างแท้จริง *คู่มือจริยธรรม* กล่าวว่า คำนี้สามารถตีความได้หลายความหมาย แต่ในกฎหมายและระเบียบของรัฐบาลกลางสหรัฐ คำนี้มีความหมายที่จำกัดกว่าคือ หมายถึง "สถานการณ์ที่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ขัดกับกิจการทางเศรษฐกิจส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น (A situation in which an official's conduct of his office conflicts with his private economic affairs.) ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อการทำให้ขาดความเป็นกลางในการวินิจฉัยารณญาณ เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งใดก็ตามที่เกิความยุ่งยากที่จะทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว (The risk of impairment of impartial judgment, a risk which arises whenever there is temptation to serve personal interests." และเป็นข้อที่สภาองเกรสถือว่าสำคัญที่จะรักษาจรรยาบรรณข้อที่ว่า "ความจงรักภักดี เป็นตำแหน่งที่ต้องให้บริการไว้ว่างจากประชาชน" (Public office is a public trust ตัวอย่างของการกระทำผิดดังกล่าวได้แก่ การที่สมาชิกสภาขอให้ผู้

กำลังขอจัดตั้งธนาคารใหม่ขายหุ้นให้และพยายามจะช่วยให้การออกใบอนุญาตในการจัดตั้งธนาคาร หรือกรณีที่สนับสนุนร่างกฎหมายที่จะยกเลิกข้อห้ามในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ตนเองมีผลประโยชน์ทางการเงินอยู่ เป็นต้น

3. การเปิดเผยทางการเงิน กฎจริยธรรมข้อนี้ เป็นกฎที่สำคัญมากอีกข้อหนึ่ง เพราะผลประโยชน์ทางการเงินและการลงทุนของสมาชิกสภาผู้แทนและผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนอาจเป็นการขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่แต่มาตีความ ความว่ากฎข้อนี้จะบังคับว่าต้องถอนการลงทุนหรือตัดสินใจการลงทุนและแนบเสียงงาน เรื่องที่กระทบต่อผลประโยชน์ทางการเงินส่วนตัว การบังคับให้มีการเปิดเผยทางการเงินจึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะตรวจสอบและป้องกันปรามการขัดแย้ง ดังกล่าว *คู่มือจริยธรรม* อธิบายวิธีการยื่นแบบรายการและกำหนดหลักเกณฑ์ การรายงานเพื่อประโยชน์ส่วนตัว บรรยายการเปิดเผย ข้อบังคับเฉพาะ เกี่ยวกับการเปิดเผย เช่นในรายงานต้องระบุคำตอบแทนจากภายนอก ททรัพย์ สิ้นที่มีอยู่ ธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ในปีก่อนที่จะยื่นแบบ และต้องให้ข้อมูลและคำ อธิบายประกอบด้วยตามที่พิจารณาเหมาะสม รวมทั้งทรัพย์สินของคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ทั้งนี้ ของขวัญที่ได้รับ สัญญาเกี่ยวกับการจ้างงาน ในอนาคต การจัดตั้งกองทุน (trust) การยื่นแบบเป็นครั้งหรือไม่ปฏิบัติตาม กฎจะถูกลงโทษปรับสูงสุด 10,000 ดอลลาร์หรือจำคุกสูงสุดถึง 5 ปี

4. สิทธิหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สภา เจ้าหน้าที่ของสภาผู้แทนของรัฐมีข้อบังคับไว้เช่น เดียวกัน เช่นในเรื่องการจ้างงาน 3 เดือน การห้ามมิให้หักเงินเดือนตัวเอง จ่ายให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนที่เป็นคู่สมรส หรือคู่สมรสส่วนตัวกับสมาชิกหรือคำชี้แจงในสำนักงาน (kickback) ห้ามมิให้มีการเสียงให้สมาชิกสภาผู้แทนในเวลา งาน และห้ามรับงานนอกเวลาพิเศษ (part-time) ส่วนการจ้างงานสมัคร ผู้ฝึกงาน และผู้ช่วยงานนอกเหนือจากนี้ยังรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ค่าเบี้ยเลี้ยงค่าจ้างจ่ายทางการ (official allowances) และค่าไปรษณีย์ (frank) *คู่มือจริยธรรม* ได้อธิบายอย่างละเอียดว่ามีหน้าที่นำเงินเบี้ยเลี้ยงค่าจ้างจ่ายทางการไปใช้เป็นการส่วนตัว หรือเอาไปใช้หาเสียง และยังห้ามมิให้ใช้เงินส่วนตัวเป็นค่าจ้างงานราชการด้วย นอกจากนั้น *คู่มือจริยธรรม* ยังได้มีบทลงโทษอาญาและต้องจ่ายเงินคืน ส่วนค่าไปรษณีย์ (frank) จะมีจำนวนจำกัดและมีการเปิดเผยตัวเลขที่รับได้ 4 ครั้งต่อปี เงินส่วนนี้จะต้องใช้เพื่อส่งจดหมายกับประชาชนในเขตเลือกตั้ง ในการแจกเอกสารลงสมัครรับเลือกตั้ง ขาดหมายข่าว แบบสอบถามและค่าส่งเอกสารอื่น ๆ จะใช้ไปเพื่อการเมืองงานเรื่องส่วนตัว ส่งเป็นบัตรอวยพรหรือรายงานเรื่องขอสมัครรับเลือกตั้ง ก็เป็นเรื่องเงินส่วนนี้ที่ *คู่มือจริยธรรม* ได้

เงินเบี้ยเลี้ยงค่าจ้างจ่ายทางการ ไม่สามรถจะนำไปใช้ในกรณีว่าจ้างคนทำงานหรือจ้างคนอื่นมาจัดการแก่ผู้รับจัดการงานหรือยกย้ายที่ทำงาน จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ และรถจักรยานไว้ใช้งานเป็นเวลานานตามหน้าที่ จัดส่งบัตรอวยพรวันนักขัตฤกษ์ ดอกไม้ ถ้วยรางวัล ค่าโฆษณาส่วนตัว จ่ายเป็นค่าที่ปรึกษาหรือทำสัญญากับลูกจ้าง บริจาคหรือซื้อของขวัญ (นอกจากธงชาติสหรัฐและของที่ให้เป็นของขวัญทางการทูตระหว่างเดินทางเป็นทางการนอกประเทศ) ค่าจ้างหรือค่าประเมินราคาก็ไม่ได้รับอนุญาต จัดซื้อเช่าเวลาวิทยุ และวิทยุโทรทัศน์ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม นอกเหนือจากในการประชุมงานในที่ที่ปกติ ซึ่งต้องไม่เกิน 1,500 เหรียญต่อการประชุม 1 ครั้ง ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและการฝึกอบรม นอกจากที่เกี่ยวกับงานในที่และต้องพิสูจน์ว่าจะเป็นส่วนประโยชน์ และจะช่วยเพิ่มพูนทักษะและความรู้ในการปฏิบัติงานและค่าจ้อครตที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเช่าอาคารสถานที่ นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังจะต้องทำบัญชีแสดงการใช้จ่ายเงินเพื่อตรวจสอบ และมีบทลงโทษทั้งทางแพ่งและอาญากรณียื่นหลักฐานปลอม และทุจริตในการขอเบิกค่าใช้จ่าย ในทางแพ่งอาจถูกปรับถึง 10,000 เหรียญบวกด้วย 3 เท่าของค่าเสียหายของรัฐบาล ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเป็นการเจตนาที่จะฉ้อโกง

(คำว่า frank เดิมหมายถึงลายมือชื่อหรือสำเนาลายมือชื่อของบุคคลที่ได้รับอำนาจในการส่งไปรษณีย์ โดยไม่ต้องเสียค่าแสตมป์ ไปรษณีย์ที่สมาชิกสภาkongเกรสส่งออกไปเรียกว่า franked mail ซึ่งก็มีค่าใช้จ่ายที่สามารถเบิกใช้ได้ซึ่งกำหนดวงเงินขึ้นสูงไว้เป็นรายปี ปกติจะเป็น 3 เท่าของค่าส่งไปรษณีย์ชั้นหนึ่งไปนอกเขตเลือกตั้ง ในการส่งไปรษณีย์ที่ไม่ต้องเสียค่าแสตมป์นี้ก็มีกฎระเบียบที่ละเอียดกว่าที่คอยควบคุมเช่นกัน ซึ่งก็มีการแยกประเภทการส่งจดหมายและเอกสารทางไปรษณีย์ออกไปอีกหลายอย่าง)

6. การรับคำเนินเรื่องให้ประชาชนนอกเขตเลือกตั้ง (casework considerations)

เป็นการวางกฎเกี่ยวกับการที่สมาชิกสภาผู้แทน และเจ้าหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนผู้นั้นจะช่วยเหลือประชาชนนอกเขตเลือกตั้งในการติดต่อธุรกิจกับหน่วยงานราชการ โดยทำหน้าที่ให้ความสะดวกหรือเป็น "ombudsmen" ซึ่งในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานของทางราชการในนามของประชาชนนอกเขตนี้ได้กำหนดประเภทไว้ว่าจะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการขอข้อมูลหรือรายงานเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเร่งให้ดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามเนื้อหา จดคำให้มีการนัดพบ แสดงความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่ได้เป็นคู่ความ) ตามขั้นตอนที่เปิดไว้ทางกฎหมาย แต่ต้องไม่แสดงความคิดเห็นประเด็นที่มีข้อห้ามหรือนอกประเด็นที่มีการบันทึกไว้ (off-the-record comments/Ex-parte communications) รับเงินหรือของมีค่าเป็นการตอบแทน หรือบีบบังคับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานโดยสัญญาจะให้ประโยชน์หรือคุกคามจะลงโทษ สมาชิกสภาผู้แทนอาจจะเขียนหนังสือรับรอง (recommendations) ให้ผู้สมัครงานได้แต่ต้องจำกัดคำให้ความเห็นในเรื่องอุปนิสัย และสถานที่อยู่อาศัยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในบางเรื่องที่ประชาชนนอกเขตเลือกตั้งขอให้สมาชิกสภาผู้แทนช่วยเหลือนั้นอาจอยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาล การช่วยเหลือจะต้องระมัดระวังไม่ให้เข้าไปแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม และการกระทำหน้าที่เป็น "ผู้แทน" นี้ก็มีแนวทางที่เป็นมาตรฐานซึ่งสภาkongเกรสได้วางไว้ด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง

ฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ และเกิดความยุติธรรมกับคู่กรณีและการช่วยเหลือ
ประชาชนในเขตเลือกตั้งต้องทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในกรณีที่ต้องขอความช่วยเหลือ
เป็นหัวหน้าและผู้สนับสนุนโดยตรงของสมาชิกสภาผู้แทน และต้องไม่พยายาม
พยายามให้เกี่ยวข้องกับการขอความช่วยเหลือเรื่องการประมุขงาน จัดซื้อจัดจ้างหรือ
การขอเงินช่วยเหลือทางธุรกิจเอกชนในเขตเลือกตั้ง

๗. กองทุนค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการหาเสียง (campaign funds and practices) เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มากและเป็นปัญหา
มากและเป็นประเด็นที่ยังไม่สามารถปฏิบัติสำเร็จจนทุกวันนี้ เช่นในกรณีการ
รับเงินจากองค์กรระดมเงินที่เรียกว่า Political Action Committees
(PACs) พรรคปฏิสัมพันธ์และพรรคเดโมแครตซึ่งมีฐานเสียงที่ต่างกันก็มีความ
ขัดกันในเรื่องการระดมเงินทุนเพื่อการหาเสียงเลือกตั้ง Sorauf¹⁰ ให้ความ
ความเห็นว่าเป็นประเด็นที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับความเป็นความตายของอาชีพ
การเมืองของนักการเมือง การที่จะให้สภาองค์กรเป็นผู้ออกกฎระเบียบ
ควบคุมการใช้จ่ายเงินของตนเองเป็นไปไม่ได้ยาก แม้กระทั่งพระราชบัญญัติ
การหาเสียงเลือกตั้งของรัฐบาลกลาง Federal Election Campaign
Act (FECA) ก็ไม่สามารถจะแก้ไขระเบียบได้ เพราะความซับซ้อนหลาย
ขั้นตอนของการเมือง ทั้งนี้เพราะพรรคการเมืองย่อมมองหาจุดได้เปรียบ
เสียเปรียบในการหาเสียงเป็นหลัก อีกทั้งผู้สภากับสภาผู้แทนราษฎรก็มี
ความเห็นไม่ตรงกัน จุดสำคัญอยู่ที่การต้องยอมรับว่าการหาเสียงต้องจ่ายเงิน
ในแง่จริยธรรมประชาชนมักมองว่า การหาเงินเป็นการเปิดทางให้กับกลุ่มผลประโยชน์
ต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลให้สนับสนุนเพื่อชักจูงให้สมาชิกสภาตัดสินใจที่
เป็นประโยชน์แก่บุคคลหรือองค์กรที่บริจาคเงิน แต่ในแง่ของนักการเมืองที่
ต้องหาเสียงและสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติและการคุ้มครองอาชีพของตนเอง
แล้วย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะทำตัวให้ "บริสุทธิ์" ได้ในเรื่องนี้ การพยายาม
ให้ทางราชการออกเงินช่วยเหลือแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง มักจะถูกคัดค้านจาก

ประชาชนว่า เป็นการนำเงินภาษีไปใช้ในการแก้ปัญหาซึ่งแก้ไขไม่ได้ Sorauf
เรียกการเมืองว่าด้วยคำใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งว่าเป็น "การเมือง
สุดขั้ว" (politics of politics) เป็นการเมืองที่แสดงให้เห็นคุณสมบัติ
ส่วนตัวและสภาวะการเมืองของนักการเมืองได้ชัดเจนที่สุด และเป็นการเมือง
ที่ต้องระมัดระวังมากสำหรับประชาชนที่รู้สึกรังเกียจและผิดหวังเยาะเย้ยมากเกินไป
รอบ ซึ่งในกรณีของสหรัฐอเมริกาก็ไม่แตกต่างจากของประเทศไทย

ในสหรัฐอเมริกา มีข้อห้ามการใช้จ่ายเงินหาเสียงเลือกตั้ง (campaign
funds) ไว้ว่า จะต้องรณรงค์ไปใช้ในการส่วนตัว หรือเป็นค่าใช้จ่ายในการ
ปฏิบัติงานด้านหนึ่ง ต้องใช้เพื่อเป้าหมายการหาเสียงและการเมืองที่สุจริต
เงินที่ได้รับจากการจัดงานเลี้ยงหาทุนต่าง ๆ ถือเป็นเงินในกองทุนหาเสียง
และสมาชิกสภาต้องนำมาขึ้นบัญชีของทางราชการ เช่น วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ
ตลอดจนเงินของทางราชการเพื่อกิจกรรมที่เป็นการหาเสียง ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่
ของสภา บริจาคเงินหาเสียง และสมาชิกสภาจะรับเงินบริจาคจากเจ้าหน้าที่
ที่ไม่ได้ กฎหมาย Federal Election Campaign Act ยังได้วางข้อห้าม
มิให้รับเงินบริจาคจากบริษัท สหภาพแรงงาน บุคคลต่างชาติ และผู้รับเหมางาน
รัฐบาลมิให้รับเงินบริจาคเป็นเงินสดเกิน ๑๐๐ เหรียญ และมีบทลงโทษการ
ไม่รายงานเงินบริจาคที่ได้รับหรือค่าใช้จ่าย กฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียง
เลือกตั้งมีบทบัญญัติที่พยายามอย่างเต็มที่ที่จะป้องกันการเมืองนำเงินที่ระดมได้ไป
ใช้เป็นการส่วนตัวและเมืองที่ความคลุมเครือของสื่อ คณะกรรมการเลือก
ตั้งของรัฐบาลกลาง (The Federal Election Commission) และกรม-
สรรพากร (The Internal Revenue Service) ซึ่งจะเป็นผู้ตีความว่า
คำใช้จ่ายทางการเมืองได้แก่ รายจ่ายอะไรบ้าง และตราใบที่ไม่นำ
ไปใช้ส่วนตัวก็เป็นอันขาด การ "ดื่ม" เงินกองทุนหาเสียงไปใช้ส่วนตัวถูก
หมายกำหนดไว้ว่าทำไม่ได้ เช่นเดียวกับกรณีเงินกองทุนหาเสียงไปใช้

เจ้าหน้าที่ของตนเองยืม นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดมาตรฐานในการใช้จ่ายเงิน
พาหนะราชการในการหาเสียง การส่งเอกสาร จากเงินค่าใช้จ่ายไปรษณีย์
การตั้งกองทุนค่าจ้างทนายความ ในกรณีตกเป็นจำเลย (legal defense
funds)

สภาผู้แทนราษฎร ได้วางกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับข้อห้ามในการดำเนินการ
การหาเสียงไว้อย่างละเอียดหลายข้อ อาทิ การสัญญาหรือใช้อิทธิพลทางงาน
ราชการให้ทำเป็นการตอบแทนการบริจาคเงิน การจ่ายเงินซื้อเสียง ขยาย
เสียง การใช้เงินงบประมาณของสภาองค์กรช่วยเหลือสงเคราะห์คนเพื่อ
หวังคะแนนเสียง สัญญาจะแต่งตั้งให้ผู้สนับสนุนมีตำแหน่งทางราชการหรือใน
องค์กรเอกชน ชมเชยเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ช่วยเหลือในการเลือกตั้งหรือบังคับให้
บริจาคเงิน รับเงินบริจาคจากผู้ที่จะได้รับเงินสงเคราะห์บรรเทาทุกข์ (relief
payments) รับเงินบริจาคเกิน 1,000 เหรียญจากบุคคลธรรมดาและเกิน
5,000 เหรียญจากองค์กรเช่น PACS รับเงินบริจาคจากธนาคาร บริษัทและ
องค์กรการกุศล รับเงินบริจาคจากผู้รับเหมา จ่ายเงินค่าโฆษณาทางการเมือง
โจมตีคู่แข่งหรือสนับสนุนผู้สมัครอื่นโดยไม่เปิดเผยชื่อ รับเงินบริจาคเงินที่มีผู้
บริจาคผ่านบุคคลอื่น ฯลฯ คณะกรรมการจริยธรรมของสภาองค์กรยอมรับ
ว่าการจะพิจารณาว่ากิจกรรมการหาเสียงที่ดำเนินการอยู่ถูกต้องหรือผิดกฎหมายเป็นเรื่อง
ยากขึ้นอยู่กับวิจรรณภาพของสมาชิกสภาแต่ละคนและต้องดูเจตนาด้วย อาทิ การ
ที่สมาชิกสภาขอบริจาคเงินระหว่างกันเองไม่ถือว่าเป็นข้อต้องห้าม แม้ว่าจะ
เป็นการขอบริจาคในบริเวณอาคารสภาองค์กร (ซึ่งเป็นข้อห้าม) ก็ตามแต่
ก็เป็นเรื่องสมควรระวังอย่างยิ่ง

8. การเกี่ยวข้องกับองค์กรทางราชการและที่ไม่ใช่ราชการ *คู่มือจริยธรรม* ได้กล่าว
ไว้ว่ากฎข้อนี้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนต้องใช้ความระมัดระวังในการติดต่อกับองค์กร
ราชการและเอกชนว่ากระทำในตำแหน่งหรือเป็นการส่วนตัว เช่นการให้

องค์กรเอกชนใช้สัญลักษณ์ หรือคำพูดในทำนองที่แสดงว่าสภาองค์กรเสรีชนชอบด้วย เช่น ในทางการค้า ในคู่มือได้แบ่งองค์กรออกเป็นองค์กรสนับสนุนที่เป็นทางการ (official support organization) เช่น องค์กรที่ให้บริการทางนิติบัญญัติ (Legislative Service Organization--LSO) องค์กรของสมาชิกสภา และเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่เป็นทางการ เช่น caucuses ต่าง ๆ องค์กรเอกชนที่มีเป้าหมายร่วมกันเช่น มูลนิธิหรือสถาบันเอกชน การจัดประชุมและการประชุมของประชาชนที่เรียกว่า town meetings ก็ถือเป็นองค์กรที่เกี่ยวกับการหาเสียงที่มีค่าใช้จ่ายซึ่งต้องระมัดระวัง กิจกรรมและองค์กรอื่น ๆ นอกสภา เช่นองค์กรเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ก็มีกิจกรรมการไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีภาระเบียดเบียนตัว เพราะอาจจะไปรับเงินค่าตอบแทนที่ผิดระเบียบได้

คู่มือจริยธรรม มีรายละเอียดที่เกี่ยวกับข้อห้ามและข้อยกเว้นที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับอื่น ๆ อีกมากที่สมาชิกสภาผู้แทนจำเป็นจะต้องศึกษาโดยมีที่ปรึกษา ด้านจริยธรรมเป็นผู้แนะนำ กล่าวโดยสรุป สหรัฐอเมริกาได้ใช้เวลาเป็นเวลาหลายปีที่จะสร้างจรรยาบรรณให้นักการเมืองปฏิบัติในการทำหน้าที่ และไม่ได้จำกัดไว้เฉพาะสมาชิกสภาองค์กร แต่ครอบคลุมการบังคับใช้รวมไปถึงผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในฝ่ายบริหารและตุลาการด้วย การมีกฎจริยธรรม (ethics rules) เป็นการยอมรับว่าเราจะกล่าวหาผู้ใดว่าปฏิบัติตนไม่เหมาะสมประการใดนั้น ต้องมีหลักเกณฑ์และตัวอย่างที่ชัดเจน กฎวินัยและอุดมคติไม่เป็นรูปธรรม ย่อมมีปัญหาที่จะต้องถกเถียงกันมาก อย่างไรก็ตาม จากประวัติการบังคับใช้จรรยาบรรณนั้น มีเพียงไม่กี่กรณีที่มีการลงโทษอย่างจริงจัง เนื่องจากหลักฐานการกระทำผิดชัดเจนเกิดเป็นเรื่องอื้อฉาว มีการสารภาพผิดของคู่กรณีและผู้เกี่ยวข้อง การมีคู่มือจริยธรรมช่วยแก้ปัญหาการหาผิดได้มาก อย่างไรก็ตาม **คู่มือจริยธรรม** นี้ไม่สามารถที่จะช่วยขจัดกรณีการตัดสินใจของผู้นำทางการเมืองในช่วงที่มีวิกฤตการณ์ของชาติ หรือ ปัญหาความขัดแย้งรุนแรงระหว่างประเทศได้ ปัญหาจริยธรรมในระดับนี้เป็นเรื่องของศีลธรรมที่สำคัญเกินกว่าที่จะบัญญัติเป็นกฎจริยธรรมที่เข้าในสภาพการเมืองในทางปฏิบัติตามปกติ (ดู Gary Hart, *The Politics of an Exhortation to*

Liberate America from the Barbarians (New York: The Free Press, 1996)
ซึ่งให้คำแนะนำแก่ผู้นำอเมริกันในการตัดสินใจทางการเมืองโดยใช้ศาสตร์การเขียนแบบผลงานเรื่อง
The Prince ของ Machiavelli.

การสร้างจรรยาบรรณทางการเมืองในประเทศไทย

การถกเถียงทฤษฎีจริยศาสตร์ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะวางกรอบแนวความคิดในการ
สร้างระบบจริยธรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกขององค์กรวิชาชีพ
ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันไป ตามลักษณะของแต่ละวิชาชีพ แต่ในท้ายที่สุด การจะสร้างจรรยา-
บรรณที่จะมีผลในทางปฏิบัติจะต้องลงเอยในรายละเอียดที่ชัดเจนว่า การกระทำอย่างไรที่ถือว่าเป็น
การผิดจริยธรรม ต้องมีกลไกที่จะตรวจสอบและลงโทษได้ และดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าจริยธรรม
ทางการเมืองในทางปฏิบัติตามปกติเป็นจริยธรรมของการกระทำเฉพาะสถานการณ์ที่นักการเมือง
กระทำไปเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะเหตุการณ์ที่มีข้อจำกัดด้านเวลา และเป็นการหวังผลในทางปฏิบัติ
เนื่องจากเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการขัดแย้ง โดยเฉพาะในกรณีของนักการเมืองที่เป็นสมาชิก
รัฐสภามีความจำเป็นต้องคุมกันเอง เพราะประชาชนและแม้กระทั่งสื่อมวลชนก็อาจจะไม่สามารถมี
อิทธิพลกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ สมาชิกรัฐสภาเป็นตัวแทนของประชาชนในทางทฤษฎี
แต่ในการปฏิบัติหน้าที่สมาชิกรัฐสภายังเป็นตัวแทนของตัวเองและกลุ่มอื่น ๆ อีกหลายกลุ่ม และยัง
จะมีอิทธิพลที่ไม่สามารถจะจำกัดการกระทำได้ ไม่เหมือนกับในกรณีการกระทำที่เป็นตัวแทน
ในแง่กฎหมาย ปัญหาจริยธรรมเป็นเรื่องที่ศึกษายาก เพราะมีปัญหาลักษณะน้อย 3 ประการด้วยกัน
คือ

1. ตกลงกันยาก (consensus)
2. เป็นเรื่องของสถานการณ์เฉพาะ (situational)
3. ความผิดถูกไม่สามารถกำหนดได้ชัดเจน (rarely clear cut)¹¹

กรณีศึกษา 2 กรณี

กรณีที่ 1:

การแจกเงินของรัฐมนตรีซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย แก่ผู้แทนราษฎรด้วยกันเองที่เกิดขึ้นเมื่อต้นปี 2540 เป็นกรณีที่น่าสนใจให้เห็นชัดเจนถึงปัญหาทั้ง 3 ข้างต้นในการสร้างจรรยาบรรณทางการเมือง ซึ่งมีประเด็นที่เป็นคำถามทางจริยธรรมที่พอสรุปได้ดังนี้

1. กรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่รัฐมนตรีซึ่งเป็น ส.ส. ด้วย นำเงินส่วนตัวมาแจกให้แก่ ส.ส. ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านโดยอ้างว่า เพื่อให้เป็นค่าใช้จ่ายในการสำรวจความต้องการทางการศึกษาในแต่ละจังหวัดที่จะช่วยย่นค่าใช้จ่ายปฏิบัติงานในหน้าที่ตามนโยบายสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเป็นการร่วมกันทำงาน

- คำถาม 1) การนำเงินส่วนตัว มาใช้เงินราชการมาแจกเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานราชการผิดจริยธรรมหรือกฎหมายหรือไม่?
- 2) การที่รัฐมนตรีที่เป็น ส.ส. แจกเงินให้ ส.ส. ด้วยกัน ผิดกฎหมายหรือไม่? จะถือเป็นกรณี "กระทำการหรือพฤติกรรม" อันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือมีลักษณะเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 98 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534) หรือไม่?
 - 3) ในทำนองเดียวกัน ส.ส. ที่รับเงินแจกกระทำผิดเช่นเดียวกับรัฐมนตรีซึ่งเป็น ส.ส. ผู้แจกเงินหรือไม่? (เป็นที่น่าสังเกตว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลไม่มีผู้ได้รับเงิน และ ส.ส. ฝ่ายค้านบางคนก็รับเงินไว้)

2. รัฐมนตรีซึ่งเป็น ส.ส. ผู้แจกเงินอ้างว่าก่อนเข้าสู่การเมืองและมีตำแหน่งทางการเมืองก็ได้แจกและบริจาคเงินสมทบมา จึงคิดว่าไม่ผิด เพราะเป็นการ

กระทำที่ปฏิบัติมา เป็นกิจวัตรปกติ

คำถาม จุดที่จะแบ่งเรื่องส่วนตัวกับตำแหน่งอยู่ที่ไหน และตำแหน่งทางการเมือง (public office) มีความแตกต่างจากตำแหน่งงานอาชีพอื่นอย่างไรที่ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณที่แตกต่างกันออกไป

3. ในการอธิบายและการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาการกระทำของรัฐมนตรี ซึ่งเป็น ส.ส. ผู้แจกเงิน ส.ส.ฝ่ายรัฐบาลลงคะแนนเสียงไม่เข้าตาคณิ (ชมเชย) ส.ส. ฝ่ายค้านลงคะแนนเสียงตาคณิ

คำถาม การพิจารณาเรื่องจริยธรรมจะสามารรถสร้างความเห็นชอบตกลงร่วมกัน (consensus) ได้เพียงใด โดยไม่มีการแบ่งแยกตามพรรค

4. ผู้เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐมนตรีและ ส.ส. ผู้แจกเงินเห็นว่าการกระทำดังกล่าวถูกต้องเป็นเจตนาดี เป็นการเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่วนผู้ไม่เห็นด้วย กล่าวโจมตีว่าเงินที่แจกเป็น "เงินโจร" และสงสัยจะเป็นเงินที่ได้มาโดยไม่บริสุทธิ์

คำถาม การตีความการกระทำที่ผิดจริยธรรม ว่าจะอะไรเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

5. หลังจากเหตุการณ์นี้ รัฐมนตรี ซึ่งเป็น ส.ส. ดังกล่าวได้บริจาคเงินให้กับมูลนิธิทางการศึกษาที่จัดตั้งขึ้น มีข้าราชการระดับสูงของกระทรวงที่เกี่ยวข้องร่วมบริจาคตามหนังสือขอเชิญที่เขียนด้วยลายมือของผู้บังคับบัญชาระดับสูงสุดของหน่วยงานที่บริจาค

คำถาม หากมูลนิธิมอบเงินให้ ส.ส. (ทั้งที่ขอมาและไม่ได้ขอมา) เพื่อไปทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นปัญหา จะถือว่ามูลนิธิดำเนินการกิจกรรมทางการเมืองหรือไม่
ผิดกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งมูลนิธิหรือไม่? และหากมูลนิธิดังกล่าวมีต้อง
เสียภาษี การนำเงินดังกล่าวแจกให้ ส.ส. จะผิดกฎหมายและจริยธรรม
อย่างไรบ้าง?

กรณีที่ 2:

ในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อไม่ไว้วางใจนายบริหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี
เมื่อเดือนกันยายน ปี 2539 ผู้ติดตามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 158 คนเป็นผู้เสนอให้เหตุ
ผลว่า นายบริหาร ศิลปอาชา "ได้บริหารราชการแผ่นดิน โดยขาดความสามารถ ไร้ประสิทธิภาพ
ไร้ประสิทธิผล ขาดวิสัยทัศน์ ขาดวิจักษณ์ญาณ ขาดคุณธรรม ขาดจริยธรรม ขาดภาวะแห่งความ
เป็นผู้นำ มีพฤติกรรมฉ้อฉล เห็นแก่ตัว บิดความรับผิดชอบ ไร้ศักดิ์ศรี สมคบกับรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลและ
พรรคพวกใช้ตำแหน่งหน้าที่ อิทธิพลแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ บ่อนทำลายและเลวร้ายให้มีการฉ้อ
ราษฎร์บังหลวง คำนึงถึงความอยู่รอดส่วนตนมากกว่าความอยู่รอดของประเทศชาติโดยรวม ทั้งมี
การกระทำผิดกฎหมาย ไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา จงใจฉีกรอนสิทธิเสรีภาพในการ
รับรู้ข่าวสารของประชาชน บิดบังข้อเท็จจริงที่เน้นการเสนอข่าวด้านเดียว โดยเจตนาปกปิด
ความชั่วร้ายทั้งของส่วนตนและรัฐบาล ซึ่งพฤติกรรมการบริหารราชการแผ่นดินดังกล่าว ได้ก่อให้เกิด
เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่บ้านเมืองทั้งทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินดังกล่าว ได้
ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่บ้านเมือง ทั้งทางด้านการบริหาร การต่างประเทศ
การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจริยธรรม"

ผลการพิจารณาที่ประชุมได้ลงมติด้วยคะแนนเสียงไว้วางใจ 207 เสียง และไม่ไว้วางใจ 180 เสียง ซึ่งมีมติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
เท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร จึงถือว่า นายบริหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร

- คำถาม 1) หากนายบริหาร กระทำผิดร้ายแรงจริงตามข้อเท็จจริงข้างต้น ทำไมสภาผู้
แทนราษฎรจึงลงมติไว้วางใจ
- 2) หากนายบริหาร กระทำผิดจริงตามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 158
คนที่เป็นผู้เสนอกล่าวหา ทำไมไม่มีการดำเนินการใด ๆ ด้านกฎหมาย
หลังจากนั้น
- 3) หากนายบริหาร กระทำความผิดจริงตามที่กล่าวหาในข้อเท็จจริง ทำไมพรรค
ชาติไทยยังคงให้นายบริหารเป็นหัวหน้าพรรคต่อไป
- 4) หากนายบริหาร กระทำผิดจริงตามที่อภิปรายกัน 3 วัน 3 คืน ทำไม
ประชาชนในเขตเลือกตั้งยังคงเลือกนายบริหารเป็นผู้แทนของเขาต่อ
ไป
- 5) กรณีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจตามข้อกล่าวหาในข้อเท็จจริงที่เสนอในสภา
จะตอบคำถามเรื่องมาตรฐานจริยธรรมการเมืองของไทยอย่างไร

ประเด็นที่ยกขึ้นมาจากสองกรณีนี้ได้ก่อให้เกิดคำถามทางจริยธรรมหลายข้อ หาก
ไม่นับกรณีอื่น ๆ เช่น การแจ้งประวัติส่วนตัวในลักษณะกำกวม (บันทึกปี 2) การที่รัฐมนตรีและ
ส.ส. ขอรดราคามงให้เพื่อนร่วมคณะรัฐมนตรี การที่รัฐมนตรีและ ส.ส. ยังถือสัมพันธภาพกับรัฐ
การจัดเลี้ยงและระดับยศข้าราชการระหว่างช่วงหาเสียง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นที่ก่อให้เกิด
เกิดปฏิกิริยาจริยธรรมทั้งสิ้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงจริยธรรมในการ "ไม่เต็มใจ" (unwillingness) ใน
การปฏิบัติหน้าที่หรือการบริหารงานผิดพลาด (mismanagement) ก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่มี
ประสิทธิภาพ ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ประหยัดในโครงการของรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ สังคมไทย
มีความ "รู้สึก" เรื่องจริยธรรมเหมือนสังคมอื่น ถึงแม้ความรู้สึกจะรุนแรงมากน้อยต่างกันในเรื่อง
บางเรื่องเช่น การมีภรรยาบ่อย การที่ ส.ส. มีธุรกิจส่วนตัวหรือรับเป็นทนายความบริษัท การเบิก
เงินค่าใช้จ่ายในกรณีเดินทางไปต่างประเทศ การกู้เงินธนาคาร การซื้อขายหุ้น การรับของขวัญ
การชื้อรถหรือผู้สนับสนุนรายทหน้าติดต่อหน่วยราชการ การรับเป็นทนายความให้ผู้ต้องหา หรือ
ประกันตัวผู้ต้องหา ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนทางการเงินและหวัคแผน และที่สำคัญคือการใช้จ่ายเงินใน
การหาเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นเรื่องที่ยังไม่หมด

อาจกล่าวได้ว่า การพยายามสร้างจรรยาบรรณการเมืองในประเทศไทยนั้นมีปัญหา และอุปสรรคมากมายเช่นเดียวกับประเทศอื่น ในกรณีของประเทศไทยอังกฤษพยายามกันมาตั้งแต่สมัย ยุคกลาง ในสหรัฐก็เพิ่งจะกระทำกันอย่างจริงจังในทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา สำหรับประเทศไทย การที่ไม่มีจรรยาบรรณและคู่มือจริยธรรมเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติจะทำให้เกิดปัญหาการตีความถกเถียงต่อไป เมื่อการเมืองไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมมากขึ้น เมื่อประชาชนต้องการเห็นการแยกเรื่องส่วนตัวออกจากเรื่องของกิจการสาธารณะ เมื่อประชาชนเรียกร้องให้มีการเปิดเผยโปร่งใสมากขึ้นในการบริหารประเทศ ทำให้มีการใส่สวนสาธารณะในกรณีของการศึกษา และการก่อสร้างโครงการใหญ่ ๆ มีการเรียกร้องให้มีการปฏิบัติที่เสมอภาค ให้จัดคอริสตีร์ และในท้ายที่สุดมีการเรียกร้องให้ผู้นำทางการเมืองและการปกครองต้องเป็นผู้มีจริยธรรม (ซึ่งก็ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร แตกต่างกันไปอย่างไร) ความจำเป็นที่จะต้องมีการจรรยาบรรณทางการเมืองในรูปแบบใดแบบหนึ่งคงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้

จรรยาบรรณในกฎหมายหลักของประเทศไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะยังไม่ได้มีการจัดทำจรรยาบรรณทางการเมืองเป็นรูปแบบชัดเจนก็ตาม แต่ถ้าพิจารณาจากกฎหมายหลักของประเทศไทยก็จะเห็นแนวความคิดที่สามารถเป็นแนวทางในการสร้างกฎจริยธรรมที่เป็นรูปธรรมและที่เป็นหลักเกณฑ์สามารถจะนำไปปฏิบัติได้ ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มีบทบัญญัติหลายมาตราที่เป็นข้อห้ามที่ใช้กับทั้งวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ในหมวด 6 ว่าด้วยรัฐสภามาตรา 98 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้อำนาจวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมิมีมติให้สมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพได้ หากมีการกระทำหรือพฤติกรรมอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือมีลักษณะเป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกสถานิติบัญญัติ ฯลฯ หรือเป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของการเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเสนอชื่อต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า 1/4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา และการรับออกจากสมาชิกภาพ ต้องใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3/4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา

ในส่วนของวุฒิสภา (ส่วนที่ 2) มาตรา 102 ห้ามมิให้วุฒิสมาชิกรับสัมปทานจากรัฐ หรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น หรือเป็นผู้สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาด ตัดตอน ทั้งนี้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และห้ามมิได้รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

สำหรับสภาผู้แทนราษฎรก็มีอยู่หลายมาตราที่เกี่ยวข้อง เช่นมาตรา 113 มีการกำหนดคุณสมบัติบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งในข้อ 7 ต้องไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในทางราชการ หรือในข้อ 8 เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

มาตรา 114 (2) มีข้อห้ามเรื่องการรับสัมปทานและรับเงินหรือประโยชน์จากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ เหมือนกับข้อบังคับที่ใช้กับวุฒิสมาชิก

มาตรา 120 (10) เป็นบทบัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุด ถ้า "ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 90 วัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร"

มาตรา 124 (ซึ่งเป็นบทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง) สมาชิกวุฒิสภาต้องปณิธานว่า "จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

มาตรา 155 (สิทธิในการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี) และมาตรา 156 (สิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติของเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ)

ในส่วนของคณะรัฐมนตรี ซึ่งนอกจากจะต้องถวายสัตย์ปณิธานต่อพระมหากษัตริย์แล้ว ยังมีข้อห้ามในมาตรา 167 ที่ว่านอกจากจะห้ามมิให้กระทำการใด ๆ เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้

เกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในมาตรา 114 แล้วยังห้ามมิให้ "เป็นผู้จัดการ กรรมการที่ปรึกษา ตัวแทน หรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไร (ด้วย)"

(บทบัญญัติใน มาตรา 167 นี้ เป็นแนวความคิดในเรื่องการจัดแย้งกันผลประโยชน์ส่วนตัวกับการปฏิบัติหน้าที่ (conflict of interest) แต่เป็นเรื่องน่าแปลกที่มีได้ห้ามไว้ในกรณีของ ส.ส. และวุฒิสมาชิกด้วย อาจเพราะเห็นว่า ส.ส. ต้องใช้การลงคะแนนเสียงในการเห็นชอบพระราชบัญญัติ คงจะไม่สามารถมีผลประโยชน์จากตำแหน่งเท่ากับรัฐมนตรี และเพราะต้องการให้ ส.ส. มีรายได้หรือธุรกิจอื่นเป็นส่วนตัวได้เพื่อเสริมรายได้จากเงินเดือน)

มาตรา 170 ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบาย ที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา ต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภานโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ รัฐมนตรีต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามที่กฎหมายบัญญัติ (ซึ่งมิได้มีบทบัญญัติว่าต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ ส่วน ส.ส. ไม่ต้องยื่นบัญชีดังกล่าว)

2. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (2523), ฉบับที่ 3 (2535) ในหมวด 4 เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและการหาเสียงเลือกตั้งมีมาตรา 32, 34, 35 และ 37 ที่กำหนดประเภทค่าใช้จ่ายเอาไว้ว่ามีอะไรบ้าง การยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเองหรือผู้สมัครอื่น เช่น จัดทำหาเสียงหาหรือสัญญาในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งเลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด และห้ามมิให้จัดยานพาหนะนำผู้เลือกตั้งไปลงคะแนนเสียง

(เป็นแนวคิดที่คล้ายคลึงกับ campaign practices ของสหรัฐอเมริกา)

ในมาตรา 89 และ 90 ใน พ.ร.บ. ฉบับนี้ (ฉบับที่ 3) มีการกำหนดโทษเกี่ยวกับ

การใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งเกินกำหนด (หนึ่งล้านบาท) เป็นโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งปรับทั้งจำ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี ผู้ที่ไม่เป็นรายการค่าใช้จ่ายตามกำหนดเวลา มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งปรับทั้งจำ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

3. พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 มาตราที่น่าจะเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรมโดยตรงคือ มาตรา 35 อันเป็นบทบัญญัติบังคับให้มีการจัดทำบัญชีแสดงจำนวนเงินที่พรรคการเมืองได้รับและได้จ่าย บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง มาตรา 38 มาตรา 39 และมาตรา 40 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือกิจกรรมทางการเมือง จากบุคคลและองค์การต่างชาติ และผู้มุ่งหวังให้พรรคการเมืองบ่อนทำลายประเทศชาติ

(ไม่ได้ระบุ บุคคล องค์กร ที่มีสัญชาติไทยประเภทใดบ้างที่ควรต้องห้ามเช่นเดียวกัน)

4. ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา (พ.ศ. 2527) และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2528 การพิจารณาข้อบังคับการประชุมของทั้งสองสภาตามตัวอักษรโดยไม่ได้อำนาจการปฏิบัติจริงในกระบวนการนิติบัญญัติ บ่อนทำลายให้ไม่เห็นปัญหาในการปฏิบัติงานของสมาชิกแต่ละสภา ในอังกฤษและอเมริกา เรื่องของผลประโยชน์ในการเสนอกฎหมาย การยื่นญัตติและการตั้งกระทู้ถาม มีแบบแผนอยู่เสมอ หากสมาชิกสภามีผลประโยชน์ส่วนตัวหรือเป็นตัวแทนของบุคคล องค์กร และกลุ่มที่มีผลประโยชน์อิทธิพลภายนอก และการอภิปรายในสภาที่มีการเปิดเผย มีการกล่าวหา และปฏิเสธการกระทำที่เป็นการผิดกฎหมายและจริยธรรม บราควเป็นข่าวตลอดเวลารายไปถึงการทำงานของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ก็อาจจะมีปัญหาเช่นเดียวกัน ในกรณีของประเทศไทยการศึกษาเรื่องการทำงานของรัฐสภาน่าจะทำให้เห็นปัญหาในทางปฏิบัติที่น่าจะนำมาวางเป็นกฎเกณฑ์ควบคุมความประพฤติของนักการเมืองได้ดีที่สุด และจะเห็นอุปสรรคในการที่จะวางกฎเกณฑ์เหล่านี้ให้มีการบังคับใช้ นอกเหนือจากการเบิกค่าใช้จ่าย การขออภิสิทธิ์ต่าง ๆ และดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณ การดำเนินงานโครงการพิเศษตามข้อเสนอของ ส.ส. และการแต่งตั้ง

ตั้งผู้ช่วยดำเนินการของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ไม่ได้กำหนดไว้อย่างละเอียดเรื่อง
ข้อห้ามเพื่อป้องกันการกระทำที่ผิดทั้งกฎหมายและจริยธรรม ดูพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา
ระเบียบกระทรวงการคลัง ข้อบังคับของสภา ระเบียบเกี่ยวกับการเดินทาง การขอติดตั้งโทรศัพท์
ประเภทพิเศษ และประกาศสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องหลักเกณฑ์ และวิธีการแต่งตั้งผู้ช่วยดำเนินการ
งานของสมาชิกสภาผู้แทน)

แนวทางจัดทำจรรยาบรรณทางการเมือง

จากการขยายตัวของบทบาทและอำนาจของนักการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับ
อำนาจมาจากการเลือกตั้ง ทำให้มีบุคคลหลายกลุ่มที่พยายามจะบงการการเมืองให้นักการเมืองมี
ความรับผิดชอบ (accountability) ต่อประชาชนมากขึ้น และให้มีการสร้างกฎข้อบังคับ กลไก
ที่จะคอยควบคุมความประพฤติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรี เป็นที่น่าสังเกตว่าในรัฐสภา
ไทยไม่ได้มีการตั้งคณะกรรมการจริยธรรมขึ้นมา การกระทำที่คณะกรรมการเห็นว่าจะต้องมี
การพิจารณาสอบสวนจะกระจายไปเป็นสาขาต่าง ๆ ตามประเด็นนโยบายเฉพาะ หากมีเรื่องของ
จริยธรรมอยู่ด้วยก็ให้เป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาไป เช่นเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาถูก
กล่าวหาในเรื่องการแจกเงิน ส.ส. ก็มีการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการศาสนา
 ศิลปและวัฒนธรรม เป็นต้น

คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (ก.ป.ด.) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในช่วงการดำเนินงาน
ระหว่างวันที่ 9 มิถุนายน ธันวาคม พ.ศ. 2537 ได้พิจารณาประเด็นที่เกี่ยวกับการพยายาม
ควบคุมการกระทำและพฤติกรรมของนักการเมืองหลายเรื่องด้วย เช่น การพยายามศึกษาระบบ
การตรวจสอบทุจริตนักการเมือง ระบบการเลือกตั้งที่มีการซื้อเสียง ระบบการควบคุมตรวจสอบ
รัฐบาลทางการเมืองที่เหมาะสม เป็นต้น

ในแผนพัฒนาการเมืองซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการเมือง คณะ
กรรมการปฏิรูปการเมือง (พฤษภาคม 2539) ได้วางแผนพัฒนาการเมืองโดยเริ่มต้นจากการ

วางกรอบใหญ่ ๆ ไว้ 4 กรอบใหญ่คือ

1. การเข้าสู่อำนาจของบุคลากรทางการเมืองการปกครอง
2. การใช้อำนาจของบุคลากรทางการเมืองการปกครอง
3. สิทธิเสรีภาพของประชาชน
4. การพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีไทย

กรอบที่วางไว้นี้ครอบคลุมไม่เพียงเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงฝ่ายตุลาการและข้าราชการประจำระดับสูงด้วย และในการตรวจสอบการใช้อำนาจได้เสนอให้มีการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินต่อสาธารณชน และการจัดตั้งองค์การควบคุมตรวจสอบ มีการออกกฎหมายว่าด้วยการควบคุม และป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตนเอง (Conflict of Interest Act) และมีกระบวนการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาตราการตรวจสอบความประพฤติของนักการเมือง และข้อเสนออื่นๆ อีกหลายข้อ

ในเรื่องการออกกฎหมายควบคุมการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของตนเองของนักการเมืองนั้น คณะอนุกรรมการฯ ได้เสนอแผนเร่งด่วนที่จะออกกฎหมายควบคุมการนำข้อมูลภายในจากการดำรงตำแหน่งไปใช้เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง การใช้อำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนกระทำการให้เกิดผลประโยชน์แก่ตนเองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ การรับของขวัญมีมูลค่ามากกว่า 5,000 บาท ต้องให้ของขวัญนั้นตกเป็นของหน่วยงานหรือรัฐ จะต้องไม่มีผลประโยชน์จากการทำสัญญาใด ๆ ตามอำนาจหน้าที่ และเมื่อออกจากตำแหน่งไปแล้วจะไปทำงานในธุรกิจเอกชนในตำแหน่งสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการที่เคยใช้ควบคุมอยู่ ต้องพ้นระยะเวลาไปแล้วเกิน 12 เดือน อย่างไรก็ตามแผนระยะยาวที่คณะอนุกรรมการฯ เสนอให้คณะรัฐมนตรีและรัฐสภาและพรรคการเมืองเป็นผู้ดำเนินการเพื่อออกกฎหมายนั้น คงจะต้องใช้เวลานานมาก หากดูจากประสบการณ์ของประเทศอื่น

ในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในการปฏิรูปการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปรับปรุงมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการประจำและนักการเมือง¹² แต่เช่นเดียวกับข้อเสนอของบุคคลคณะต่าง ๆ ความปรารถนาที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอันเป็นผลจากการมีระดับมาตรฐานที่ต่ำทางคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองยังไม่มีองค์กรใดเสนอออกมาเป็นรูปธรรมที่จะใช้เป็นคู่มือในทางปฏิบัติได้ การฝากความหวังไว้กับพรรคการเมืองและรัฐสภา คงจะใช้เวลานาน จะต้องมีความกดดันสูง แม้ว่าในปัจจุบันแรงผลักดันที่จะให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของทุกฝ่ายรวมทั้งฝ่ายตุลาการ ซึ่งแต่เดิมไม่เคยมีใครเข้ายุ่งเกี่ยวได้เริ่มจะมีผลบ้างแล้ว แรงกดดันจากบทบาทของสื่อมวลชนที่เปิดโปงเรื่องอื้อฉาวต่าง ๆ ของนักการเมืองและข้าราชการชั้นสูงและเสียงเรียกร้องจากประชาชน จะช่วยทำให้กระบวนการปรับปรุงมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรทางการเมืองและการปกครองมีผลขึ้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเมืองานระบอบเสรีประชาธิปไตยเป็นอาชีพที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีภูมิหลังที่แตกต่างกันเข้าสู่การได้เสมอกันโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือทดสอบ ปัญหาการกระทำผิดจริยธรรมเริ่มตั้งแต่การหาเสียงเลือกตั้งที่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง และเป็นการต่อสู้ที่ผู้ชนะได้ไปทั้งหมดและผู้แพ้ไม่ได้อะไร โดยที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ขาดเจ็บด้วยกันทั้งคู่ การเลือกตั้งต้องมีการหาเงินมาเป็นกองทุนจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งต้องการผลประโยชน์ตอบแทนในการให้การสนับสนุนนักการเมืองในรูปแบบการให้เงินหรือของมีค่า อุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือการดำรงอยู่ในตำแหน่ง การได้รับเลือกตั้งซ้ำ และการที่จะมีอำนาจ วิชื่อเสียง และสถานภาพทางสังคมสูงของนักการเมือง ล้วนแล้วแต่ต้องกระทำในสิ่งที่อาจผิดจริยธรรมและกฎหมายได้ง่าย นอกจากนี้การตัดสินใจของนักการเมืองยังเป็นการกระทำที่ขึ้นอยู่กับความขาดแคลนที่จะมองการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เฉพาะหน้า มากกว่าที่จะคิดถึงปรัชญาข้อดีในด้านจริยธรรม การมีอำนาจอยู่ในมือที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคล เหตุการณ์และที่จะใช้อำนาจนั้นไปสู่จุดมุ่งหมายอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความมั่งคั่ง การมีฐานะ และการได้รับการยอมรับทางสังคม การหวังที่จะสร้างประวัติศาสตร์ ที่จะล้มล้างศัตรู ที่จะตอบแทนบุญคุณและให้ผลประโยชน์แก่คนใกล้ชิด และแม้กระทั่งความต้องการทางเพศที่ผิดศีลธรรมล้วนแต่

เป็นสิ่งที่จะต้องมีการควบคุมตรวจสอบทั้งสิ้น

ในกรณีของประเทศไทย การที่จะสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมการเมืองนั้นจำเป็นต้องมีแนวทางที่ถูกต้องและเป็นไปได้ จึงขอเสนอแนวทางดังนี้

1. มีการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ทฤษฎี หลักปรัชญาทางจริยศาสตร์ที่สามารถจะนำมาใช้เป็นกรอบทางความคิด (conceptual framework) ในการที่จะวางมาตรฐานและหลักการทางจริยธรรมในทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับระดับการพัฒนาของสังคมไทย

2. ต้องพิจารณาเรื่องของจริยธรรมทางการเมือง ในฐานะที่เป็นความพยายามประการหนึ่ง ที่จะตรวจสอบความรับผิดชอบในการใช้อำนาจ และตามหน้าที่ของบุคลากรทางการเมืองและการปกครองผู้เกี่ยวข้องและที่เชื่อมโยงกันในเรื่องสร้างของรัฐธรรมาภิบาลจนครอบคลุมถึงเจ้าหน้าที่ระดับล่างที่เกี่ยวข้อง

3. ประเด็นทางจริยธรรมหลักหลายข้อที่จำเป็นต้องมีแน่เป็นสิ่งที่ไม่เคยปรากฏเป็นแนวคิดหรือวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยจำเป็นต้องทำให้กระจ่าง เช่นเรื่อง conflict of interest เรื่องการให้และการรับของขวัญ

4. ต้องแยกออกจากกันให้เห็นชัดระหว่างการกระทำที่เป็นความผิดชัดเจนทางอาญา เช่น การรับสินบนหรือคอร์รัปชันบางประเภท กับการกระทำที่เป็นเรื่องจริยธรรมที่ไม่สามารถกำหนดเป็นกฎหมายแต่จัดว่าเป็นกฎทางจริยธรรมได้

5. จะต้องสร้างคู่มือจริยธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดตั้งหน่วยงานพัฒนาจริยธรรมและติดตามผลและการปฏิบัติตามกฎ และมีบริการให้คำปรึกษา อีกทั้งมีองค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยลงโทษ ซึ่งจะต้องเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้การกดดันทางการเมือง

6. ขั้นตอนการสอบสวน ใ้สวน การพิจารณา การลงมติ การลงโทษ ต้องเขียนไว้ให้ชัดเจน และมีความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง

7. จะต้องมีการสอบสวนการพิจารณาพิเศษสำหรับบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งสูงที่กระทำคามผิด

8. จะต้องมีการให้การศึกษาด้านจริยธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องด้วย

ปัจฉิมลิขิต

นักการเมืองที่สามารถรักษจริยธรรมและพยายามรักษจริยธรรมไว้ได้เท่านั้นจึงจะ
ได้ชื่อว่าเป็นนักการเมืองที่มีศักดิ์ศรี ความสง่างาม เช่นเดียวกันกับความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบัน
ทางการเมืองการปกครอง และทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับการศึกษา ไม่ใช่คำพูด ดังที่ Ralph Waldo
Emerson (ค.ศ. 1803-1882) ได้กล่าวไว้ว่า *"Don't say things. What you are
stands over you the while, and thunders so that I cannot hear what you
say to the contrary."*

เชิงอรรถ

1. ดู Peter Lassman and Ronald Speirs, eds. *Weber: Political Writings* (Cambridge, Mass: University Press, 1994), pp. 309-369 (The Profession and Vocation of Politics).
2. เวเบอร์ ไม่ได้แยกแยะชัดว่านักการเมืองอาชีพของเขาหมายถึงใคร แต่ที่แน่ชัดคือ ไม่ใช่ข้าราชการ อาชีพ แต่หมายถึงบุคคลที่รับใช้เกียรติยศเต็มเวลาในฐานะที่ปรึกษาและผู้ดูแลนโยบายให้กับชนชั้นที่มีการเลือกตั้ง "ข้าราชการเมือง" คือผู้ที่เข้ามาทำงานและต่อสู้เพื่ออำนาจในระบบพรรค.
3. ดู Hugh Berrington, "Political Ethics: The Nolan Report," in *Government and Opposition*, Vol. 30, No.4, (1995), pp. 431-451.
4. หมายเหตุ: เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันรับสินบนของนักการเมืองในอังกฤษที่เป็นมาในประวัติศาสตร์ ดูได้ใน Alan Doig, *Corruption and Misconduct in Contemporary British Politics* (London: Penguin Books, 1984). โดยเฉพาะในบทที่ 2, 7 และ 10.
5. ดู Robert Gordes, *Politics and Ethics* (Santa Barbara, California: Center for the Study of Democratic Institutions, 1961).
6. Wayne A. Isard, "A Comparative Investigation of the Norms of Official Conduct," in Harland Cleveland and Harold D. Lasswell (eds.), *Ethics and Government: A Comparative Study of Moral Principles, Political, and Military* (New York: Harper & Row, 1969), pp. 11-12.

7. Stephen K. Bailey, "The Ethical Problems of an Elected Political Executive," in Cleveland and Lasswell, op.cit. pp. 21-37.
8. Kathryn L. Maier, "Public Attitudes toward Corruption: Twenty-five Years of Research" in H. George Frederickson, ed., *Ethics and Public Administration* (London: M.E. Sharpe, 1993), pp. 13-27.
9. Ethics Manual for Members, Offices, and Employees of the U.S. House of Representatives, Books 1-3.
10. Frank J. Sorauf, *Inside Campaign Finance: Myths and Realities* (New Haven: Yale University Press, 1992), pp. 191-246.
11. Thomas M. Holbrook and Kenneth J. Meier, "Politics, Bureaucracy, and Political Corruption: A Comparative State Analysis," in Frederickson, *Ethics and Public Administration*, p. 29.
12. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, *เปิดโลกความขัดแย้งสวรรณการเมืองไทย: วิจัยความคิดประชาชนเรื่องการเมืองไทย* (กรุงเทพฯ: บริษัทเจสมิเดีย จำกัด, 2539), หน้า 97-104.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

1. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. *เปิดโลกความคิด: เสี่ยงสวร์รค์การเมืองไทย: วิจัยความคิดประชาชนเรื่องการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด, 2539.

ภาษาอังกฤษ

เรียงชื่อ

2. Bailey, Stephen K. "The Ethical Problems of an Elected Political Executive" In Cleveland and Lasswell. eds. *Ethics and Bigness: Scientific, Academic, Religious, Political, and Military*. New York: Harper & Brothers, 1961.
3. Berrington, Hugh. "Political Ethics: The Nolan Report." In *Government and Opposition*. Vol.30, No. 4, (1995).
4. Doig, Alan, *Corruption and Misconduct in Contemporary British Politics*. London: Penguin Books, 1984.
5. Gordis, Robert. *Politics and Ethics*. Santa Barbara, California: Center for the Study of Democratic Institutions, 1961.
6. Holbrook, Thomas M. and Kenneth J. Meier, "Politics, Bureaucracy, and Political Corruption: A Comparative State Analysis"

In Frederickson. *Ethics and Public Administration*. London: M.E. Sharpe, 1993.

7. Lassman, Peter and Ronald Speirs. eds. *Weber: Political Writings*. London: Cambridge University Press, 1994.
8. Leys, Wayne A.R. "A Comparative Investigation of the Norms of Official Conduct." In Harland Cleveland and Harold D. Lasswell. eds. *Ethics and Bigness: Scientific, Academic, Religious, Political, and Military*. New York: Harper & Brothers, 1962.
9. Malec, Kathryn L. "Public Attitudes toward Corruption: Twenty-five Years of Research." In H. George Frederickson. ed. *Ethics and Public Administration*. London: M.E. Sharpe, 1993.
10. Sarauf, Frank J. *Inside Campaign Finance: Myths and Realities*. New Haven: Yale University Press, 1992.

เอกสาร

1. Ethics Manual for Members, Offices, and Employees of the U.S. House of Representatives, Books 1-3.

จริยธรรมในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริยา ชินวรรณ
ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

จริยธรรมในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.วิทยา ศ. ชินวรรณ

บทนำ

วิชาชีพนักหนังสือพิมพ์จัดเป็นวิชาชีพเก่าแก่ที่สุดวิชาชีพหนึ่งทีเดียว นอกจากจะเป็นวิชาชีพที่เก่าแก่แล้ว ยังเป็นวิชาชีพที่มีการได้รับการเปรียบเทียบกับงานเชิงยกย่องอยู่เสมอ หนังสือพิมพ์เปรียบเสมือน "กระจกเงาบานใหญ่ของสังคม" ที่จะต้องสะท้อนภาพความเป็นจริงของสังคมในลักษณะของ "ขาว" ออกมาให้สาธารณชนได้รับทราบ ด้วยเหตุนี้เองประเทศที่ให้ความสำคัญแก่เสรีภาพของประชาชนจึงมักจะให้ความสำคัญแก่หนังสือพิมพ์เสมอ ทั้งนี้เพราะการสนับสนุนให้หนังสือพิมพ์มีอิสระในการเปิดโปงความชั่วของมนุษย์ในสังคม ก็เท่ากับเป็นวิธีหนึ่งในการช่วยลดปัญหาของสังคมลงไปได้บ้างไม่น้อย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเสรีภาพของหนังสือพิมพ์นั้น ก็คือเสรีภาพของประชาชนด้วยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การมีเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ และนักหนังสือพิมพ์เองนั้นย่อมจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับความรับผิดชอบด้วยเสมอ เพราะมีฉะนั้นแล้วอาจมีนักหนังสือพิมพ์ซึ่งจริยธรรมในวิชาชีพเสรีภาพเกินขอบเขตของตน เขียนโจมตีใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่นก็ได้ นอกเหนือจากเสรีภาพแล้ว นักหนังสือพิมพ์ยังจะต้องมีความรับผิดชอบต่อ และหลักจริยธรรมอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องในการนำเสนอข้อเท็จจริงต่าง ๆ ออกมาสู่สายตาของสาธารณชน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมไทยปัจจุบันนี้ที่มีการพัฒนาขึ้นโดยลำดับ การพัฒนาเศรษฐกิจมีแนวโน้มก้าวไกลกว่าการพัฒนาทางการเมือง ส่งผลให้มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว วิชาชีพนักหนังสือพิมพ์เป็นวิชาชีพหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่หลากหลายและซับซ้อนของสังคมไทยอีกด้วย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการคือ ประการที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการของจริยธรรมในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ไทย ภายในบริบทของการศึกษาประวัติศาสตร์ของวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ประการที่ 2 ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไทยและต่างประเทศ ประการที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง

ข้องกับจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย และ ประการที่ 4 ศึกษาวิเคราะห์กลไก การตรวจสอบการประพฤติผิดจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยว่ามีลักษณะอย่างไร และกลไกดังกล่าวนี้มีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การวิจัยเรื่อง "จริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์" ในระดับลุ่มลึกต่อไป

จริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์

ก่อนอื่นทั้งหมด สมควรที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า "จริยธรรม" กับคำว่า "จรรยาบรรณ" เนื่องจากมีผู้ที่ยังคงสับสนเกี่ยวกับคำสองคำนี้อยู่มากคำว่า "จริยธรรม" นั้น ได้มีผู้นิยามความหมายไว้มากมายดังต่อไปนี้

พระราชวรmani (ประยุทธ์ บุญโต) ได้อธิบายความหมายของคำว่า "จริยธรรม" ไว้ว่า จริยธรรม มาจากคำว่าพรหมจรรย์ ซึ่งในพุทธศาสนาหมายถึง มรรค คือ วิธีการปฏิบัติ สายกลาง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่า "ไตรสิกขา" คือการศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้น จริยธรรม หรือ พรหมจรรย์ มรรคและไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต¹

ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์ ปราโมช ได้ให้ความหมายคำว่า "จริยธรรม" ไว้ว่า จริยธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ควรประพฤติในกรณีใด สถานการณ์ใด ในโอกาสหรือเวลาใด เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมให้บุคคลเป็นสมาชิกของสังคมที่กำลังพัฒนา ไม่ขัดต่อการพัฒนา และส่งเสริมให้การพัฒนาเป็นไปด้วยดี²

ระวี ภาวิไล ให้ความหมายว่า ชีวิตคือ การมีคนและมีโลกสัมพันธ์กัน จริยธรรมเป็น หลักกำหนดว่า ตนมุ่งอะไรในโลกและพึงปฏิบัติอย่างไร จึงแบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ข้อ คือ 1) รู้จักรโลก รู้จักตน 2) รู้จักทุกข์ รู้จักชีวิต และ 3) รู้จักทุกข์ในชีวิต³

วิทย์ วิศทเวทย์ อธิบายว่า จริยธรรม คือ ความประพฤติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยชีวจริยศาสตร์ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณค่า สามารถวิเคราะห์ค่านิยมที่เป็นคู่กัน (dichotomy) สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดี ควรกระทำ และสิ่งใดชั่วควรละเว้น⁴

สารเดช แก้วศรี กล่าวว่า จริยธรรมคือ หลักความประพฤติที่อบรมกิริยา และปลูกฝัง ลักษณะนิสัยให้อยู่ในค้ำคลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม⁵

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ มีความเห็นว่า จริยธรรมคือ สิ่งที่คนในสังคมเกิดความเชื่อถือซึ่งมีตัวตนมาจาก บรรทัดฐานจะในลัทธิศาสนาอื่น ๆ ถ้าเข้าบรรทัดฐานจะขัดแย้ง และประพฤติตามนั้น จริยธรรมในสังคมย่อมเป็นผลพลอยได้ให้บังเกิดความยุติธรรม ความเมตตาปราณี และความเป็นอิสระแก่กัน แต่ความลำบากอยู่ตรงที่เมื่อเข้าไม่ถึงตัวบรรทัดฐานจะ การตีความในเรื่องบรรทัดฐานที่ขัดแย้งเป็นไปด้วยยาก แม้จะเข้าใจชัดเจนว่าปฏิบัติให้เต็มภาคภูมิได้ยาก⁶

จารุส ดวงธิสาร กล่าวว่า จริยธรรมมีความหมายตามหลักพระพุทธศาสนาว่า เส้นบรรทัด และเครื่องกล่อมเกล่าให้มนุษย์เคลื่อนไหว ประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา และใจ อย่างมีกติกา⁷

ก่อ สวัสดิพาณิชย์ สรุปว่า จริยธรรมคือ ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งดีงามและเหมาะสม จริยธรรมในสมัยก่อนและ สมัยปัจจุบัน ในชนบทและในเมือง ก็มีทั้งที่ดีและที่เลวเหมือนกัน⁸

ส่วนคำว่า "จริยธรรม" ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถานก็คือ หลักแห่งความประพฤติที่ดีงาม เพื่อประโยชน์สูงสุดแห่งตน เอง และ สังคม⁹

กล่าวโดยสรุป นักวิชาการส่วนใหญ่ลงความเห็นว่า จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤติ ซึ่งสิวสี ศิริโร นักวิชาการด้านจริยศาสตร์อีกท่านหนึ่ง ได้

อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า เมื่อพูดถึงความหมายของ "จริยธรรม" ว่าเป็นหลักแห่งความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤตินี้ จะมีคำที่เป็นคำสำคัญอยู่ 2 คำ คือคำว่า "มนุษย์" กับคำว่า "ควร" เพราะว่า คำทั้งสองนี้บ่งบอกถึงความสำคัญของคำว่า "จริยธรรม" ในความหมายนี้ว่าลักษณะพิเศษประการหนึ่งของมนุษย์ คือความเป็นผู้มีสำนึกทางจริยธรรม¹⁰

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ความหมายของคำว่า "จริยธรรม" ในภาษาอังกฤษ ซึ่งสวิตลีย์ คิริล ได้เสนอไว้ว่า น่าจะใช้คำว่า "ethical rule" แทนที่จะใช้คำว่า "ethics" ซึ่งเป็นคำที่นักวิชาการส่วนใหญ่ใช้กันแพร่หลาย เพราะคำว่า "จริยธรรม" นั้นเป็นศัพท์บัญญัติโดยราชบัณฑิตยสถาน และคำนี้ไม่มีรากศัพท์ภาษาอังกฤษ¹¹ และด้วยเหตุที่ความหมายของคำว่า "จริยธรรม" ก็คือ หลักแห่งความประพฤติจึงน่าจะตรงกับความหมายในภาษาอังกฤษว่า ethical rule มากกว่า ethics

ส่วนคำว่า จรรยาบรรณ นั้น เป็นคำที่คนไทยใช้เมื่อพูดถึงจริยธรรมในวิชาชีพ และในภาษาอังกฤษใช้ว่า code of ethics ซึ่งหมายความว่า หลักแห่งความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม มีผู้ไม่เห็นด้วยหลายท่านว่าคำว่า code of ethics ไม่ควรแปลเป็นภาษาไทยว่า "จรรยาบรรณ" ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อนำเอาคำว่า "จริย" มาสมาสกับคำว่า "บรรณ" จะแปลความหมายว่า "หนังสือจรรยา" มิใช่จรรยาของผู้ทำหนังสือ หรือหลักแห่งความประพฤติที่ควรประพฤติ

ในประเด็นนี้ สุภา ศิริमानนท์ ผู้เขียน *จริยธรรมของหนังสือพิมพ์* และเสฐียร พันธงชัย ผู้เขียน*ตำรากฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน* มีความเห็นพ้องต้องกันว่า เมื่อพูดถึงหลักแห่งความประพฤติของคนในวิชาชีพต่าง ๆ นั้น ควรใช้คำว่า "จริยธรรม" มากกว่าที่จะใช้คำว่า "จรรยาบรรณ" ด้วยสาเหตุที่ว่า "จริยธรรม" ให้ความหมายตรงจุดประสงค์มากกว่า และมีความหมายกว้างขวางกว่าด้วย ดังที่ สุภา ศิริमानนท์อธิบายไว้ว่า

มีหนังสือเรียนรุ่นเก่าอยู่อีกเล่มหนึ่งชื่อ จรรยาแพทย์ ดูเหมือนจะเขียนขึ้นโดยเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ซึ่งเป็นการบัญญัติที่ถูกต้อง คือเป็นคำสอนว่าด้วยจรรยาความประพฤติของแพทย์ ถ้าหากจะใช้คำว่า "จรรยา" สำหรับสั่งสอนบรรณิกหนังสือพิมพ์ ก็จะต้องใช้คำว่า "จรรยานักหนังสือพิมพ์"

ผมเองมีความรู้สึกว่าการทั้งสองนี้มันห้วนเขี้ยวเข็ญ จึงสมัครใจที่จะใช้ "จริยธรรมของหนังสือพิมพ์" ซึ่งมีสำเนียงและความหมายกว้างขวางกว่า และหลังกว่า มีคำว่า "ธรรม" อันเป็นแสงสีทองแอบเข้ามากับหลักการทางศาสนานิดหน่อย เพราะถึงอย่างไรจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ก็เป็นทานองคำสอนเกี่ยวกับความประพฤติและการตั้งหลักให้แก่นักหนังสือพิมพ์ เพื่อประโยชน์และเพื่อสังคมผู้รับใช้กันเอง¹²

เสฐียร พันธงกุล ก็อธิบายไว้ชัดเจน เช่น เดียวกันว่า

"คำที่สับสนระหว่งกันมากกว่าคำอื่นคือ คำว่า "จรรยาบรรณ" กับคำว่า "จริยธรรม" ทานอกนั้นคงจะไม่ปัญหา เพื่อที่จะไม่ให้เกิดปัญหา หวังเข้าใจดังนี้

"จรรยาบรรณ" (จรรยา+บรณ) แปลว่า หนังสือว่าด้วยเรื่องความประพฤติ

"จริยธรรม" (จริย+ธรรม) แปลว่า ธรรมอันบุคคลพึงประพฤติ¹³

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงใช้คำว่า "จริยธรรมในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์" แทนคำว่า "จรรยาบรรณในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์" ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และทั้งนี้รวมถึงบทความอื่น ๆ ทั้งหมดในชุด "จริยธรรมในวิชาชีพ" อีกด้วย

พัฒนาการของหลักจริยธรรมานวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์

ยุคที่ 1: วิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4

กิจการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อนายแพทย์แดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) หรือที่ชาวไทยรู้จักกันในนามว่า "หมอบรัดเลย์" ซึ่งเป็นมิชชันนารีชาวอเมริกันได้นำเครื่องพิมพ์จากประเทศสิงคโปร์เข้ามายังประเทศไทย และได้ออกหนังสือพิมพ์ภาษาไทยฉบับแรกคือ *บางกอกเรคคอร์ดเดอร์* (Bangkok Recorder) เมื่อพ.ศ. 2387 โดยก่อนหน้านี้มีผู้คิดกันว่าการประดิษฐ์ตัวพิมพ์อักษรไทยนั้น เป็นผลงานของร.อ. เจมส์ โลว์ ชาวอังกฤษซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 และได้เรียนรู้ภาษาไทยทั้งด้านการพูด และการเขียน จนสามารถแต่งตำราไวยากรณ์ไทยขึ้นเล่มหนึ่งได้ และจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาไทย

อย่างไรก็ตามศาสตราจารย์จอร์ สุขวานิชแย้งว่า แท้จริงแล้วผู้คิดประดิษฐ์อักษรไทยนั้นคือ นางแอนน์ ฮาเซลไทน์ บัดสัน (Ann Hazeltine Judson) ภรรยาของมิชชันนารีชาวอเมริกันที่มาทำงานในประเทศไทย ซึ่งได้เรียนรู้ภาษาไทยจากครูผู้หนึ่ง นางบัดสันมีความประสงค์จะพิมพ์คำสอนศาสนาคริสต์ออกเป็นภาษาไทย จึงได้ขอความช่วยเหลือจากมิชชันนารีอีกผู้หนึ่ง ชื่อ นายจอร์จ เอช.เฮา (George H. Hough) ซึ่งมีความรู้พิเศษคือ เป็นช่างพิมพ์ ทั้งสองช่วยกันหล่อตัวพิมพ์ภาษาไทยออกมา แล้วพิมพ์คัมภีร์ศาสนาคริสต์ออกเป็นภาษาไทย แจกจ่ายทั่วไป¹⁴

เมื่อหมอบรัดเลย์ ซึ่งเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย เห็นตัวพิมพ์ภาษาไทยที่ประเทศสิงคโปร์ จึงขอให้คณะ ABCFM (American Board of Commission for Foreign Mission) ที่ท่านสังกัดอยู่ ชื้อไว้เป็นสมบัติ และนำเครื่องพิมพ์และตัวพิมพ์เข้ามายังประเทศไทย ในพ.ศ. 2379 ริเริ่มออกหนังสือพิมพ์เป็นภาษาไทยฉบับแรกดังกล่าว

สาเหตุที่หมอบรัดเลย์ออกหนังสือพิมพ์เป็นภาษาไทยนั้น คงจะมีวัตถุประสงค์ทำให้คนไทยได้รับรู้ข่าวสารความเป็นไปในบ้านเมืองไทยด้วย หนังสือ*บางกอกเรคคอร์ดเดอร์* นี้ พิมพ์ทั้ง

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีลักษณะเป็นการเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป ชาวไทยในสมัยนั้น จึงพากันเรียกหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ว่า "จดหมายเหตุอย่างสั้น" เพราะเห็นว่าเป็นการจดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ มากมายลงไปฉบับเดียว และไม่ได้มีการพูดเรื่องจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของผู้ประกอบการหนังสือพิมพ์แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์บางกอกวิคตอเรีย ออกเป็นหนังสือรายปักษ์ได้เพียงปีเดียวก็เลิกกิจการ เพราะขายไม่ดี มีผู้ซื้อเป็นจำนวนน้อย เนื่องจากคนไทยที่การศึกษาดีในสมัยนั้นมีจำนวนไม่มากนัก อีกทั้งขุนนางไทยไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าใดนัก หนังสือพิมพ์ของหมอบรัดเลย์จึงแพร่หลายเฉพาะในหมู่ฝรั่งซึ่งรู้ภาษาไทย และในหมู่เจ้านายบางพระองค์เท่านั้น เจ้านายและขุนนางบางท่านก็ไม่พอใจการออกหนังสือพิมพ์และการเขียนข่าวของหมอบรัดเลย์ เพราะมีการเขียนเห็บแถมความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของชนชั้นสูงในประเทศไทยอยู่เนือง ๆ นอกจากนี้เจ้านายและขุนนางไทยส่วนใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ไม่ค่อยโปรดปรานมิชชันนารีเท่าใดนัก สืบเนื่องจากการที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงไว้วางพระทัยฝรั่งที่เข้ามายังประเทศไทยเพื่อเผยแผ่ศาสนาว่า มีวัตถุประสงค์อื่นแอบแฝงอยู่หรือไม่¹⁵

ต่อมาในรัชกาลที่ 4 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติแล้วเป็นเวลา 6 ปี คือ พ.ศ. 2407 ได้มีการออกหนังสือพิมพ์บางกอกวิคตอเรียใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่ครั้งนี้เป็นฉบับภาษาไทยเนื่องจากเป็นที่ทราบกันว่า พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่นี้ ทรงสนิทสนมคุ้นเคยกับฝรั่ง รอคอยเฉพาะอย่างยิ่งทรงคุ้นเคยกับหมอบรัดเลย์เป็นอย่างดี และในปีต่อมา ก็ได้มีการออกหนังสือพิมพ์ บางกอกวิคตอเรีย ฉบับภาษาอังกฤษ หนังสือพิมพ์ทั้งสองภาษานี้ ออกเป็นรายปักษ์เหมือนเดิม และมีหมอบรัดเลย์เป็นเจ้าของและบรรณาธิการ

ปรากฏว่า หนังสือพิมพ์ บางกอกวิคตอเรีย ที่ออกใหม่นี้ ยังคงขายอยู่ในวงจำกัด กล่าวคือ เฉพาะในแวดวงของขุนนางเจ้านายชั้นสูงบางท่านบางพระองค์เท่านั้น คำใช้จ่ายจึงไม่ได้สมดุลกับรายรับ หมอบรัดเลย์จึงคิดหารายได้จากอื่น ได้แก่ การโฆษณาสินค้า นับเป็นการโฆษณาสินค้าบนหน้าหนังสือพิมพ์เป็นครั้งแรกของกรุงสยามเลยทีเดียว และต่อมามีห้างร้านพากันลงโฆษณาหนังสือพิมพ์ บางกอกวิคตอเรีย เป็นจำนวนไม่น้อย

ในด้านเนื้อหาของหนังสือพิมพ์นั้น บางกอกปริศนาคเตอร์ เล่นข่าวหลายประเภท มีข่าวการเมือง ข่าวราชการมากที่สุดของข่าวทั้งหมด รองลงมาคือ ข่าวศิลปวัฒนธรรมบันเทิงคดี มีจำนวนเล็กน้อยที่เหลือเป็นข่าวเศรษฐกิจการค้า เรื่องสุขภาพนิเทศ และข่าวรู้ทางแพทย์ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น¹⁶

ข้อที่น่าสนใจก็คือ แม้มีคำขวัญ ปลูกฝังจริยธรรม บรรณารักษ์จริยธรรมของการเล่นข่าวใน หนังสือพิมพ์ บางกอกปริศนาคเตอร์ แต่ดูเหมือนบรรณารักษ์เองได้แสดงจริยธรรมประการหนึ่งที่ผู้ประกอบวิชาชีพผู้หลังยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ได้แก่ พวกเขารับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือเขาได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องการเมืองไทย และ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยโดยไม่ย่อท้อหาญ ทานกล้าพูด กล้าเสนอแนะสิ่งที่คนไทยมักกลัวเสนอ และโดยเฉพาะเหตุที่ในขณะนั้น ประเทศไทยได้รับการศึกษายังมีน้อย กุญแจเนื่องจากการศึกษาอยู่ในมือเจ้าของพระตำหนักเจ้าขุนนาง และเจ้าขุนมูลนายชั้นสูงเท่านั้น จึงมีคน ชาติไทยหลายคนที่ไม่เข้าใจความดีของหมอบรัดเลย์ ซึ่งพวกเขามองว่างานนี้ได้แปรเปลี่ยนไปเป็นความ งามพอจำใจในเวลาต่อมา

ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2408 เกิดคดีขึ้นเกี่ยวเนื่องกับจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ขึ้นเป็น ครั้งแรกนั่นคือ คดีเมอร์ซิเออร์ โรบะเรต์ ฟ็องท์มอบรัดเลย์ หนังสือพิมพ์ บางกอกปริศนาคเตอร์ ได้ เกิดกรณีพิพาทขึ้นกับกงสุลฝรั่งเศสชื่อว่า เมอร์ซิเออร์ โรบะเรต์ วัตถุประสงค์ที่เมอร์ซิเออร์ โรบะเรต์ บาทาสัญญาซื้อขายสุรากับนายกเทศมนตรีโดยไม่ผ่านรัฐบาล ทว่ารัฐบาลขาดรายได้จากภาษีอากร หมอบรัดเลย์ นักหนังสือสัญญาที่โรบะเรต์ทำกับนายกเทศมนตรีเองตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทย ทว่าที่โรบะเรต์โกรธแค้นมาก จึงฟ้องหมอบรัดเลย์ฐานหมิ่นประมาท เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2409 นับเป็นคดี ฟ้องนักหนังสือพิมพ์คดีแรกของกรุงสยามและเป็นคดีจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์คดีแรกอีกด้วย พวกเขา ภิขชันนารืออเมริกันได้พร้อมใจกันบริจาคเงินได้ 300 บาท ส่งไปช่วยหมอบรัดเลย์ ที่ต้องพ่ายแพ้คดี ความตอกกงสุลฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2409¹⁷ เหตุการณ์นี้ทำให้บาทาสัญญาสิ้นสุดของ หนังสือพิมพ์ในเวลาต่อมา เพราะแม้ บางกอกปริศนาคเตอร์ ยังคงพิมพ์จำหน่ายต่อมาอีกประมาณ 2 ปี แต่ยอดขายก็ลดลงและจำต้องเลิกกิจการไปในปีที่สุด แม้กระนั้นก็ตาม แนวทางของ บางกอกปริ- คเตอร์ ที่ได้แสดงถึงความรับผิดชอบต่อหนังสือพิมพ์ต่อสังคม ตลอดจนเป็นปากเสียงให้กับ

ประชาชนอันเป็นจริยธรรมเบื้องต้นของหนังสือพิมพ์ ก็ได้เป็นตัวอย่างให้หนังสือพิมพ์อันสมัย
ต่อ ๆ มาดำเนินรอยตาม

นอกจากหนังสือพิมพ์ *บางกอกกรีตอร์คเคอร์* สมัยรัชกาลที่ 4 นี้แล้ว ก็ยังมีหนังสือพิมพ์
ฉบับอื่น ๆ ด้วยได้แก่ *บางกอกคาเลนดาร์* (Bangkok Calendar), *สยามวิคลีย์ มอนิเตอร์*
(Siam Weekly Monitor) และ *บางกอกซัมมารี* (Bangkok Summary) ซึ่งมปรากฏชื่อเจ้า
ของ¹⁸ แต่คิดว่าน่าจะเป็นของชาวต่างประเทศ เพราะพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษทั้งเล่ม ชาวต่าง
ประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นมิชชันนารีชาวอเมริกันเกือบทั้งหมดเนื่องจากคนเหล่านี้ต้องการเผยแผ่
ศาสนาคริสต์โดยทางหนังสือพิมพ์ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยไว้
ด้วย หนังสือพิมพ์เหล่านี้ทั้งหมดตีพิมพ์ข่าวคราวความเคลื่อนไหวของประเทศไทยอย่างเสรี โดย
เฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือพิมพ์ *บางกอกกรีตอร์คเคอร์* ลงข่าววิพากษ์วิจารณ์พระบาทสมเด็จพระ-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเสนาบดีเกือบทุกฉบับ และโดยเหตุที่ในขณะนั้นไม่มีกฎหมายการพิมพ์บังคับ
ไว้ด้วย ดังนั้น รัฐบาลจึงไม่สามารถสั่งปิดหนังสือพิมพ์ได้ และเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของสังคม
ไทยขณะนั้น ยังไม่ได้รับการศึกษาดีพอ ประเด็นทางจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์จึงยังมิใช่ประเด็น
ที่ผู้สนใจหยิบยกขึ้นมาพิจารณา

ด้วยเหตุนี้เอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดฯ ให้มีการออกหนังสือ
พิมพ์ขึ้นเป็นภาษาไทย เพื่อประกาศข่าวในพระราชสำนัก และข่าวที่วาทที่ต้องการให้ประชาชนทราบ
หนังสือพิมพ์ข่าวดังกล่าวนี้ออกเป็นระยะ ๆ 5 วันครั้งในพ.ศ. 240 จำนวนนามว่า "หนังสือราช
กิจจานุเบกษา"¹⁹ โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นบรรณาธิการและทรงอำนวยการ
พิมพ์ด้วยพระองค์เอง ปรากฏว่าราชกิจจานุเบกษานี้ออกมาได้ปีเดียวก็เลิกกันไปเพราะรัชกาลที่
4 ไม่มีเวลาในพระองค์ จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงโปรด-
เกล้าฯ ให้ออกราชกิจจานุเบกษาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๓๗" เสฐียร พันธงพิ
นักหนังสือพิมพ์อาวุโส กล่าวไว้ว่า หนังสือราชกิจจานุเบกษานี้ เท่ากับเป็น "ใบดึกเตือน" ฉบับแรก
ของรัฐบาลไทยที่มีต่อหนังสือพิมพ์ในประเทศนี้มาตั้งแต่บัดนั้น (พ.ศ. ๒๔๓๗)²⁰

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า เรื่องนี้เป็นความที่
แต่งขึ้นโดย ก.ศ.ร.กุหลาบ จึงโปรดฯให้มีการสอบสวนเรื่องนี้ ก.ศ.ร.กุหลาบรับสารภาพว่าตนคิด
ขึ้นเอง พระเจ้าอยู่หัวจึงทรงลงโทษโดยโปรดฯให้ส่งตัว ก.ศ.ร.กุหลาบไปอยู่กับผู้จัดการใน "โรง
รักษาคนบ้า" เป็นเวลา 7 วัน แล้วปล่อยตัว²³ คดีนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นคดีแรกที่เกี่ยวข้องกับการ
ที่คนไทยถูกสอบสวนในเรื่องจริยธรรมในการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์โดยตรง

นอกจากนี้ยังมีนักหนังสือพิมพ์ซึ่งจัดว่าเป็นนักต่อสู้ทางความคิดที่สำคัญ อีกผู้หนึ่งคือ
เทียนวรรณ หรือ ต.ว.ส. วัฒนาโรห ผู้ริเริ่มออกหนังสือพิมพ์รายปักษ์ชื่อ "ศุภวิภาคพจนกิจ" เมื่อ
พ.ศ. 2445 และเลิกกิจการในปี พ.ศ. 2446 เช่นเดียวกับก.ศ.ร.กุหลาบเทียนวรรณแสดงความ
คิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่เกรงกลัวอำนาจอิทธิพลใด ๆ ความคิดเห็นหลายประการของ
ท่านแสดงให้เห็นถึงสติปัญญาอันก้าวหน้าล้ำสมัยของท่านได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากข้อเรียกร้อง
ที่สำคัญของท่านประการหนึ่งคือ เรียกร้องให้มีการปกครองระบบรัฐสภา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม
เสียในการปกครอง²⁴ แต่ปรากฏว่า แนวคิดของท่านคงจะล้ำสมัยเกินไป จึงไม่ค่อยมีผู้ใดสนใจ
มากนัก อิทธิพลทางความคิดของเทียนวรรณ ได้มาเป็นแรงบันดาลใจให้แก่คนรุ่นปัจจุบัน ดังความ
เห็นของชัยอนันต์ สมุทวณิช ต่อมานี้

".....นอกจากนั้น เรายังมีอาจจะหวัหวัมที่จะมีจินตนาการได้ว่า การคิดล้ม
ล้างระบบสมบูรณาญาสิทธิราช โดยพวก "เก๊กเหม็ง" หรือ คณะร.ศ. 130 นั้น
ผู้จัดการอาจได้รับอิทธิพลจากข้อเขียนของเทียนวรรณไปบ้างไม่มากนักน้อย"²⁵

ด้วยเหตุที่ ต.ว.ส. วัฒนาโรห หรือ เทียนวรรณ เป็นผู้มีความรู้และความคิดคมกล้าเช่นนี้
เอง จึงทำให้ท่านถึงกับต้องติดคุกด้วยข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จากการรับว่าจ้างเขียนใบ
ฎีกาในทำนองหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ในพ.ศ. 2440

น่ง วรรคยสุรปานสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ ความเคลื่อนไหวของวงการหนังสือพิมพ์ดำเนินไปอย่างคึกคัก มีการออกหนังสือพิมพ์ทั้งที่เป็นรายวันและรายอื่น ๆ ด้วยกันรวม 59 ฉบับ กิจกรรมหนังสือพิมพ์ได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ การขยายตัวของเศรษฐกิจและการศึกษาในรัชกาลที่ 5 ทำให้มีผู้รู้หนังสือมากขึ้น มีผู้สนใจติดตามข่าวสารการเมืองเพิ่มขึ้น ตลอดจนมีผู้จบการศึกษาจากต่างประเทศมากขึ้นด้วย ในขณะที่เดียวกัน ความขัดแย้งงานประเด็นเรื่องเสรีภาพในการแสดงออกของหนังสือพิมพ์ก็เพิ่มขึ้นด้วย ระหว่างวงฝ่ายหนังสือพิมพ์กับรัฐบาล นอกจากนี้มีหลายครั้งที่เอกชนและสิ่งพิมพ์ได้เปิดความจริง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงจำกัดกฎหมายเพื่อเบียดเบียนระบอบมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ประเด็นเรื่องจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ก็เริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นด้วย

ยุคที่ 3: วิชาชีพหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 6

หันถึงสมัยรัชกาลที่ 6 กิจกรรมหนังสือพิมพ์ก็ยังมีขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากสมัยพระราชบิดาของพระองค์ มีหนังสือพิมพ์ที่เป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายทศ รายักษ์ รายเดือน ทั้งภาษาไทย จีน อังกฤษ รวมทั้งสิ้น 113 ฉบับ ความตื่นตัวด้านการศึกษา และเศรษฐกิจที่ดีขึ้นตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก จากการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้หนังสือพิมพ์กลายเป็นเวทีสำคัญในการแสดงความคิดเห็นที่กว้างขวางของประชาชนในเวลานั้น

ในขณะที่เดียวกัน ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชนก็เริ่มมีมากขึ้นด้วย อันมีสาเหตุมาจากการที่ประชาชนได้รับการศึกษามากขึ้น กลุ่มคนหนุ่ม "หัวใหม่" ไม่พึงพอใจระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ รวมทั้งพวกขุนนาง "หัวเก่า" เริ่มเสนอบทความผ่านหนังสือพิมพ์ วิพากษ์วิจารณ์ระบอบการปกครอง และเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการปกครองอย่างจริงจัง อีกทั้งในสมัยรัชกาลที่ 6 นี้ มีการดำเนินนโยบายหลายประการที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชน เช่น การตั้งกองเสือป่า การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในกิจกรรมพรสพต่าง ๆ เป็นต้น

หนังสือพิมพ์บางฉบับเริ่มแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างรุนแรงขึ้น ซึ่งปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรับฟังอย่างมีใจเป็นธรรม และโดยเหตุที่ทรงสนพระทัยในการประพันธ์อยู่แล้ว จึงทรงเขียนโต้ตอบหนังสือพิมพ์ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล โดยทรงใช้นามแฝงว่า "อัสวาทู" และ "รามจิตติ" พระองค์มิได้ทรงใช้พระราชอำนาจโดยไม่เป็นธรรมสั่งปิดหนังสือพิมพ์แต่ประการใด ดังนั้น จึงนับว่า ในรัชสมัยของพระองค์นี้ หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้มากที่สุดทีเดียว ดังที่สุกัญญา ตีระวนิชกล่าวไว้ในหนังสือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการหนังสือพิมพ์ว่า

"พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ นั้นทรงทั้งจัดแย้ง และยอมรับกับนักหนังสือพิมพ์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระราชวินิจฉัยในแต่ละกรณี จากการศึกษาได้พบว่า เราไม่สามารถสรุปได้ง่าย ๆ ว่า พระองค์ท่านพระราชทานเสรีภาพแก่นักหนังสือพิมพ์อย่างเต็มที่หรือพระองค์ท่านทรงควบคุมหนังสือพิมพ์ เพราะไม่ปรากฏหลักฐานของความสุดโต่งทั้งสองด้าน ในทางตรงกันข้าม เรากลับจะมองเห็นพระองค์ท่านทรงอยู่ในระหว่างสองทิศทาง ทรงพยายามหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ และสำหรับประเทศชาติของพระองค์ ทรงหาตัวอย่างและเหตุผลอันที่จะสร้างรูปแบบของการพัฒนาหนังสือพิมพ์"²⁶

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ และสำหรับประเทศชาติของพระองค์นั้น ก็คือทรงพยายามสร้างหลักจริยธรรมสำหรับนักหนังสือพิมพ์ขึ้นมาเป็นครั้งแรก และแม้จะมีได้ทรงกำหนดหลักจริยธรรมเหล่านี้อย่างแน่นอนตายตัว แต่ก็นับได้ว่าพระองค์ทรงเป็นบุคคลแรกที่ริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไว้เด่นชัดมากในพระราชนิพนธ์บทความของพระองค์เกี่ยวกับการหนังสือพิมพ์ทั้งหมด ประเด็นความคิดด้านจริยธรรมของพระองค์พอจะสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ทรงเห็นว่า นักหนังสือพิมพ์จะต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เพราะเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นสัญลักษณ์ของความ "ศิวิไลซ์"

ประการที่สอง การมีเสรีภาพนั้นจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ นั่นคือ การที่นักหนังสือพิมพ์เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์โดยอิสระโดยปราศจากอคติของตนเอง เป็นสิ่งที่ดี แต่ก็ควรคำนึงถึงด้วยว่า จะต้องเสนอข่าวด้วยความเที่ยงตรง ด้วยความมีจริยธรรม และด้วยเหตุผล

ประการที่สาม ทรงดำริว่าเสรีภาพเป็นวิธีการ (means) มากกว่าเป็นเป้าหมาย (ends) ทั้งนี้โดยมีจริยธรรม และการพัฒนาคุณภาพของบุคคล ตลอดจนเอกลักษณ์ของชาติเป็นส่วนประกอบ²⁷

พระราชดำริของพระองค์โดยเฉพาะใน 2 ประเด็นแรกคือ การที่นักหนังสือพิมพ์จะต้องเป็นผู้ที่มีเสรีภาพและความรับผิดชอบในการเสนอข่าวนั้น ได้กลายมาเป็นหลักจริยธรรมสำคัญ 2 ประการแรกของนักหนังสือพิมพ์ เมื่อคณะกรรมการบริหารของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้ประชุมกัน เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 เพื่อกำหนดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งยังคงเป็นหลักการที่นักหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยยึดถือกันอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหนังสือพิมพ์ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับการพิจารณาว่ามีเสรีภาพมากกว่าสมัยใด ๆ ที่ผ่านมา แต่กฎหมายควบคุมการพิมพ์จากฝ่ายหนังสือพิมพ์ฉบับแรกก็ออกมาในสมัยนี้ด้วยเช่นกันคือ "พระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2465" พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวระบุว่าผู้ที่มิได้มีเครื่องพิมพ์เพื่อการพิมพ์ จะต้องขออนุญาตจากสมุหเทศาภิบาลแห่งมณฑลเสียก่อน จึงจะทำการพิมพ์ได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการควบคุมหนังสือพิมพ์ไปในตัวด้วย และในปีพ.ศ. 2470 ก็มีการออกพระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ เพื่อจำกัดจำนวนฉบับเดิม ซึ่งทำให้หนังสือพิมพ์ถูกควบคุมมากขึ้น และเป็นครั้งแรกที่จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ได้รับการตรวจสอบ

ยุคที่ 4: วิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 7 จนถึงวันเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน

ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายควบคุมการพิมพ์ออกมา แต่กิจการหนังสือพิมพ์ก็เจริญก้าวหน้าขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบะพ.ศ. 2468-2475 ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีหนังสือพิมพ์ออกจำหน่ายหลายฉบับ ได้แก่ บางกอกการเมือง 10 ธันวาคม เกาะหลัก ไทยใหญ่ หลักเมือง ไทยใหม่ และ ศรีกรุง ชาวไทยและชาวต่างประเทศทำหนังสือพิมพ์แข่งขันกันอย่างเต็มที่ ทำให้จำนวนหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นถึง 121 ฉบับ

จำนวนหนังสือพิมพ์มากมายดังกล่าวนี้ไม่ยั่งยืน บางฉบับออกมาได้เพียงไม่กี่ครั้งก็เลิกกิจการไป โดยเหตุที่มีหนังสือพิมพ์ออกมามากมายนี้เอง จึงทำให้เกิดเรื่องฟ้องหมิ่นประมาทกันขึ้นบ่อยครั้ง และเมื่อเกิดคดีขึ้นแล้วก็มักจะหาตัวบรรณาธิการไม่พบ เพราะบรรณาธิการที่เป็นผู้ทำหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ ไม่ชอบบรรณาธิการที่แท้จริงเนื่องจากเจ้าของหนังสือพิมพ์มักจะจ้างบุคคลที่ปราศจากความรู้ความสามารถมาเป็นบรรณาธิการ เพื่อเป็นการประหยัดเงิน และเมื่อเกิดคดีอาญาขึ้น ผู้ที่มีชื่อเป็นบรรณาธิการก็หายตัวไป จะได้ไม่ต้องรับผิดชอบ จนเป็นที่กล่าวขวัญกันติดปากในสมัยนั้นว่า "เอาคนตัดหญ้ามาเป็นบรรณาธิการ"²⁸ อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า ประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ได้รับการให้ความสนใจอย่างกว้างขวางมากขึ้นจากสังคม ที่เป็นเช่นนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากการที่มีจำนวนหนังสือพิมพ์มากขึ้น การประพฤติดิถีหลักจริยธรรมานวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ก็มีมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ในระยะนี้ยังมิได้มีความพยายามที่จะสร้างหลักจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์ให้เป็นรูปธรรมแต่อย่างใด

ยุคที่ 5: วิชาชีพนักหนังสือพิมพ์หลังจากวันเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 จนถึงการขึ้นสู่อำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม

กิจการหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 7 ต้องประสบกับสภาวะของความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยคณะราษฎร เมื่อ พ.ศ. 2475 แล้ว ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดก็คือ สิทธิและเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ถูกจำกัดลงไปอีกมาก เช่น มีการตรวจข่าว (censor) ก่อนนำออกพิมพ์เผยแพร่ มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2470 เพื่อควบคุม

หนังสือพิมพ์ให้เข้มงวดยิ่งขึ้น แต่ต่อมาก็ยกเลิกไป เพราะมีบรรดา กฎหมายการพิมพ์ พ.ศ. 2476 ขึ้นมาแทน ซึ่งส่งผลกระทบต่อหนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์ที่บริหารงานเสรีภาพของจีน เนื้อหาสาระของ ขบวนการเมืองบนหน้าหนังสือพิมพ์จึงเบาลง หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่นำมาหักลบเมสสัณกับข่าว บันเทิง หรือ เรื่องราวไร้สาระต่าง ๆ นวนิยาย เรื่องเป๊ เป็นต้น อย่างไรก็ตามในระยะนี้ หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้พยายามต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพของตน เช่น หนังสือพิมพ์*ประชาชาติ* *กรุงเทพเดลิเมล์* และ *ไทยเมือง*

หนังสือพิมพ์*ประชาชาติ* เป็นหนังสือพิมพ์ชั้นนำฉบับหนึ่ง และเป็นนิมิตของประชาชน มากที่สุดคนยุคนั้น เริ่มออกงาน พ.ศ. 2475 จนถึงเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เจ้าของคือ หม่อม พริยาสุณ วรรณวน ณ สุโขทัย ภรรยาของม.จ. วรรณวิทย์ กุญชร จิงขณะนั้นทรงเป็นที่ปรึกษานายก- รัฐมนตรี พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ เป็นแหล่งแสดงความคิดเห็นในนาม ๆ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และยังมีบทบาทสำคัญในการชี้นำและสนับสนุนหนังสือพิมพ์ขึ้น มาในเวลาต่อมาเช่น *พุทธศาสน์* *สยามรัฐ* (ศรีบูรพา) *มาลัย* *ทูตนิมิต* *ดวงนิมิตร* *รอย แพร่พันธุ์* (ยาขอบ) เป็นต้น

ต่อมาใน พ.ศ. 2484 มีพระราชบัญญัติการพิมพ์ออกมาฉบับหนึ่ง กล่าวคือระยะนี้ เป็นระยะที่หลวงพิบูลสงคราม ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นจอมพล ปิบูลสงครามถือเป็น โอกาสเข้าควบคุมหนังสือพิมพ์ โดยได้ตราพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 ขึ้นใหม่ มอบอำนาจ ให้อธิบดีกรมตำรวจขณะนั้น (พล.ต.อ.หลวงอดุลเดชจรัส) และพนักงานการพิมพ์ในการตรวจข่าว หนังสือพิมพ์ โดยสั่งถอนใบอนุญาตหรือปิดหนังสือพิมพ์ได้ หากหนังสือพิมพ์เหล่านั้นเสนอข่าวสาร ที่ขัดกับนโยบายของรัฐบาล หรือ "ขัดต่อความเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน"²⁹

นอกจากนี้แล้ว รัฐบาลยังได้ตราฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราช- บัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 โดยกำหนดทุนสำหรับผู้ที่ต้องการออกหนังสือพิมพ์ประเภทข่าวสาร การเมือง ว่าจะต้องมีทุนไม่ต่ำกว่า 5 หมื่นบาท โดยไม่นับรวมราคาที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างของ

สถานที่ทำการพิมพ์ กฎกระทรวงมหาดไทยข้อนี้ทำให้หนังสือฉบับเล็ก ๆ ต้องยุบตัวเองลง หนังสือพิมพ์ขณะนั้นมีถึง 25 ฉบับ ลดลงเหลือ 12 ฉบับเท่านั้น³⁰

ยุคที่ 6: วิชาวิพากษ์หนังสือพิมพ์ตลอดช่วงระยะเวลาแห่งการขึ้นสู่อำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม จนถึงการรัฐประหาร วันที่ 8 พฤศจิกายน 2490

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลเข้มงวดในการตรวจข่าวมาขึ้น ประกอบกับเกิดภาวะกระดาษขาดแคลน ทำให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องเลิกกิจการ ในขณะที่เดียวกันรัฐบาล ยุคหลวงพิบูลสงคราม ประกาศควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวด มีการขอร้องแกมบังคับ ให้หนังสือพิมพ์ทุกฉบับลงพิมพ์คำขวัญที่ชวนให้ประชาชนมอบความไว้วางใจแก่ "ผู้นำ" ประเทศคือ หลวงพิบูลสงคราม โดยการตีพิมพ์คำขวัญว่า "เชื่อผู้นำชาติหันมัย" "เชื่อพิบูลสงครามชาติไม่แตกสลาย" ฯลฯ ไว้บนหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับและทุกวัน³¹

การเข้มงวดกวัดจั้นหนังสือพิมพ์ในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อมีการจับกุมบุคคลในวงการหนังสือพิมพ์เป็นครั้งแรกในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ด้วยสาเหตุจากการที่มีนายปลิวจอมดีรัฐบาลว่า มีนโยบายการเมืองเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา โดยในตอนแรกเริ่มสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลไทยประกาศนโยบายเป็นกลาง ครั้นต่อมารัฐบาลไทยเปลี่ยนแปลงนโยบายไปเข้ากับฝ่ายญี่ปุ่น จึงทำให้มีปฏิกิริยาต่อต้านจากบุคคลหลายกลุ่ม รัฐบาลมุ่งความสนใจไปยังบุคคลอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนักหนังสือพิมพ์

บุคคลที่ถูกจับกุมใน พ.ศ. 2485 นี้ เป็นนักหนังสือพิมพ์เป็นส่วนาหน้าเด่นๆ ภูหลวง. สายประดิษฐ์ ขจร สหัสจินดา เฉลียว เศรษฐทัต คาริห์ ปัทมะศิริ อ้วน นุญพหุทธิ ทิพย์ นุญพหุทธิ ม.ล.จะอ้าน อิศรศักดิ์ อารีย์ สิริระ เล็ก ศิริ- พันธ สกลด ฉายะนันท์ สุรีย์ ทองวานิช เทียน บัณฑิตเสน เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงศาล ศาลได้ตัดสินจำคุกตลอดชีวิตนักหนังสือพิมพ์ 2 คน คือ คาริห์ ปัทมะศิริ สุรีย์ ทองวานิช เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นที่รู้จักกันในนามว่า "กบฏวิทยอิสระพ.ศ. 2485"³²

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะถูกควบคุมอย่างกวดขันด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่หนังสือพิมพ์ก็พยายามแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ลักษณะของนิทานเปรียบเทียบหรือนิทานสอนใจ ซึ่ง เร็นเดล ฟลอมชาร์ต นักวิชาการชาวอเมริกัน ได้เขียนไว้ในบทความของเขาชื่อ "Diffusion and Control of Information" ในหนังสือ *Thailand: Its People, Its Society, Its Culture* ว่าการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลในลักษณะนี้ สามารถเรียกร้องความเคารพของผู้อ่านได้มากกว่าบทความโดยตรงเสียอีก³³ เช่น บทความในหนังสือพิมพ์ศรีกรุงชื่อ "แฉคิดไม่ทำอะไรต้องถูกกาลเทศะก่อน" โดยยกตัวอย่างพระเจ้าอะมาบูลลาแห่งอัปทานิสถาน ทรงกระทำการบางอย่างที่ไม่มีถูกกาลเทศะ ส่งผลให้ประชาชนไม่พอใจ จนกระทั่งในที่สุด พระองค์ต้องเสด็จหนีไปต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายเหตุการณ์ตอนนี้อย่างนี้ว่า

.... เพราะขงเป็นมเกลลงขบพระเฒ่าของประเทศเรวเกินไป
โดยที่รเสดราไม่สามารถจะติดตามาได้ทัน และไม่สมควรจะเห็นพ้อง
ด้วยกับความคิดพระองค์ ซึ่งทั้งนั้นทั้งนี้ บ่อมจะมีสมุคทานเื่องมา
แต่พระองค์วิระดังทรงรลือกถึง "กาละเทศะ"

ก่อนที่จะสั่งจะทำอะไรลงไป ขงก็เฝ้าแต่เฝ้าพระทัยของพระองค์
เป็นใหญ่ว่า ขงกระทำถูกทุก ๆ อย่างในถานะพระองค์ ขงเป็นประมุข
ประเทศ...³⁴

เป็นที่เข้าใจกันว่า บทความนี้ตั้งใจจะวิพากษ์วิจารณ์นโยบาย "รัฐนิยม" ของหลวงพิบูลสงคราม ซึ่งกำหนดให้ประชาชนสวมหมวก สวมถุงเท้า ห้ามรับประทานหมาก ส่งเสริมการรับประทานกล้วยเดี่ยว ฯลฯ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เพราะรัฐบาลสั่งให้ประชาชนกระทำตามรอยไม่มีข้อแม้ และมีหลวงวิจิตรวาทธรรมเป็นผู้ติดตามด้วย รัฐบาลได้เรียกตัว ร้อยตรีเนตร พูนวิวัฒน์ บรรณาธิการศรีกรุง ไปสอบสวน และร้อยตรีเนตร พูนวิวัฒน์ถูกจับบังคับให้ลาออกจากตำแหน่ง³⁵

ในบรรดานักหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในขณะนั้นว่า มีบทบาทสำคัญในการต่อสู้เพื่อธำรงรักษาหลักจริยธรรมขั้นต้นของนักหนังสือพิมพ์ คือ เสรีภาพไว้นั้น ก็คือ กุหลาบ สายประดิษฐ์ สด ฤทธิรงค์ และมาลัย ชูพินิจ ทั้งสามท่านเป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกัน ร่วมงานพิมพ์เดียวกัน และต้องประสบภาวะบีบคั้นทางการเมืองจนต้องหนีไปหาที่เร่ร่อน หนีออกนอกประเทศไปบ้าง แต่ทั้งสามท่านก็สู้ไม่ถอย และพากันเสี่ยงไว้ในวงการหนังสือพิมพ์ของไทยในฐานะนักต่อสู้เพื่อเสรีภาพ สะท้อนความจริงในสังคมไทยออกมาอย่างกล้าหาญ โดยไม่หวั่นเกรงต่ออิทธิพลของเผด็จการทหารในขณะนั้น ดังข้อเขียนตอนหนึ่งของกุหลาบ สายประดิษฐ์ในบทบรรณาธิการเรื่อง "ประชาธิปไตย" ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ สุภาพบุรุษ ประจำวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2482 ดังต่อไปนี้

...ถึงแม้ว่าในเวลาหนังสือพิมพ์ในประเทศเรา ยังไม่มีเสรีภาพ
เช่นในต่างประเทศ แต่เราก็จำเป็นต้องชี้แจงแนะนำอยู่เสมอว่า เสรี
ภาพเป็นสิ่งจำเป็นแก่ระบอบประชาธิปไตย และเราก็จะต้องช่วยกันอบรม
พลเมืองของเราให้เข้าใจในคุณค่าของเสรีภาพ ให้ความกระหายใน
เสรีภาพ... 36

ยุคเผด็จการของหลวงพิบูลสงครามจึงได้รับการขนานนามว่า "ยุคมืด" และมิใช่เป็น
"ยุคมืด" ของวงการหนังสือพิมพ์ไทยเท่านั้น แต่เป็นยุคมืดของสังคมไทยอย่างแท้จริง เป็นยุคสมัย
ที่การจับกุมนักโทษการเมือง การลอบสังหารบุคคลที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับรัฐบาล การบงกชวิบัติรัฐ
ประหาร การฉ้อราษฎร์บังหลวง อาชญากรรม สภาวะข้าวของแพง ปรากฏโดยทั่วไป

ในระยะพ.ศ. 2485 บุคคลในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้รวมตัวกันตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง
ไว้ชื่อว่า "กรรมการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพหนังสือพิมพ์" ประกอบด้วยนักหนังสือพิมพ์ที่ประจำตามสำนัก
งานหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ มารวมตัวกันเข้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐบาลผ่อนคลายความเข้มงวด
กวดขันลง และให้เลิกระบบการตรวจข่าวที่มีอยู่เดิม ความพยายามในระยะแรกนี้ไม่ประสบผล
สำเร็จ แต่หนังสือพิมพ์ก็ยังไม่ยอมลดละความพยายาม จนในที่สุดรัฐบาลต้องยอมล้มเลิกระบบการ
ตรวจข่าวตามที่หนังสือพิมพ์ต้องการ³⁷

ต่อมาใน พ.ศ. 2487 รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามต้องลาออก เพราะแพ้ การรณรงค์เสียงในรัฐสภา เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฉบับที่ 3 นายควง อภัยวงศ์ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี รัฐบาลนี้ค่อนข้างความเข้มงวดในการควบคุมหนังสือพิมพ์ลง แต่ก็ยังคงควบคุม การแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์อยู่บ้าง โดยเฉพาะในกรณีการวิพากษ์วิจารณ์ที่อาจนำความ เสื่อมเสียมาสู่รัฐบาลในภาวะสงคราม นายควง อภัยวงศ์ยังให้ความสำคัญแก่หนังสือพิมพ์ด้วยว่า มีบทบาที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

ยุคที่ 7: วิชาชีพหนังสือพิมพ์ตั้งแต่สมัยรัฐประหาร 18 พฤษภาคม 2490 จนถึงปัจจุบัน

ภายหลังคณะรัฐประหารยึดอำนาจเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2490 ในยุค จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมามีตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ระหว่าง พ.ศ. 2491- 2500 มีหนังสือพิมพ์ *ธรรมาธิปไตย* เป็นเสียงสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม ต่อมา มีหนังสือพิมพ์ *ข่าวไทย* และ 2500 ของพลต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และหนังสือพิมพ์ *สารเสรี*, *ไทยรายวัน* และ *ไทย เสรีประชาธิปไตย* ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามโดยพลต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจได้ทำ การจับนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ ครั้งใหญ่เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2495 นักเขียนนักหนังสือ พิมพ์ที่ถูกจับมีหลายคน อาทิเช่น บุณยาบ สายประดิษฐ์ สุภา ศิริमानนท์ บรรณาธิการนิตยสาร *อักษรสาร* เสรี *รายเดือน* อุทธรณ์ พงกุล หนังสือพิมพ์ *ข่าวภาพรายวัน* อารี สิริวัระผู้อำนวยการบริษัท ไทยพาณิชย์ จำกัด เจ้าของ *พิมพ์ไทย* *สยามนิกร* พร้อมกับบุญศรี สิมะเสถียร บรรณาธิการ *พิมพ์ ไทย* แสงวงศ์ ดุจดบรรหาร บรรณาธิการ *สยามนิกร* นัตร บุญศิริชัย บรรณาธิการ *เสียงบวงชนราย สัปดาห์* (เจ้าของนามปากกา *สีกอ* *อึ้งฉวีระกร*) อารี อัมสมักดี บรรณาธิการนิตยสาร *ธรรมจักร* *รายสัปดาห์*

ศาลพิพากษาจำคุกกุหลาบ สายประดิษฐ์ อุทธรณ์ พลกุล จิตร บุญศิริชัย อารี อิ่มสมบัติ ฯลฯ เป็นเวลา 13 ปี 4 เดือน (จำคุก 20 ปีแล้วลดโทษหนึ่งงานสาม) นอกนั้นปล่อยหลังจากถูกคุมขังในฐานะผู้ต้องหาครบ 84 วัน แล้วอัยการสั่งไม่ฟ้อง หลังจากนั้น อารี สิริระถูกยิงตาย ต้นเดือนมีนาคม 2495

ในช่วงปลายสมัยจอมพล.พิบูลสงคราม เป็ดที่ประชาชนมีเสรีภาพกว้างขวางขึ้น อาทิมมีการอนุญาตให้พูดที่สนามหลวง ระหว่าง พ.ศ. 2497-2499 มีหนังสือพิมพ์ออกจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นหนังสือพิมพ์ที่เจ้าของทุนมีเจตนาให้ออกมาโจมตีฝ่ายตรงข้ามกับตน ดังเช่นหนังสือพิมพ์ข่าวด่วนรายวันอิสระ* ของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ มุ่งโจมตีจอมพลสฤษดิ์ เป็นการแก้แค้นที่สารเสรีของจอมพลสฤษดิ์โจมตีพล.ต.อ.เผ่าอย่างรุนแรงมาโดยตลอด

จอมพลสฤษดิ์เปิดอำนาจเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 แล้วพลโทถนอม กิตติขจรเป็นนายกรัฐมนตรี ครั้นต่อมาจอมพลสฤษดิ์ตั้งตนเองเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติทำการเปิดอำนาจเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ยกเลิกกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับในขณะนั้น ยกเลิกพรรคการเมือง ยุบสภาผู้แทนราษฎร แล้วทำการปิดหนังสือพิมพ์จำนวนมากเป็นประวัติการณ์ ที่สำคัญๆ มี เกลียวแก้ว ข่าวภาพ ฯลฯ ผู้ที่ถูกจับมีอิสรา อมันตกุล, สวัสดิ์ ตันตสุข (บรรณาธิการ เกลียวแก้ว) เชล่ง กัทลีระตะพันธ์ เจริม คล้ายนาค, เวทย์ บุรณะ, ทนง ศรีธาทิพย์, อุทธรณ์ พลกุล, อุคม สีสุวรรณ (นักวิจารณ์ศิลปวรรณกรรม นามปากกา พ.เมืองชมพู, บรรจง บรรจงศิลป์), ทวีป วรดิลก, ถวัลย์ วรดิลก, สมเจตน์ วัฒนาธร, สุธน ชีรพงศ์, สนิท เอกชัย, สุวิทย์ เพติมโชค, จิตร ภูมิศักดิ์, สุชี คุปตารักษ์, ประวุฒ ศรีเม่นตระ, สังข์ พัชโรทัย, กรุณา ภูสลาสัย, เปลื้อง วรรณศรี, พรชัย แสงชัย, เทพ โชติบุญจิต (ประธานพรรคแนวร่วมสังคมนิยม) สุรีย์ ทองวาณิช, สุพจน์ ตำนตระกูล ฯลฯ

*อิสระรายวัน ประยูร ชื่นสวัสดิ์เป็นเจ้าของและบรรณาธิการ

เมื่อคณะปฏิรูปปิดกั้นงานเหตุการณ์ 6 ตุลาคนองเลือด (วันที่ 6 ตุลาคม 2516) มีการเพิกถอนใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสมัยนั้นคือ นายสมัคร สุนทรเวช³⁸

ยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จึงได้รับการพิจารณาว่าเป็น "ยุคมืด" แห่งวรรณกรรมอย่างแท้จริง เนื่องจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปิดกั้นการแพร่กระจายของข้อเขียนในแนวทางสังคมนิยม ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลในแง่มุมต่าง ๆ โดยสิ้นเชิง หนังสือพิมพ์จึงหันเข้าสู่การเสนอข่าวต่างประเทศ ข่าวสังคม และนวนิยายประหลาดโลกต่างๆ เพื่อความปลอด นอกจากนี้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และนักการเมืองคนสำคัญ ๆ ของรัฐบาลได้ซื้อกิจการหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เช่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์*สารเสรี* และ*ไทรายวัน* ซึ่งออกใน พ.ศ. 2500 พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ 2500 แต่ในที่สุดหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลต้องปิดกิจการลง เพราะไม่ได้รับความนิยมจากประชาชน³⁹

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของวิชาชีพนักหนังสือได้ดำเนินมาโดยตลอดจากรัชกาลที่ 3 จนถึงยุคปัจจุบัน เสียงเรียกร้องให้มีการกำหนดหลักจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของนักหนังสือก็มีมาโดยลำดับ ตามความซับซ้อนของสังคมไทยที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมไม่เพียงแต่จริยธรรมในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่ปัญหาจริยธรรมของสังคมก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวอีกด้วย

จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไทย

การที่รัฐบาลซื้อหนังสือพิมพ์ไปเป็นเครื่องมือของตนนี้ ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมเสียทางด้านจริยธรรมในวงการหนังสือพิมพ์อย่างรุนแรง ความคิดที่จะสร้างจรรยาบรรณของวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไทย จึงเป็นประเด็นสำคัญที่บรรดานักหนังสือพิมพ์ผู้เคารพอุดมการณ์ทั้งหลายในขณะนั้นเห็นความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาร่วมกัน ดังนั้นคณะกรรมการบริหารของสมาคมนักหนังสือพิมพ์จึงมาประชุมร่วมกันในวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 มีมติกำหนดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ (Responsibility)
2. การมีเสรีภาพ ที่มีความรับผิดชอบต่อ (Freedom)
3. ความเป็นไทแก่ตัว (Independence)
4. ความจริงใจ ความสัตย์ ความถูกต้อง (Sincerity, Truthfulness, Accuracy)
5. ความเที่ยงธรรม (Impartiality)
6. ความมีใจเป็นนักกีฬา (Fair Play)
7. ความมีมารยาท (Decency)⁴⁰

อันที่จริงแล้ว หลักจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ชาวไทยเหล่านี้ กำหนดตามหลักของ ที่ประชุมสมาคมบรรณาธิการหนังสือพิมพ์อเมริกัน (American Society of Newspaper Editors) ซึ่งได้รวบรวมวางหลักจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ที่เรียกว่า *Cannons of Journalism* ในปี พ.ศ. 2466 อย่างไรก็ดี แม้ว่าหลักการเหล่านี้จะเป็นหลักการของชาวตะวันตก แต่นักหนังสือพิมพ์ไทยท่านหนึ่งคือ พระราชวรวงศ์เชอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) ก็ได้ทรงนำมาเปรียบเทียบกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ทุกข้อ ดังที่ได้ประทานไว้ในโอกาสที่ทรงปาฐกถาเรื่อง "หลักธรรมะของหนังสือข่าว" ในที่ประชุมสามัคยาจารย์สมาคม พ.ศ. 2473 ดังใจความต่อไปนี้

ความรับผิดชอบ ถ้าเทียบกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ก็จะตรงกับคำว่า "กิจจญาณ" หมายถึงการรู้จักหน้าที่ที่ควรทำ ผู้รู้หน้าที่ของตนนับว่า เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ในแนวทางพระพุทธศาสนาได้ก้าวไปไกลอีกขั้นหนึ่งด้วยคือ ลาภังรู้จักหน้าที่ หรือรู้ว่าควรทำอะไรบ้างนั้นยังไม่พอ จะต้องก้าวไปถึงขั้นที่รู้ว่า ได้ทำหน้าที่เสร็จแล้ว ที่เรียกว่า "กตญาณ" ด้วย จึงจะนับว่าเป็นผลสมบูรณ์ ดังนั้น ความรู้จักรับผิดชอบ ถ้าประกอบกับแนวทางพระพุทธศาสนาด้วยก็หมายความว่า การที่ได้กระทำกิจอันควรกระทำสำเร็จแล้ว หรือปฏิบัติหน้าที่สมควรแล้วด้วย

การมีเสรีภาพ ของการหนังสือพิมพ์ย่อมถือว่า เสรีภาพของหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งกว่า เสรีภาพของชนชั้นสูง เพราะถือว่า หนังสือพิมพ์เป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชนส่วนน้อย เมื่อจะเขียนถึงกิจการทางพระพุทธศาสนา ก็อาจใช้ชื่อ "การบวราณา" ของพระสงฆ์ในวันออกพรรษา ซึ่งการอนุญาตให้คิดเขียนหาหรือทำอย่างนี้ ครอบคลุมถึงการว่าเขียนและทำทั้งนั้นเป็นการอนุเคราะห์

เราก็ได้ดูพบว่า ถ้าใช้เสรีภาพอย่างนี้ เช่น การแถลงกล่าวร้าย หรือการบิดเบือนข้อเท็จจริงจะเป็นการสมควรว่าถ้ามีเสรีภาพต่อในหรือใน ๒๓๗ หนังสือพิมพ์จึงหมายถึง เสรีภาพที่มีความคู่กันกับของบวราณา หรือที่เรียกว่า "จริยธรรม" ซึ่งถ้าจะเขียนถึงหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้ว ก็เรียกว่า "ธรรมาธิปไตย" คือ จริยธรรมเป็นใหญ่ ไม่มีอะไรในโลกเป็นใหญ่ หรือถือคนเป็นใหญ่

ความเป็นไทยแท้ตัว หรือ ความไทยเป็นทาง คือ การไม่ยอมตกเป็นทาสของสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้หรือในโลก อื่นหรือ ในอภิปรัชญาอันสูงยิ่งผู้ที่มีความคิด รวมทั้งการบิดเบือนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามใจของเสรีนิยมอาจจะกระทำอย่างนี้ได้ จึง เขียนถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็คือ ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้กระทำซึ่งมีสาระสำคัญว่า "เราจะไม่ตกอยู่ในอำนาจของความทะยานอยากที่เกิดขึ้น" ในทางพระพุทธศาสนาได้ทาสไว้ ๒ ชั้น ทาสชั้นนอก คือทาสทางกาย ได้ตกเป็นทาสของผู้อื่น สลุดผู้ซึ่งจะใช้อำนาจทางทาสชั้นใน คือทาสทางใจ ได้ด้วยการเป็นทาสของความโลภ ความโกรธ และความหลง พระพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมความเป็นทาส ไม่ว่าทาสของใครหรือทาสของสิ่งใด การมีทาสทั้งชั้นนอกและชั้นในเป็นการผิด การมีทาสกายทาสใจ เป็นการผิด เพราะมีโทษสูง การมีทาสใจหรือทาสใจของคนให้บุคคลพยายามปลดปล่อยตัวออกจากความโลภ ความโกรธ และความหลงให้เป็นอิสระจากจิตวิญญาณของมนุษย์

ความเจริญ คือ ความสำเร็จความถูกต้อง ของชีวิตนี้ เขียนถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สังขละ ซึ่งหมายถึงความไม่เที่ยง และความถูกต้องนั้นหมายถึงการไม่ถูกต้อง คือ ความไม่เที่ยง ความไม่เที่ยงนี้ เป็นความจริง เป็นนิรันดร์ เป็นอนัตตา ผลของจิตผลาคนก็จะต่างกันไป เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การศึกษาธรรมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

ความเที่ยงธรรม คำนี้แปลได้ตรง ๆ ว่า "ไม่มีอคติ" คือ "ไม่ลำเอียง" ความ
ลำเอียงมีอยู่ 4 อย่างคือ ลำเอียงเพราะรัก เรียกว่า จันทาคติ ลำเอียงเพราะชัง เรียกว่าโท
สาคติ ลำเอียงเพราะหลง เรียกว่า โมหาคติ ลำเอียงเพราะกลัว เรียกว่าภยาคติ เป็นข้อ
ปฏิบัติที่ทางพระพุทธศาสนาสอนโดยตรงอยู่แล้ว

ความมีใจเป็นนักกีฬา คำนี้หมายถึงการเล่นอย่างตั้งใจ อย่างยุติธรรม ซึ่งในทาง
หนังสือพิมพ์ได้แก่การไม่กล่าวตู่ทู่กันใคร รอคอยให้โอกาสชี้แจง หรือตามที่บางท่านอธิบายว่า
"หนังสือข่าวซึ่งวางตนเป็นหนังสือดี ย่อมจะไม่กล่าวบุกรุกเข้าไปถึงสิทธิหรือความรู้สึกส่วนตัวของ
บุคคล เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของชุมชน" ในทางพระพุทธศาสนา มีคำ
ที่พอเทียบได้คือคำว่า "สุณัฏฐิติ" แปลว่าการปฏิบัติดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติข้อแรกของสงฆ์

ความมีมารยาท ตามศัพท์หมายถึงการไม่ใช้ถ้อยคำพยานโธน หรือลามกอนาจาร
บางท่านแปลว่า "ความสะอาด" ซึ่งอาจใช้คำได้ลึกอย่างหนึ่งว่า ความมีสมบัติผู้ดี ถ้าจะเทียบ
กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็พอเทียบได้หลายข้อ เช่น "โรสเจยยะ" หมายถึง "ความ
สะอาด" แบ่งออกเป็น ความสะอาดทางกาย คือ เว้นจากการประพฤตชั่วทางกาย ความสะอาด
ทางวาจา คือ เว้นจากการประพฤตชั่วทางวาจา นี้อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง คำว่า "อาจารย์สมบัติ"
แปลว่า ความสมบูรณ์ด้วยมารยาท แต่สำหรับพระสงฆ์นั้นเมื่อเพิ่มเป็น "อาจารย์จรสสัมภันนะ"
ผู้สมบูรณ์ด้วยมารยาท และความรู้จักสถานที่อันเหมาะสมที่ควรไป⁴¹

นอกจากหลักจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ 7 ข้อ ดังที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังมีจรรยา
บรรณของนักข่าว ซึ่งสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยกำหนดไว้เป็นหลักปฏิบัติของสมาชิกสมาคมนัก
ข่าวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จักต้องส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการเสนอข่าวและความคิดเห็น
2. จักต้องทำให้ประชาชนได้ทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวสารใด ๆ ออก
พิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้องรีบจัดการแก้ไข

ไว้ด้วยโดย:

3. ในการจะนำคำข่าว ภาพ หรือเอกสารอย่างใด ๆ มาเป็นของตน เพื่อประโยชน์ต่อการเสนอข่าว จะต้องใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์เท่านั้น
4. จะต้องเคารพในความไว้วางใจของผู้ที่ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว
5. จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของบรรณกิจมุ่งหวังต่อสาธารณชน ไม่ใช่ว่าตามหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ต่อส่วนตัวหรือหมู่คณะใด ๆ โดยไม่ชอบธรรม
6. จะต้องไม่กระทำการอันเป็นการบั่นทอนเกียรติหรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ⁴²

จะเห็นว่าจรรยาบรรณนักข่าวมีความคล้ายคลึงกับจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์อยู่ไม่น้อย โดยมองเพียงอย่างผิวเผินระดับหนึ่งก็พบว่าจรรยาบรรณนักข่าวมีลักษณะที่เน้นการมีเสรีภาพในการเสนอข่าว แต่จรรยาบรรณนักข่าวมีที่เน้นว่า จะต้องมีการรับผิดชอบต่อสังคมด้วยกับประสิทธิภาพ แต่ก็ได้เน้นในข้ออื่น ๆ เช่น ข้อ 5 ที่กล่าวว่า “จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยมุ่งหวังต่อสาธารณชน” ก็แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณชนอย่างเด่นชัด

นอกจากนี้แล้ว ยังมีหลักจริยธรรมอีก 4 ประการ ซึ่งเสนอไว้โดยนักหนังสือพิมพ์อาวุโสคนหนึ่ง คือ นาย นิธิมานนท์ รอดหนึ่งชื่อ *จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์* ท่านได้เสนอรายละเอียดไว้ว่า นักหนังสือพิมพ์นั้นมีจุดประสงค์สำคัญอยู่ 2 ประการได้แก่

1. ความถูกต้อง (Accuracy) นักหนังสือพิมพ์จะต้องคำนึงถึงความถูกต้องในการเสนอข่าว หมายถึง จะต้องนำเสนอข่าวให้เป็นจริง ซึ่งอันที่จริงแล้ว ก็อาจจะเป็นเรื่องยากนักน้อยสำหรับนักหนังสือพิมพ์ เพราะการนำเสนอข่าวของนักหนังสือพิมพ์ย่อมมีหลายวิธีการที่เป็นที่ที่จะต้องตรวจสอบดูว่าวิธีการเหล่านั้นมีความถูกต้องหรือไม่จนหนังสือพิมพ์ได้มีนโยบายที่ว่าจะตรวจสอบเพราะการเสนอข่าวให้เป็นจริงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งนักเพราะเป็นต้นกำเนิดของสังคมก้าวหน้า ดังนั้น แม้ว่านักหนังสือพิมพ์จะนำเสนอหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ก็จำเป็นต้องมีจรรยาบรรณ นักหนังสือพิมพ์ถือว่าเป็น

ปากกาอยู่ใมือ แล้วจะเขียนอะไรลงไปก็ได้โดยไม่ต้องตรวจสอบ เป็นผู้วิจัยธรรมเบื้องต้นข้อนี้ และคงไม่สามารถดำรงตนอยู่ในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรีอย่างแน่นอน

2. การวิพากษ์วิจารณ์อย่างสัตย์ซื่อ (Honest Accuracy) นักหนังสือพิมพ์พึงสังวรณไว้ว่าในการวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ ก็ตาม จะต้องกระทำด้วยความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา ไม่เกรงกลัวอิทธิพลใด ๆ เพราะโดยมากแล้ว นักหนังสือพิมพ์จะต้องวิพากษ์วิจารณ์ผู้มีอำนาจในรัฐบาล อยู่เสมอ ซึ่งก็จะต้องกระทำด้วยความซื่อตรง ไม่ลำเอียง หรือเห็นแก่ประโยชน์ของผู้ใด ยกเว้นผลประโยชน์ของบ้านเมืองและประชาชนเท่านั้น⁴³

เพื่อบรรลุถึงซึ่งอุดมการณ์ทั้ง 2 ประการนี้ มีหลักจริยธรรม 4 ประการที่นักหนังสือพิมพ์ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ความจริงที่แท้จริง (Objectivity) นักหนังสือพิมพ์ย่อมได้รับการคาดหวังจากผู้อ่านว่า จะต้องรายงานข่าวอย่างหมดจด ครบถ้วน ไม่ลำเอียง ไม่ว่าจะเป็นแง่ใดของข่าว ซึ่งนั้นก็หมายความว่า เขาจะต้องไม่สอดแทรกทัศนคติส่วนตัว หรือความรักความชังส่วนตัวลงไปในรายงานข่าวนั้น ๆ

ลักษณะของสิ่งที่เรียกว่า "ความจริงที่แท้จริง" มีดังนี้

1.1 ความไม่เป็นฝักเป็นฝ่าย (Impartiality) ถ้ารายงานข่าวนั้น ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อพิพาท หรือความขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพิพาทหรือความขัดแย้งที่ปรากฏชัด หรือซ่อนเร้นอำพรางก็ตามนักหนังสือพิมพ์ควรเสนอทรรศนะต่าง ๆ ของทุกฝ่ายและเสนอด้วยความสมดุลอย่างมีเหตุผลด้วย ซึ่งมิใช่เรื่องง่ายเลย เพราะนักหนังสือพิมพ์นั้นก็เป็นมนุษย์ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วย่อมต้องมีความลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่เสมอ

1.2 ความปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์หรือทางความสนใจ (Absence of Conflict of Interest) การที่นักหนังสือพิมพ์มีส่วนพัวพันโดยมีจุดมุ่งหมาย และ หรือ การมีส่วนพัวพันกับองค์การใดองค์การหนึ่ง ย่อมทำให้เป็นการหมิ่นเหม่มากที่นักหนังสือพิมพ์ผู้นั้น ต้องถูกสงสัยว่าเขาจะสังกัดเป็นฝักเป็นฝ่าย หรือการที่นักหนังสือพิมพ์ผู้ใดเป็นสมาชิกขององค์การทางการเมืองแห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ รายงานข่าวของเขา ก็จะถูกสงสัยว่า มีแนวความคิดเข้าข้างองค์การทางการเมืองนั้น หรือมีความคิดทางการเมืองขององค์การนั้น ๆ ครบวงอยู่ ดังนั้น นักหนังสือพิมพ์จึงไม่สมควรเข้าร่วมอยู่ในองค์การใด ๆ และควรระมัดระวังในการไปปรากฏตัวในที่สาธารณะที่จะทำให้อาสาชนเข้าใจว่า เขามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว หรือการชุมนุมใด ๆ

1.3 โอกาสของการปฏิเสธ (Opportunity of Denial) หมายถึงการตัดโอกาส หรือการไม่ให้โอกาสบุคคลใดบุคคลหนึ่งปฏิเสธข้อกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้หลักเกี่ยวกับ "ความจริงที่แท้จริง" พังพลายไปอันเนื่องมาจากการที่นักหนังสือพิมพ์ต้องทำงานให้เสร็จอย่างเร่งด่วนภายในเวลาจำกัด ทำให้เขาไม่มีเวลาจะไปพบปะผู้ถูกกล่าวหาด้วยตนเองได้ ซึ่งทำให้โอกาสที่ผู้ถูกกล่าวหาจะแสดงข้อปฏิเสธต่อสาธารณชนถูกตัดออกไปโดยปริยาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง เพราะตราประทับที่ศาลยุติธรรมยังมิได้ตัดสิน เขาก็ยังมิใช่ผู้กระทำความผิด และสุภา ศิริมานนท์ยังได้กล่าวเสริมในประเด็นนี้อีกด้วยว่า

"การให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหานี้ นอกจากจะเป็นหลักข้อสังวรในทางจริยธรรมสำหรับนักหนังสือพิมพ์แล้ว มันยังเป็นกลวิธีอันสำคัญมากประการหนึ่งที่เดียว ในทางป้องกันมิให้นักหนังสือพิมพ์ถูกฟ้องร้องว่ากระทำการหมิ่นประมาทต่อผู้ถูกกล่าวหา นั้น ๆ ในกาลต่อมา"⁴⁴

1.4 การละเว้นเสียจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (Avoidance of Cronyism) ประเด็นนี้ สุภา ศิริมานนท์กล่าวว่า นักหนังสือพิมพ์ประเภทนักข่าวอาชญากรรม ซึ่งมีการติดต่อกับตำรวจตามสถานีตำรวจต่าง ๆ มักจะได้รับการตำหนิว่า ละเมิดหลักปฏิบัติทางจริยธรรมใน

ชื่อนี้น่าจะดีกว่าคนอื่น ๆ หรืออย่างน้อยก็ถูกสงสัยว่า มีความลำเอียงต่อผู้ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเผยแพร่
แสงของข่าว เนื่องจากเขาจับพัวพันอย่างใกล้ชิดกับแหล่งข่าวตลอดเวลา จนกระทั่งเขาเกือบจะ
กลายเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ส่วนตัวอย่างไม่เป็นทางการที่แก้ตัวว่าจว ดังนั้น นักหนังสือพิมพ์
ควรจะต้องระมัดระวังเรื่องนี้มาก

1.5 การละเว้นเสียจากความเคียดแค้นพยาบาท (Avoidance of Vengeance)

ความเคียดแค้นพยาบาทอาจจะเกิดขึ้นได้ เมื่อนักหนังสือพิมพ์ไม่ได้รับความอนุเคราะห์ที่ควรได้จาก
เจ้าหน้าที่ซึ่งเขาจับติดต่อกับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานหาข่าวสาร และเมื่อไม่ได้รับความช่วยเหลือ
แสดงความรู้สึก เคียดแค้นออกมา "ความจริงที่แท้จริง" ของการเสนอข่าว ก็เลื่อนรางลง ซึ่งนับ
ว่าเป็นอันตรายของการปฏิบัติงาน ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์จะต้องไม่บ่อนทำลายความรู้สึกขุ่นมัวเช่นนี้เข้า
ครอบงำ การปฏิบัติงานของเขา เพราะทำให้ผลงานของเขาเต็มไปด้วยความลำเอียง เนื่องจาก
มีความชิงชังรังเกียจความเคียดแค้นพยาบาทเข้าครอบงำ

2. ความสัตย์จริง (Honesty) หรือการรักษาความสัตย์ มักมีการกล่าวถึงพฤติการณ์
ของนักหนังสือพิมพ์บางคนว่าในประเทศไทย หรือประเทศอื่น ๆ ก็ตามว่า มักชอบเขียนข่าวเอา
เอง ประเภท "ยกเมฆ" หรือ "นั่งเทียนเขียนข่าว" ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเสื่อมลงของวิชาชีพ
นักหนังสือพิมพ์อย่างแท้จริง จึงมีหลักการทางจริยธรรมอยู่ 2 ประการ ในกรณีความสัตย์จริงนี้ ดัง
ต่อไปนี้

2.1 เสนอรายงานข่าวที่เป็นจริง นักหนังสือพิมพ์ต้องเสนอรายงานข่าวที่เป็น

จริง มิใช่เสนอนวนิยาย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ นักหนังสือพิมพ์จะต้องไม่เป็นผู้ที่ "ถูกข่าวถูเรื่อง"
ขึ้นมาเอง หรือเขียนรายงานแบบ "ยกเมฆ" เพราะข่าวและเรื่องเหล่านั้นมิใช่ "ข้อเท็จจริง"
และมิใช่ "ความจริง" วิธีปฏิบัติของนักหนังสือพิมพ์ประเภทรายงานข่าวเท็จนั้น มักใช้วิธีที่สุภาพ
ศรีเมานนท์ "อาศัยคำว่า" การกล่าวอ้างพยานเท็จ" หรือ "ผู้รู้เห็น" ที่ไม่มีตัวตนในตนเอง "ผู้
สันตติกรรม" ซึ่งเขาคิดขึ้นมาเองว่า ได้ให้ความกระจ่างในกรณีเกี่ยวกับข่าวสารนั้น ๆ เพื่อให้ข่าว
สารฟังดูน่าเชื่อถือ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เรียกว่า เป็นการละเมิดจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ

เป็นอย่างไร

2.2 รักษาความลับคำพิพากษาคดีหรือตกปากลงคำไว้ ถ้าหนังสือพิมพ์ได้รับปากกับผู้ว่าราชการจังหวัดว่ารายใด จะไม่เสนอรายงานข่าวสาร เรื่องนั้นในหน้ากระดาษของหนังสือพิมพ์ ก็จะตักบงกชปฏิบัติตามคำมั่นสัญญานั้น ๆ อย่างเคร่งครัด เพราะนั่นคือหลักการทางจริยธรรมที่สำคัญ เพราะภาระหนึ่งของนักหนังสือพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์จะต้องไม่ละเมิดหลักจริยธรรมข้อนี้ ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น

การรักษาความลับคดีในกรณีนี้ ภาษาอังกฤษเรียกว่า off the record คือ เป็นข้อยกเว้นข่าวสารซึ่งผู้ให้ข่าวจะระบุว่าจะไม่ให้นักหนังสือพิมพ์ทราบไว้เท่านั้น แต่ไม่ต้องการจะให้เป็นข้อยกเว้นเป็นข่าวออกไปสู่สาธารณชน

อย่างไรก็ดี สุภา ศิริมานนท์ ตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่า ถ้าบุคคลผู้ให้ข่าวได้บอกข่าวสารไปแล้ว แต่บังเอิญคำพูดบางส่วนนั้น ๆ ยังไม่ควรนำมาเปิดเผย แต่บุคคลผู้นั้นได้บอกเล่าไปแล้ว อาจจะต้องเปิดเผยหรือปิดกั้นบ้าง อย่างนี้ก็ทำได้ แต่ต่อมาภายหลัง เขาคิดขึ้นมาได้ว่า สิ่งที่ได้บอกเล่าไปนั้นควรปิดกั้น และพยายามพูดว่า สิ่งที่ได้บอกไปนั้นเป็น off the record เช่นนี้ ก็ไม่จำเป็นที่จะเป็นข้อผูกมัดให้นักหนังสือพิมพ์ปฏิบัติตามสัญญาแต่ประการใด

3. ความบังควรและไม่บังควรซึ่งมนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษย์ (Human Decency) ในที่นี้หมายถึงความที่ นักหนังสือพิมพ์มีความเมตตา หรือ มีความกล้าเอียงต่อคนต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนา ต่างอุดมการณ์ ต่างถิ่นฐาน ซึ่งแบ่งความกล้าเอียงออกเป็นปัญหาใหญ่ ๆ 3 ประการนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับความกล้าเอียงต่อคนต่างเชื้อชาติหรือต่างภาษา เนื่องจากนักหนังสือพิมพ์ต้องมีความเกี่ยวข้องกับสังคม ซึ่งมีความหลากหลายของประชากรในทางเชื้อชาติและภาษา และมีความจำเป็นที่คนต่างเชื้อชาติต่างภาษาจะมีความจำเป็นที่จะต้องมีสื่อมวลชนที่กล้าเอียงเพื่อป้องกันความ

(ก) จงละเว้น ซึ่งการตั้งข้อสังเกตเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับศาสนา หรือเป็นไปในลักษณะวิธีเอาศาสนามาทำเป็นเรื่องขบขันเยาะหยัน ถ้ามีการกระทำอันเป็นการที่ชนกลุ่มน้อยละเมิดกฎหมาย หรือกระทำการขัดจีนฝ่าฝืนระเบียบปฏิบัติของบ้านเมืองหรือของชุมชน นักหนังสือพิมพ์ก็ต้องถือว่า พฤติกรรมของพวกเขานั้นเป็นปัญหา มิใช่ศรัทธาทางศาสนาของพวกเขาแต่อย่างใด

(ข) จงอย่ากำหนดว่า เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งแล้ว เขาจะต้องทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์อันแก่ของผู้คนซึ่งนับถือศาสนาเดียวกับเขาเท่านั้น โดยไม่เห็นกับคนที่นับถือศาสนาอื่น เมื่อบุคคลนั้น ๆ ได้รับการเลือกตั้ง หรือได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางสาธารณะ เช่น คนที่นับถือศาสนาอื่น รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกรัฐสภา แล้วก็ได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นักหนังสือพิมพ์ไม่สมควรคิดว่าบุคคลนั้นจะบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้คนในศาสนาเดียวกับเขาเท่านั้น

(ค) เมื่อจะเขียนเรื่องศาสนา หรือเขียนเกี่ยวกับผู้นำศาสนาคนใดก็ดี นักหนังสือพิมพ์จะต้องจำตัวสะกดการันต์และต้องระบุตำแหน่งและสมณศักดิ์ให้ถูกต้องอย่างเคร่งครัด การสะกดผิด ๆ และเรียกขานตำแหน่งหรือสมณศักดิ์ผิด ๆ หลาด ๆ นั้น จะทำให้ผู้คนในศาสนานั้น ๆ ขุ่นเคืองใจได้ และอาจเป็นสาเหตุแห่งความแตกร้างได้

3.3 ปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือจริงจังเกี่ยวกับ โดยเหตุที่นักหนังสือพิมพ์มีหน้าที่หลักคือการสื่อสารข่าวสารสู่การรับรู้ของสาธารณชน ดังนั้นก่อกวนที่กระทำให้สาธารณชนเกิดความรู้สึกจริงจังเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือที่สมควรที่จะเชื่อ ดังเช่น การใช้ถ้อยคำรุนแรงในข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมอันแท้จริงแล้ว นักหนังสือพิมพ์มีหน้าที่เสนอข่าวให้ครบถ้วนเท่าที่เห็นว่าจำเป็นต่อความรู้ของสาธารณชน ซึ่งจะทำให้สาธารณชนได้เข้าใจสภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์จึงหลีกเลี่ยงและหลีกเลี่ยงอันแสดงความเป็นกลางได้ เพราะมันสอดคล้องกับ เช่น การบรรยายว่าโลหิตสาดกระเซ็น บนถนนหนทาง หรือ ตำรวจ หรือ การบรรยายโดยตั้งคำถามให้จุดประสงค์อันแท้จริงของการรายงานนั้น ๆ นั้น ดังที่สุภาษิตโบราณกล่าวว่า "อย่ารู้ของคนหนึ่ง"

“...การเขียนข่าวอาชญากรรมและการฆาตกรรม...”

ศาสตราจารย์ ดร. ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร วิจิตรภูมิปัญญา

ในสมัยหนึ่ง - และก็ยังสืบเนื่องมาจนปัจจุบันในบาง
รายบางสำนัก ซึ่งถือเอาความตื่นเด่นเป็นสินค้า รดย
มีภาพข่าวประกอบขนาดใหญ่ของคนเคราะห์ร้ายที่ถูกฆ่า
หรือที่มีร่างกายขาดกระจุยกระจายเนื่องจากอุบัติเหตุ"⁴⁵

4. หลักว่าด้วยการลอกคัดเรื่องของคนอื่น แล้วถือถือเอาเป็นของตัวเอง (Plagiarism)
ซึ่งในที่นี้หมายความว่า การที่ "ลอกคัด" เรื่องของคนอื่นชนิดคำต่อคำ แล้วใส่ชื่อของตนเองลงไป
ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่าตนเป็นผู้เขียนนั้น เป็นการผิดหลักจริยธรรมอย่างแท้จริง สุภา ศิริมานนท์
ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ดังนี้

"การลอกคัดคำบอกเล่าข่าวสารและเรื่องราวของคนอื่นแล้ว
ก็ถือถือเอาเป็นของตนเองอย่างหน้าเฉยตาเฉยนั้น ในวิชาการสาร
ศาสตร์ถือว่าเป็นการผิดหลักจริยธรรมอย่างร้าย ไม่ว่าจะพิจารณา
จากแง่ของศีลธรรมหรือไม่ก็จะพิจารณาจากแง่ของความเห็นแก่
ตนเองอย่างหน้าด้าน

ผลของพฤติกรรมเช่นนี้มี ๒ สถานะนั้นคือ สถานแรกทีเดียว
ผู้กระทำก็เท่ากับจุดระเบิดคำสาปแช่งที่หนึ่งของตนเอง การลอกคัดเอา
ไปนั้น ไม่ว่าเจ้าของเรื่องเดิมจะรู้เพียงตัวของเขาคคนเดียว
คนอื่น ๆ ก็รู้กันทั้งนั้น หลังจากวาระที่คัดลอกเล่าข่าวสารหรือเรื่อง
นั้น ๆ ได้ปรากฏต่อสาธารณชนเพียงระยะสั้น ๆ - หรือเพียงวัน
สองวัน ผู้ลอกคัดฯ ก็จะตกอยู่ในภาวะเสมือนหนึ่งฉีกหน้าตัวเอง
เสียชื่อเสียง จากความเชื่อไว้ในวงอาชีพนิยาม และสถานที่สอง
หนังสือพิมพ์ฉบับที่ลงพิมพ์เรื่องซึ่งลอกคัดฯ ก็ย่อมจะเสียชื่อเสียงไป
ด้วย"⁴⁶

มีข้อสังเกตอยู่ว่าหลักจริยธรรมเหล่านี้เป็นหลักปฏิบัติทางความคิดโดยมิได้มีการลงโทษทางกฎหมาย หากแต่เป็นหลักประจักษ์ที่นักหนังสือพิมพ์ที่ดีมีจริยธรรมควรยึดมั่นไว้ เพราะนักหนังสือพิมพ์ระดับ "มืออาชีพ" ก็ควรพิจารณาไตร่ตรองได้ว่า หากตนเองขาดจริยธรรมในวิชาชีพเสียแล้วอนาคตในการประกอบวิชาชีพก็ย่อมไม่สดใสอย่างแน่นอน

จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์อเมริกัน

หลักจริยธรรมเบื้องต้นที่สุดของนักหนังสือพิมพ์อเมริกันก็คือ **ประมวลจรรยาบรรณทางวารสารศาสตร์ (Canons of Journalism)** ซึ่งสมาคมบรรณาธิการหนังสือพิมพ์อเมริกัน (American Society of Newspaper Editors) ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2466 และสมาคมนักหนังสือพิมพ์ไทยได้แปลมาเป็นหลักจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไทย เมื่อ พ.ศ. 2510 ซึ่งประมวลจรรยาบรรณฉบับนี้เรียกร้องให้หนังสือพิมพ์ยึดมั่นในความรับผิดชอบ สวัสดิภาพของส่วนรวม ความจริงใจ ความซื่อตรง การไม่ลำเอียง ความเที่ยงธรรม ความสุภาพ และความเคารพในเรื่องส่วนตัวของปัจเจกชน

วิลเลียม แรนดอน เฮิร์สต์ (William Randolph Hearst) นักหนังสือพิมพ์อาวุโสชาวอเมริกันผู้หนึ่งกล่าวว่า

"จริยธรรมของหนังสือพิมพ์สูงสุดกว่าจริยธรรมของผู้มีอาชีพอื่น จริยธรรมของทนายความ ยึดหยุ่นไปตามประโยชน์ของลูกความ แต่จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ยึดหยุ่นไม่ได้"⁴⁷

ที่กล่าวเช่นนี้หมายความว่าอย่างไร ในบรรดาของคณะกรรมการการเสรีภาพหนังสือพิมพ์แห่งสหรัฐอเมริกาที่เสนอรายงานออกมาเมื่อพ.ศ. 2490 กล่าวว่าว่าประมวลจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์อเมริกันนั้น ยึดหยุ่นไม่ได้ นั่นก็หมายความว่า นักหนังสือพิมพ์จะต้องมีความถูกต้องเที่ยงตรง นักหนังสือพิมพ์จะต้องไม่กล่าวเท็จ คณะกรรมการยังเน้นด้วยว่า นักหนังสือพิมพ์จะต้อง

ระบุให้ชัดเจนว่า ส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง และส่วนใดเป็นความเห็น คณะกรรมการยังเน้นด้วยว่า การเสนอข่าวอย่างถูกต้องและลึกซึ้งเท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ แต่จำเป็นต้องแสวงหาสิ่งที่จะเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นด้วย ในการแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ และเสนอสิ่งเหล่านั้นให้สาธารณชนได้รับทราบ

ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่คณะกรรมการเสรีภาพหนังสือพิมพ์แห่งสหรัฐอเมริกาเน้นมากก็คือ เรื่องเสรีภาพ คณะกรรมการกล่าวว่า "เช่นเดียวกับเสรีภาพอื่น ๆ ทั้งหมด เสรีภาพหนังสือพิมพ์เป็นเสรีภาพจากและเสรีภาพเพื่อ" หนังสือพิมพ์ที่เสรีย่อมเป็นเสรีจากการบีบบังคับ (compulsion) ทั้งปวง ถึงแม้จะไม่พ้นไปจากการกดดัน (pressure) ต่าง ๆ ทั้งหลายก็ตาม หนังสือพิมพ์ที่เสรีย่อมเป็นเสรีเพื่อบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งกำหนดขึ้นด้วยความสำนึกในจริยธรรมของวงการหนังสือพิมพ์ และความต้องการต่าง ๆ ของสังคม⁴⁸ นั้นหมายความว่า หนังสือพิมพ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักหนังสือพิมพ์ มีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร และในขณะเดียวกันจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

แนวความคิดของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 โดยมิสสาเหตุมาจากการที่นักหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ ใช้อำนาจเสรีภาพของตนไปในแนวทางที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง: กือนักหนังสือพิมพ์ตกอยู่ใต้อิทธิพลของนายทุน นักธุรกิจใหญ่ แล้วเสนอข่าวสารของตนไปในแนวทางจอมดี หรือทำลายผู้อื่นอย่างไม่เป็นความจริง และไม่เป็นธรรม

จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ที่ได้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร

นอกจากนี้ ยังมีหลักจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ที่ได้ระบุไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน แต่บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์มิได้ปฏิบัติเป็นลัทธิปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. นักหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรณาธิการข่าว ต้องมีความรับผิดชอบเต็มที่ต่อสิ่งที่ตีพิมพ์ไปแล้ว ที่เป็นเช่นนี้เพราะหนังสือพิมพ์มีภารกิจที่จะต้องทำให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นที่ปรากฏออกไปโดยแพร่หลาย และข้อเท็จจริงเหล่านี้มีสิ่งที่จะถูกใจคนเสมอไป อย่างไรก็ตาม สุภา ศิริมานนท์ ได้ให้ข้อคิดว่า "ทุกฝ่ายจะต้องสานึกตลอดไปว่า งานของหนังสือพิมพ์ไม่ใช่งานซึ่งจะต้องคอยประเคนความน่าพิสมัยให้แก่คนทั้งหลาย" และดังนั้น นักหนังสือพิมพ์ต้องเตรียมพร้อมที่จะยอมรับผลในทางลบซึ่งจะตามมา ถ้าเสนอข่าวในทางลบ หรือเสนอข่าวซึ่งพาดพิงถึงผู้มีอำนาจในยุคนั้น ๆ

2. การรักษาความลับของแหล่งข่าว จริยธรรมข้อนี้เป็นข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดสำหรับนักหนังสือพิมพ์ และเช่นเดียวกับข้อ 1 บรรณาธิการเป็นผู้ที่จะต้องรักษาจริยธรรมข้อนี้ อย่างเคร่งครัด ผู้รักษาจริยธรรมทางด้านการเก็บความลับของแหล่งข่าวนั้น อาจได้รับผลร้ายถึงสูญเสียชีวิต หรือถูกศาลตัดสินจำคุก ด้วยเหตุผลจากความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งความรับผิดชอบของผู้ประกอบอาชีพทางด้านการแสวงหาข่าวสาร โดยไม่หวังเกรงอิทธิพลของผู้ใด หรืออำนาจของรัฐที่บีบบังคับ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรค และอันตรายนานับประการก็ตาม

3. นักหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยนามปากกาของนักเขียนลงในหนังสือพิมพ์ของตน ยกเว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากนักเขียนผู้นั้นแล้วซึ่งก็สืบเนื่องจากประเด็นในข้อ 2 นั่นเองว่านอกจากการรักษาความลับของแหล่งข่าวแล้วบรรณาธิการยังจะต้องรักษาความลับของนักเขียนที่เขียนเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ของตนอีกด้วย

4. การลงแก้ไขข่าว นักหนังสือพิมพ์ที่มีจริยธรรมมีหน้าที่ที่จะต้องรายงานข้อมูลตามความเป็นจริงออกสู่สาธารณชนและจะไม่ลงแก้ไขข่าว ถ้าตนเองเป็นฝ่ายถูก ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะเมื่อนักหนังสือพิมพ์เขียนข่าวไปแล้ว ถูกนำลงตีพิมพ์ ถ้ากระทบกระเทือนผู้มีอำนาจในยุคนั้น ก็อาจจะถูกบังคับให้ลงแก้ไขข่าวได้

หลักจริยธรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์มากพอสมควรทีเดียว จะเห็นได้จากเมื่อหมดยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์แล้ว เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแม้จะยังคงมีการควบคุมหนังสือพิมพ์ต่อไปอีก แต่หนังสือพิมพ์ก็กล้าเสนอข่าวตามความเป็นจริงมากขึ้น เช่น คดีล่าสัตว์ทุ่งใหญ่ เป็นต้น ซึ่งเป็นข่าวที่เปิดเผยการกระทำของข้าราชการบางคน ที่ลอบเข้าไปล่าสัตว์ในเขตป่าสงวน การเสนอข่าวนี้นับเป็นไปอย่างครึกโครม และหนังสือพิมพ์หลายฉบับต่างเสนอข่าวนี้อย่างพร้อมเพรียงกัน โดยไม่เกรงกลัวอำนาจรัฐ ทั้ง ๆ ที่ผู้ต้องหาทั้งหมดเป็นนายทหารและนายตำรวจ นับเป็นการจู่โจมประกายไฟให้การเสนอข่าวโดยไม่หวั่นเกรงอำนาจอิทธิพลใด ๆ ในยุคต่อมาด้วย

เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ขยายขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้นไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นยินยอมให้มีหนังสือพิมพ์ออกใหม่หลายฉบับ เช่น *ประชาชาติ ไทยเดลี คาวสยาม เสียงประชาชน อธิปัตย์ รายวันบันเทิง* เป็นต้น ประชาชนมีความตื่นตัวต่อข่าวสารบ้านเมืองมากขึ้น เริ่มพิจารณาเนื้อหาข่าวที่หนังสือพิมพ์นำมาเสนอ และเริ่มมีปฏิกิริยากับหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวบิดเบือนความจริง⁴⁹

เหตุการณ์แรงในระยะต่อมาคือ กรณีวันที่ 6 ตุลาคม 2519 จนถึงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ วันที่ 17-21 พฤษภาคม 2535 ซึ่งนักศึกษาและประชาชนถูกสังหารชีวิตอย่างทารุณยิ่งในเหตุการณ์ทั้งสองนี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงนักหนังสือพิมพ์ 2 กลุ่มได้ชัดเจน คือ นักหนังสือพิมพ์ส่วนหนึ่งยืนหยัดต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับประชาชนธำรงไว้ซึ่งจริยธรรมแห่งวิชาชีพของตนอย่างกล้าหาญ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งละเลยหลักจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ โดยการเสนอข่าวบิดเบือนความจริงเพื่อเป็นปากกระบอกเสียงให้กับอำนาจเผด็จการ แต่ในที่สุดแล้ว วิถีแห่งสัจธรรมย่อมจริงแท้แน่นอนเสมอมา หนังสือพิมพ์ซึ่งเสนอข่าวบิดเบือนความจริงหลายฉบับปิดตัวเองในเวลาต่อมา

ประวัติศาสตร์อันยาวนานของหนังสือพิมพ์ไทย และนักหนังสือพิมพ์ไทยผู้มีจริยธรรมจึงเป็นหัตถ์เคียงบ่าเคียงไหล่กับประชาชนชาวไทยตลอดมา และโดยเหตุที่หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เติบโตด้วยทุนเอกชน จึงมีจิตสำนึกที่ค่อนข้างเป็นอิสระจากราชการ ท้าหน้าที่เป็นปากเสียงให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ในปัจจุบันนี้การต่อสู้อันยาวนานของนักหนังสือพิมพ์ผู้มีจริยธรรม เพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักจริยธรรมพื้นฐาน 2 ประการแรกคือ เสรีภาพในการเสนอข่าว และความรับผิดชอบต่อสังคม นับว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้ว แต่การต่อสู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพก็ยังไม่สิ้นสุด ยังคงมีประเด็นต่าง ๆ ในสังคมที่หนังสือพิมพ์จะต้องต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับประชาชนต่อไป

จริงอยู่อำนาจเผด็จการในรูปแบบเก่าไม่น่าจะเติบโตขึ้นมาได้อีกแล้ว แต่ก็ยังมีอำนาจในลักษณะใหม่ซึ่งนักหนังสือพิมพ์ที่มีจิตสำนึกทางจริยธรรมจำต้องต่อสู้กันต่อไป นั่นคือ "อำนาจเงิน" หรือที่นักหนังสือพิมพ์หลายคนขนานนามว่า "อำนาจของข่าว" หรือถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีกก็คือการ "คอร์รัปชัน" ในวงการหนังสือพิมพ์นั่นเอง ซึ่งในกรณีนี้ สุภา ศิริมานนท์ ผู้เขียนหนังสือ *คอร์รัปชันในวงการหนังสือพิมพ์* ได้กล่าวว่า ภายใต้นระบบทุนนิยมนี้การคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลย เพราะว่า

".....อุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ก็เหมือนอย่างอุตสาหกรรมอื่นทั้งหลายของระบบแคปิตะลิสม์ (ทุนนิยม-ผู้เขียน) นั่นเองคือ มันจะต้องไปผูกมัดจ้องอยู่ ณ เบื้องหน้าของกองทุนมหาศาล มันจะต้องหลอกลวงไปอยู่ภายใต้อุ้งบาทของระบบแคปิตะลิสม์อย่างหนีไม่พ้น....." 50

บุญเลิศ ช่างใหญ่ผู้เขียน *ข่าวยาวหนังสือพิมพ์* สนับสนุนความคิดของสุภา ศิริมานนท์ พร้อมกับกล่าวว่า คอร์รัปชันในวงการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยซึ่งหมายถึงการรับผลประโยชน์จากข่าวมีอยู่ตลิ่งนี้ เริ่มเกิดขึ้นระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (2482-2488) เป็นต้นมา ก่อนหน้านั้นมีข่าวยาวอันมีสาเหตุเนื่องมาจากความขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิตในระหว่างสงคราม เป็นต้นมา และบทลงทัณฑ์ที่เกี่ยวเนื่องกับนักหนังสือพิมพ์ที่นักการเมือง และตำรวจ⁵¹

ดูล่วงมาจนถึงปัจจุบันนี้ การรับผลประโยชน์ทางหนังสือพิมพ์ยังคงดำเนินอยู่ตลอดมา นับเป็นเวลาประมาณ 50 ปีแล้ว และแหล่งหยิบยื่นเงินให้กับคนหนังสือพิมพ์ นอกจากนักการเมือง ข้าราชการแล้ว ก็ยังมีนักธุรกิจอีกจากวงหนึ่งด้วย ดังมีข่าวที่ได้ยินกันอยู่เนือง ๆ ว่าคนหนังสือพิมพ์รับสินบนรับใช้นักการเมือง นักหนังสือพิมพ์ร่วมทุจริตกับตำรวจหาประโยชน์จากบ่อนช่อง และของเถื่อน นักหนังสือพิมพ์รับเงินนักการเมืองทาหน้าที่เป็น "18 องค์รักษ์พิทักษ์มาร" นักหนังสือพิมพ์ทำข่าวเกี่ยวกับหุ้นก็ได้รวยหุ้นด้วย นักหนังสือพิมพ์รับ "ของขาว" เมื่อเวลานักธุรกิจ "เปิดตัว" สินค้าใหม่ ๆ ฯลฯ

สาเหตุที่จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์บางคนบางกลุ่มตกต่ำลงนั้น น่าจะเป็นเพราะสภาวะทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทยปัจจุบัน การที่การเมืองมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และแนวคิดประชาธิปไตยได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเป็นสิ่งที่ดีแต่ในขณะเดียวกัน ประชาธิปไตยไทยก็ส่งเสริมให้นักการเมืองมีอำนาจมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองที่สามารถใช้อำนาจเงินของตนให้ผลประโยชน์แก่นักหนังสือพิมพ์บางกลุ่มบางคน เพื่อให้เขียนสนับสนุนตนดังงานกรณีของ "18 องค์รักษ์พิทักษ์มาร" เป็นต้น

ในด้านเศรษฐกิจนั้น ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอันรวดเร็วของประเทศไทยในรอบ 20 ปีมานี้ เข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อส่งออก เช่นเดียวกับประเทศตะวันตก ส่งผลให้ประเทศไทยรับวัฒนธรรมวัตถุนิยม และบริโภคนิยม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของระบบทุนนิยมตะวันตกเข้าไปเป็นของตนอย่างเต็มที่ เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบบ้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยมเชิงจริยธรรมในวิชาชีพต่าง ๆ ทั้งสิ้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเชิงจริยธรรมก็ได้ก่อให้เกิดการผันแปรในด้านพฤติกรรมของบุคคลในวิชาชีพนั้น ๆ ด้วย อาชีพนักหนังสือพิมพ์ก็เป็นอาชีพหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังเราจะเห็นปัญหาทางจริยธรรมในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ

ปัญหาจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์

กล่าวโดยสรุป ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแสดงจริยธรรมในการเสนอข่าวของนักหนังสือพิมพ์มีดังต่อไปนี้

1. หนังสือพิมพ์บางฉบับเสนอข่าวที่ส่อให้เห็นว่าเป็นการยกย่องผู้มีอิทธิพลทางการเมือง หรือทางธุรกิจโดยมีการรับผลประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะมีการรับ "ของขวัญ" ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา การละเมิดจริยธรรมของคนในวงการหนังสือพิมพ์มีมากขึ้นและมีลักษณะการละเมิดจริยธรรมแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสังคมไทยที่ซับซ้อนขึ้น ส่งผลให้วิชาชีพต่าง ๆ มีลักษณะซับซ้อนขึ้น รวมทั้งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ด้วย วิชาชีพนี้ได้ถูกนำไปใช้เพื่อเกื้อกูลผลประโยชน์ทางด้านการธุรกิจการค้า ดังที่เราได้เห็นข่าวอยู่เนือง ๆ นักหนังสือพิมพ์ก็มีการจําแนกออกเป็นสายต่าง ๆ เช่น สายข่าวการเมือง สายข่าวบันเทิง สายข่าวเศรษฐกิจ สายหุ้น สายการธนาคาร การก่อสร้าง ที่ดิน ทรัพยนาคม

บุญเลิศ (ข้างใหญ่) คชายุทธเดชได้กล่าวถึงกรณี "18 องค์รักษ์พิทักษ์मार" ไว้โดยละเอียดในหนังสือชื่อ *ของขวัญหนังสือพิมพ์* เกี่ยวกับการที่คนหนังสือพิมพ์เข้าไปสนิทสนมกับนักการเมืองที่มีอำนาจในรัฐบาลผู้หนึ่งระหว่างปี พ.ศ. 2531-2534 มีการดึงเอาคนหนังสือพิมพ์เข้าไปเป็นพวกสร้างความสนิทสนมด้วยการเชิญเข้าไปรับประทานอาหาร แล้วเจ้าของบ้านเล่าเรื่องราวในรัฐบาล ซึ่งตนเองเป็นคนที่จัดการในหลายเรื่อง มีการหยิบยื่นผลประโยชน์ให้คนหนังสือพิมพ์ เช่น มีการมอบสร้อยทองหนัก 5 บาท รับซื้อหุ้นหนังสือพิมพ์ในราคาค่อนข้างสูง พา "18 องค์รักษ์พิทักษ์मार" ไปเที่ยวต่างประเทศ ผลก็คือ นักหนังสือพิมพ์เหล่านี้เขียนยกย่องชมเชยนักการเมืองผู้นั้นในเวลาต่อมา

สายข่าวบันเทิงนั้น เมื่อ 20 ปีมาแล้ว มีการรับ "ของขวัญ" เมื่อเขียนชักชวนผู้่านให้ไปชมภาพยนตร์บางเรื่อง ดังที่บุญเลิศ คชายุทธเดชเขียนไว้ว่า

**"อัตราค่าจ้างเขียนในราคามาตรฐานทุกวันนี้
(เมื่อ 20 ปีก่อน) พอประมาณได้ว่า เชียร์หนึ่งครั้งต่อ
10,000 บาท สามวันติดต่อกัน 40,000 บาท เชียร์
แบบติดต่อกันเป็นระยะครั้งละ 7,000 บาท ส่วนเชียร์
กันวันไหนนั้นก็ต้องเปิดสมุดคิวดูกันก่อน"52**

ปัจจุบันนี้ ธุรกิจบันเทิงขยายตัวอย่างมาก มีโดยเฉพาะธุรกิจภาพยนตร์บ้างเดี่ยวแล้ว
แต่ยังมีธุรกิจเทป ธุรกิจโทรทัศน์ ธุรกิจห้องอาหาร ฯลฯ การให้และรับของขาวและผลประโยชน์
อื่น ๆ ก็มีการพัฒนาหลายรูปแบบ และมีความซับซ้อนในเชิงผลประโยชน์มากขึ้น

นักข่าวสายเศรษฐกิจ ก็มีผลประโยชน์เกาะเกี่ยวกับธุรกิจแขนงต่าง ๆ เป็นอันมาก
การแถลงข่าวเปิดตัวสินค้า ซึ่งรวมถึงการต้อนรับเลี้ยงดูด้วยอาหาร เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
รวมไปถึงการแจกของขวัญของชำร่วยนานาชนิด เป็นปรากฏการณ์ธรรมดาสามัญไปแล้ว นักข่าว
สายหุ้นมีู่ทางสร้างฐานะให้กับตนเองได้มากกว่านักข่าวสายอื่น ๆ เมื่อเจ้าของธุรกิจให้หุ้นนักข่าว
เพื่อหวังให้นักข่าวช่วยเป็นกระบอกเสียงให้ นักข่าวสายโทรคมนาคมได้รับ "ของขวัญยุคใหม่"
เป็นโทรศัพท์มือถือมูลค่าหลายหมื่นบาท เป็นของชำร่วยในงานเลี้ยง ซึ่งบริษัทการคมนาคมยักษ์
ใหญ่บริษัทหนึ่งจัดขึ้นเพื่อแนะนำผลิตภัณฑ์โทรศัพท์มือถือของตน เป็นต้น53

2. การเสนอข่าวเพื่อสนองความพึงพอใจของผู้อ่านเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงผล
เสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมมุ่งแต่จะเพิ่มยอดจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ของตน กรณีเช่นนี้มักเกิดขึ้น
มาก เมื่อนักหนังสือพิมพ์ต้องทำตามคำสั่งของนายทุนเจ้าของกิจการ และยิ่งไปกว่านั้นกรณี
เงินวิทยุการได้เน้นไว้ในการสัมมนาเรื่อง "จริยธรรมในวิชาชีพ" ว่า การประพฤติผิดจริยธรรม
จะเพิ่มมากขึ้นอีก เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์กลายเป็นเจ้าของกิจการเสียเอง สภาวะ
เช่นนี้เป็นสภาวะที่ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ (conflict of interest) จะต้องเกิด
ขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เมื่อนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งควรอยู่ในกรอบของจริยธรรมวิชาชีพ เปลี่ยนไปเป็น
นักธุรกิจ และต้องคำนึงถึงต้นทุนกำไร ตลอดจนความอยู่รอดของธุรกิจของตน มากกว่าจะคำนึงถึง

การประพาดพิงให้สอดคล้องกับจริยธรรมในวิชาชีพ

3. การพาดพิงข่าวของหนังสือพิมพ์มีลักษณะน่าตื่นเต้นเรียวร้องความสนใจ แต่ไม่ตรงกับเนื้อเรื่องของข่าว มูลเหตุของการประพาดพิงเช่นนี้ก็เพราะ ต้องการเพิ่มยอดขายของหนังสือพิมพ์ของตนเช่นเดียวกัน หลายครั้งเมื่อผู้บริภคซื้อหนังสือพิมพ์ เพราะเห็นพาดพิงข่าวน่าสนใจ แต่เมื่ออ่านรายละเอียดกลับพบว่า รายละเอียดคลาดเคลื่อนจากพาดพิงข่าวเป็นอย่างมาก จนประเด็นดังกล่าวนี้ บุญรักษ์ บุญตะเจตมาลา ในหนังสือชื่อ *ฐานันดรที่สี่: จากระบบโลกถึงรัฐไทย* ได้ยกกรณีเปรียบเทียบวัฒนธรรมการบริภคข่าวของสังคมอเมริกันกับสังคมไทยว่ามีความคล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือ ในเมื่อข่าวคือ "อะไรก็ได้ที่ผู้อ่านสนใจ" บางครั้งนักหนังสือพิมพ์จึงสร้างข่าวขึ้นมา ดังนั้น อะไรจริงอะไรเท็จ อะไรสำคัญ ไม่สำคัญ จึงไม่เป็นประเด็นอีกต่อไป ข้อสำคัญคือ ให้อ่านที่พาดพิงให้อ่านได้เลือกอ่านเท่านั้น เพื่อสามารถเพิ่มจำนวนจากปลายาที่หนังสือพิมพ์ของตน⁵⁴

4. การสัมภาษณ์บุคคลบางครั้งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่นักข่าวสัมภาษณ์ หรือบางทีมีการเขียนเพิ่มเติม เพื่อสร้างสีสันของข่าว บ่อยครั้งที่เราได้อ่านในหนังสือพิมพ์ว่า มีนักข่าวไปสัมภาษณ์นักการเมือง หรือบุคคลผู้มีชื่อเสียงในด้านต่าง ๆ แล้วนำลงตีพิมพ์ ต่อมาวันรุ่งขึ้นบุคคลผู้นั้นออกมาปฏิเสธว่า มิได้ให้สัมภาษณ์เช่นนั้น ๆ เลย ซึ่งผู้อ่านก็ไม่อาจทราบได้ว่า ใครผิดใครถูกกันแน่ แต่สิ่งหนึ่งที่ปรากฏก็คือ เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อย ๆ ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจสำหรับฝ่ายนักข่าว นักหนังสือพิมพ์อยู่ไม่เอยเพราะว่าต้องทำงานแข่งกับเวลา จะต้องรีบส่งข่าวเข้าโรงพิมพ์โดยเร็ว บางครั้งรายละเอียดยังไม่สมบูรณ์ แต่ในเมื่อ "ข่าวก็คือข่าว" จึงอาจมีลักษณะที่เรียกว่า "นั่งเขียน" เขียนเกิดขึ้นบ้างไม่มากก็น้อย นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีเคยให้สัมภาษณ์ต่อนักข่าวอย่างรุนแรง ในหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับต้นเดือน มกราคม 2536 ว่า เวลาสัมภาษณ์ท่านนักข่าวไม่มีการทำการบ้าน และไม่มีการเก็บข้อมูล ตามแต่ละวันที่ได้รับส่วน เป็นคำถามที่ต้องการให้แสดงควมเห็นต่อคำพูดของคนนั้น คนนี้ ไม่เคยได้ลงลึกไปถึงเรื่อง การปฏิบัติ เรื่องแผนงาน หรือคอยติดตามการทำงานของรัฐบาลเป็นระยะ⁵⁵

ดังนั้น นี่คือนิยามสำคัญประการหนึ่งที่สมควรได้รับการแก้ไขและไม่น่าจะเป็นสิ่งเหลือ
วิสัยสำหรับนักหนังสือพิมพ์ที่มีจริยธรรมทุกคน

5. การเสนอรูปภาพประกอบข่าวในลักษณะส่อหลมต่อศีลธรรม หรือนำพาดเสียว
เช่น ภาพเหตุการณ์ฆาตกรรม ภาพบุคคลถูกฆาตกรรมนองเลือด ภาพชิ้นส่วนอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของ
บุคคลที่เป็นข่าวหลุดออกมา หรือถูกระเบิด รวมไปถึงภาพการทารุณกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้โดยมีมูล
เหตุจริงใจเดิมก็คือ ว่าหนังสือพิมพ์ขายดีเป็นสำคัญ โดยมีได้คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับผู้อ่าน
โดยเฉพาะผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งถึงแม้ว่า เด็กบางคนจะยังเส็กอยู่ ไม่สนใจที่จะอ่าน
รายละเอียดของข่าว แต่ก็สามารถที่จะเข้าใจภาพความทารุณโหดร้ายต่าง ๆ ได้

6. การเสนอข่าวหรือภาพซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลนำเอาเรื่องหรือภาพ
ส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งไม่สมควรเปิดเผยต่อสาธารณชนออกมาตีแผ่ เป็นเหตุให้ผู้ถูก
เสนอข่าวเสียชื่อเสียงหรือเสียภาพลักษณ์ทางสังคมไปจนหมดสิ้น และแม้ว่าบุคคลผู้เป็นข่าวจะฟ้อง
ร้องเพื่อรักษาชื่อเสียงของตน แต่กระบวนการทางศาลสถิตยุติธรรมก็กินเวลายาวนานมากทำให้
เรื่องราวที่เป็นข่าวจางไปจากความสนใจของสาธารณชน และนอกจากนี้ หากศาลพิพากษาว่า
หนังสือพิมพ์เป็นฝ่ายผิด การลงขอมหาณหนังสือพิมพ์ก็เป็นการพิมพ์ขอมาด้วยตัวอักษรในกรอบเล็ก ๆ
ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกับการพาดหัวเป็นข่าวใหญ่ในตอนแรก และไม่คุ้มกับชื่อเสียงของบุคคลผู้หนึ่งที่ต้อง
เสียไปเป็นอย่างยิ่ง

7. ในการเสนอข่าวอาชญากรรม บ่อยครั้งที่นักหนังสือพิมพ์กระทำตัวเป็นผู้พิพากษา
เอง โดยเรียกผู้ต้องสงสัยจะเป็นฆาตกรว่า "ไอ้" และใช้ภาษาที่รุนแรงเช่น "ไอ้ชาติเหี้ย" "ไอ้
ตีนผีชาติสม์) ดังตัวอย่าง

"รวบได้แล้ว "ไอ้ค้ายากเม" สักวันรกแก๊งมอริต"

"บัคจัง-ข้อหาหนัก 10 ทรชนจุคชยันกร้อง"

"ไอ้ตีนผีชาติสม์ 10 หนูน้อยเละคารถ"

"แฉโรคฆ่า 5 ศพ จ้างศพก่อน"

"พริ้งการโรคจีนน่าระทึกใจ"

ทั้ง ๆ ที่ยังมิได้มีการพิสูจน์อย่างเป็นทางการว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาในกระทาะคดีจริงหรือไม่ และมีบางครั้งที่ ซึ่งผู้ที่ถูกประณามอย่างรุนแรงนั้น ภายหลังกระทาะคดี แต่ได้สูญเสียภาพลักษณ์ทางสังคมไปจนหมดสิ้นแล้ว

8. การใช้อำนาจในการเขียนข่าวในลักษณะที่หรือหมิ่น บ้าต๋นเต็น หรือก้าวม หรือเกินความจริง ทั้งนี้ว่านักการเขียนแบบรุนแรง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างข้อ 7

"ชนพวงกันทั้งบาง แฉโรคฆ่า 5 ศพ-จ้างศพก่อน"

"วงดัดจริตเปิดอก ขดเบียร์โยกมาง่อก่อนลุยจีนเดียว"

เตรียมออกเทปชุด "อุบอิครหว่า"

"พริ้งการโรคจีน 5 ศพ-จ้างศพ"

"น้องเดีย สุดทน แฉพสก 'รักเบ้ง' ไร้โรค"

"สอบเอนทรานซ์เสร็จ 'อุบ' ทะลักคาห้องน้ำ"

"คร.โรงพวสาวสังครปร้เผด็จศึก"

"สุขวิชฉ้วงอุกคุมก้านนครช่วยราชการเอง"

"โพนรกร้างกรุง หล่า 4 ศพ เผลอ 2 รายซ้อน"

จุดมุ่งหมายในการเสนอพเคหัวข่าวเช่นนี้ ก็เพื่อสร้างความต๋นเต็น และความพึงพอใจแก่ผู้อ่าน ทั้งนี้เพื่ออำพรางข้อเท็จจริงคือ การเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญทั้งสิ้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดจึงจะเห็นว่าหนังสือพิมพ์ไทยมีประวัติศาสตร์การต่อสู้กับอำนาจเผด็จการมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักจริยธรรมประการแรกที่หนังสือพิมพ์จะต้องมี คือ เสรีภาพ และในขณะที่เกี่ยวข้องกับประสบปัญหาทางด้านจริยธรรมที่เกิดจากคนในวงการเดียวกันเอง ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่พบเห็นได้บ่อยครั้งในวงการหนังสือพิมพ์ไทย กระทั่งวงการหนังสือพิมพ์ไทยตกอยู่ในฐานะซึ่งเป็นที่น่าเคลือบแคลงสงสัยแก่สาธารณชน สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย และสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยก็ได้จัดการสัมมนาขึ้นบ่อยครั้งเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของวิชาชีพ นักหนังสือพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ ในการจัดสัมมนาแต่ละครั้งได้มีการระดมนักคิด นักวิชาการด้านหนังสือพิมพ์ และสื่อสารมวลชน ตลอดจนผู้ประกอบวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์มาช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว เหล่านี้

ข้อเสนอประการที่หนึ่ง ของการแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมในวงการหนังสือพิมพ์คือ ให้มีการควบคุมตนเอง (self-regulation) ข้อเสนอดังกล่าวนี้ประเทศสหรัฐอเมริกา และอังกฤษได้เริ่มมาก่อนประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นแม่บทของจริยธรรมวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ให้แกประเทศไทยนั้น ได้เริ่มต้นมาเป็นเวลานานแล้ว ในการที่จะให้ผู้ที่อยู่ในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตรวจสอบตนเอง โดยเริ่มต้นตั้งแต่ ค.ศ. 1942 เมื่อ นายเฮนรี อาร์. ลูซ (Henry R. Luce) ประธานของบริษัทนิตยสารรายสัปดาห์ไทมส์แม็กกาซีน (Times Magazine) ร่วมกับบริษัทผู้พิมพ์จำหน่ายสารานุกรมบริตanniکا (Encyclopaedia Britannica, Inc.) ได้มอบเงินอุดหนุนรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวนถึง 15,000 ดอลลาร์ ให้กับมหาวิทยาลัยชิคาโก เพื่อให้มหาวิทยาลัยชิคาโกศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสื่อสารมวลชนในวงกว้าง โดยมีได้เจาะจงเฉพาะวงการหนังสือพิมพ์แต่อย่างใด ตลอดจนศึกษาถึงความรับผิดชอบด้านจริยธรรมที่สื่อมวลชนพึงมีต่อสาธารณชน⁵⁶

การดำเนินงานทางวิชาการดังกล่าวกระทำในลักษณะของคณะกรรมการอิสระที่มีชื่อเรียกว่า คณะกรรมการเสรีภาพของสื่อมวลชน (The Commission on Freedom of the Press) ซึ่งได้จัดทำรายงานสรุปการศึกษาเกี่ยวกับกิจการสื่อมวลชน ปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพ ตลอดจนแนวทางแก้ไขไว้ในรายงานชื่อ "A Free and Responsible Press" ซึ่งมหาวิทยาลัยและสถาบันที่สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ และการสื่อสารมวลชนทั่วโลกยังคงใช้เป็นตำราหลักเล่มหนึ่งตราบนานทุกวันนี้

ความคิดพื้นฐานที่ปรากฏในรายงานนี้ก็คือ เสรีภาพของหนังสือพิมพ์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อเสรีภาพทางการเมือง ในสังคมใดก็ตามซึ่งมนุษย์ไม่สามารถสื่อความคิดของตนไปยังผู้อื่นได้ สังคมนั้นย่อมปราศจากเสรีภาพ ตรงกันข้ามในสังคมซึ่งอนุญาตให้มีเสรีภาพในการแสดงออก ก็เท่ากับว่าสังคมนั้นเป็นสังคมเสรี และสังคมเสรีก็ย่อมพร้อมที่จะส่งเสริมเสรีภาพในทุก ๆ ด้านของสังคม สังคมเสรีจึงควรเว้นจากการควบคุมหนังสือพิมพ์ เพราะการควบคุมเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ก็เท่ากับควบคุมเสรีภาพของประชาชนด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ หนังสือพิมพ์ในสังคมเสรี จึงปลอดจากการควบคุมของอำนาจภายนอกซึ่งก็หมายความว่า หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพเต็มที่ในการเสนอข่าวสู่สาธารณชน อย่างไรก็ตามการเปิดเสรีของหนังสือพิมพ์เป็นคาบ 2 คมด้วย เพราะอาจเป็นไปได้ว่าหนังสือพิมพ์ใช้เครื่องมือที่ตนมีอยู่โจมตีทำลายผู้อื่น การควบคุมหนังสือพิมพ์ในระดับหนึ่งจึงจำเป็นต้องมีขึ้นและในเมื่อการควบคุมจากภายนอกเช่น จากหน่วยงานของรัฐบาล เป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำเพราะจะเป็นการรุกรอนเสรีภาพของสังคมไปด้วย รายงานฉบับนี้จึงเสนอว่า การควบคุมตนเองของหนังสือพิมพ์ (self-regulation) มิใช่เป็นสิ่งสมควรกระทำเท่าไรนั้น หากแต่เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำด้วย และเมื่อหนังสือพิมพ์มีการควบคุมตนเองอย่างได้ผลแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องให้ฝ่ายอื่นหรือหน่วยงานอื่นมาควบคุมหนังสือพิมพ์⁵⁷

การควบคุมกันเองขั้นต้นที่รายงานฉบับดังกล่าวเสนอคือ การควบคุมกันเองโดยกองบรรณาธิการ หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์นั้น ๆ นั้นเอง บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์จะต้องควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของกองบรรณาธิการแต่ละส่วน และทุกส่วน และหากมีปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ คาวินิจัยของเขาถือเป็นที่สุด ด้วยเหตุที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์อเมริกันมีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุด⁵⁸ หรือดังเช่นที่ชาวหนังสือพิมพ์อเมริกันอธิบายไว้ว่า "The editor should have the final say in the news operation"⁵⁹ นี้เอง จึงทำให้หนังสือพิมพ์อเมริกันเป็นสถาบันที่มีเสรีภาพมาก ทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์ในประเทศอื่น ๆ ในโลก

ด้วยเหตุที่หนังสือพิมพ์อเมริกันมีเสรีภาพมากเช่นนี้ จึงเป็นสาเหตุให้วงการหนังสือพิมพ์ไม่สามารถจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ (Press Council) ซึ่งอิงอยู่กับอำนาจและอิทธิพลของรัฐบาลแบบเดียวกับสภาการหนังสือพิมพ์ของประเทศอังกฤษ (British Press Council หรือ General Council of the Press) ได้ และถ้าการควบคุมขั้นต้น โดยบรรณาธิการไม่ได้ผลการควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์อเมริกันในขั้นต่อไป อยู่ในความรับผิดชอบของ 3 หน่วยงานเกี่ยวกับการควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ สมาคมบรรณาธิการหนังสือพิมพ์อเมริกัน (The American Society of Newspaper Editors, ASNE) สมาคมบรรณาธิการการบริหารหนังสือพิมพ์อเมริกัน, APMEA) และการประชุมผู้เขียนบทบรรณาธิการแห่งชาติ (National Conference of Editorial Writers, NCEW) ซึ่งล้วนมีจุดประสงค์คล้ายคลึงกันทั้งหมดกล่าวคือ

1. ปรับปรุงการเขียนข่าวให้เป็นที่น่าสนใจและแจ้งต่อสาธารณชน
2. รวบรวมและรายงานข่าวโดยเน้นคุณภาพของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือพิมพ์กับผู้อ่าน ตลอดจนเน้นการเสนอข่าวในลักษณะเป็นกันเองแทนที่จะเป็นนามธรรมที่ห่างเหิน
3. กระตุ้นจิตสำนึกและคุณภาพของการเสนอข่าวตลอดจนการควบคุมกันเองในวงการหนังสือพิมพ์ ซึ่งการควบคุมกันเองนี้กระทำโดยการชักชวน และการยกตัวอย่างให้เห็น มากกว่าจะเป็นการกระทำโดยการบังคับ หรือการกดดัน⁶⁰

ด้วยเหตุนี้การควบคุมตนเองของหนังสือพิมพ์อเมริกันจึงมีลักษณะเป็นการควบคุมกันเองโดยสมัครใจ (By Voluntary) แตกต่างจากการควบคุมตนเองของหนังสือพิมพ์อังกฤษ ที่มีลักษณะเป็นการอิงอยู่กับอำนาจและอิทธิพลของรัฐสภา (By Public Statute) ดังเช่นสภาการหนังสือพิมพ์ของประเทศอังกฤษซึ่งได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามสภาการหนังสือพิมพ์ของอังกฤษได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างค่อนข้างยากลำบาก ได้มีการศึกษาการดำเนินงานอยู่หลายปี โดยคณะกรรมการพิเศษเฉพาะ (Parliamentary Ad Hoc Commission) ซึ่งมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า Royal Commission on the Press ศึกษาสถานะของกิจการหนังสือพิมพ์แต่เพียงอย่างเดียว มีข้อศึกษาสถานะ และการดำเนินการของสื่อมวลชนทั้งหมด และคณะกรรมการก็ได้เสนอรายงานต่อรัฐสภาอังกฤษ รายงานนี้แบ่งออกเป็น 2 ภาค ใช้ชื่อว่า *Memoranda of Evidence* ซึ่งถือว่าเป็นตำราสำคัญเล่มหนึ่งตรงจนปัจจุบันเช่นเดียวกับรายงานการวิจัยเรื่อง *A Free and Responsible Press* ของอเมริกัน

เหตุผลที่อังกฤษใช้เวลายาวนานในการจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ ก็เพราะว่าสถานะของวงการหนังสือพิมพ์ในอังกฤษมีประวัติความเป็นมาที่ค่อนข้างซับซ้อน และยังมีอิทธิพลที่สอดคล้องแทรกเข้ามาสู่วงการหนังสือพิมพ์มากมาย อิทธิพลสำคัญประการหนึ่งคือ สหภาพแรงงาน (Trade Union) ดังนั้น กว่าวงการหนังสือพิมพ์อังกฤษจะจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ได้เป็นผลสำเร็จก็ในปี พ.ศ. 2490 อย่างไรก็ตาม สภาการหนังสือพิมพ์ของอังกฤษได้ดำเนินการอย่างเข้มแข็งมาโดยตลอด ในเรื่องการควบคุมตนเองของนักหนังสือพิมพ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 8 ประการคือ

1. เพื่อดำรงรักษาเสรีภาพอันมีอยู่แล้วของหนังสือพิมพ์ในอังกฤษ
2. เพื่อรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของหนังสือพิมพ์อังกฤษให้สูงส่งในด้านวิชาชีพ และในด้านการค้า
3. เพื่อคอยระวังพฤติการณ์ใด ๆ อันอาจเป็นการจำกัดการเผยแพร่ข่าวสารอันเป็นประโยชน์ และมีความสำคัญต่อประชาชน

4. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีวิธีการเลือกเฟ้นหาตัวนักหนังสือพิมพ์ใหม่ ๆ ตลอดจนการให้การศึกษา และการฝึกหัดอบรม
5. เพื่อส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์อันดีในทุกระดับของวิชาชีพหนังสือพิมพ์
6. เพื่อส่งเสริมการวิจัยด้านเทคนิคและด้านอื่น ๆ ของหนังสือพิมพ์
7. เพื่อศึกษาพัฒนาการเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจรื้อฟื้นแนวโน้มทางเก่าที่เกิดการผูกขาด (อันเป็นสิ่งที่มิพึงประสงค์) และ
8. เพื่อพิมพ์โฆษณา รายงานเกี่ยวกับผลงานของสภาเอง และพัฒนาเกี่ยวกับการหนังสือพิมพ์ ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์⁶¹

สภาการหนังสือพิมพ์มีอำนาจที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายและอุปสรรคต่างๆ ของวงการหนังสือพิมพ์ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ ในกรณีพิพาทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ รวมทั้งมีบทลงโทษสมาชิกผู้ไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมวิชาชีพหนังสือพิมพ์อีกด้วย ตัวอย่างเช่น ในพ.ศ. 2503 สภาการหนังสือพิมพ์ได้ทำการดำเนินโทษหนังสือพิมพ์ฉบับประจำวันอาทิตย์ 3 ฉบับ ซึ่งพิมพ์โฆษณาเรื่องเกี่ยวกับการารมณณ์จนเกือบเข้าข่ายอนาจาร นอกจากนั้นยังเคยดำเนินการช่วยเหลือหนังสือพิมพ์ที่ถูกปิดกั้นจากรัฐบาล เพื่อสงวนความลับของหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

สภาการหนังสือพิมพ์ประกอบด้วยตัวแทนจากกองบรรณาธิการ 15 คน และกองธุรการ 10 คน คัดเลือกมาจากสมาคมหรือองค์การต่าง ๆ ; นับว่าการดำเนินงานของสภาการหนังสือพิมพ์อังกฤษนี้มีลักษณะที่เข้มแข็งและเป็นรูปธรรมชัดเจน ถึงแม้จะอิงอยู่กับหน่วยงานของรัฐ คือ รัฐสภาของอังกฤษก็ตาม

ย้อนกลับมาพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยบ้าง ได้เคยมีการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ของประเทศไทยขึ้นด้วยเช่นเดียวกับ สภา ศิริमानนท์ นักหนังสือพิมพ์อาวุโสได้เสนอประเด็นการจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ว่าบนบทความของท่านเรื่อง "สภาการหนังสือพิมพ์: องค์การสำหรับควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์" ซึ่งเขียนขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ทั้งนี้ท่านได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งของบทความของท่านว่า

"จุดยืนมันแท้ ๆ ของ "สภาการหนังสือพิมพ์" ก็อยู่ที่ปัญหาเรื่องจริยธรรมของหนังสือพิมพ์และวงการหนังสือพิมพ์นี้ข้อเดียว ประสิทธิภาพต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่วงการหนังสือพิมพ์ก็เป็นประสิทธิภาพทางนามธรรมโดยสิ้นเชิง ประมวลจริยธรรมที่ผมนึกมันอยู่กับวิญญานของ "สภาการหนังสือพิมพ์" และด้วยการกำกับควบคุมของ "สภาการหนังสือพิมพ์" จะช่วยประคับประคองให้หนังสือพิมพ์ไม่กลายเป็นอาวูรร้ายในมือโจร ประชาชนและสังคมโดยรวมจะได้รับคุณค่าจากหนังสือพิมพ์อย่างดีขึ้นและดีขึ้นมากขึ้น พร้อมกันนั้นเอง ระดับของกิจการหนังสือพิมพ์ก็จะได้รับการยกให้สูงขึ้นสมดังที่ได้มีนิทานไว้แต่แรก"⁶²

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่บัดนั้นจนบัดนี้ จนกระทั่งผู้เรียกร้องให้มีสภาการหนังสือพิมพ์ขึ้นในประเทศไทย คือ นายสุภา ศิริमानนท์ ได้ส่วงลับไปจากบรรณนิพนธ์แล้ว แต่เราก็ยังไม่มีโอกาสได้เห็น "สภาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย" เกิดขึ้นในประเทศไทย ในประเด็นนี้ บุญเลิศ ชาญบุรุษเดชได้เสนอไว้ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "จริยธรรมในวิชาชีพ" เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2540 ว่า การควบคุมกันเองในลักษณะของ "สภาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย" จะไม่ได้ผลสำหรับประเทศไทย⁶³ ถ้าจะทำให้ได้ผลต้องมีการควบคุมทางกฎหมายควบคู่กันไปด้วย เช่นเดียวกับที่แพทย์มีแพทยสภา หรือ ทนายความมีสภาทนายความ เป็นต้น

* ข้อเสนอประการที่สอง คือ การตรวจสอบการประพฤติผิดจริยธรรมของนักวิชาชีพโดยสังคม หรือประชาชน ในกรณีนี้ บุญเลิศ ชาญบุรุษเดช ในการสัมมนาที่ได้อ้างมาแล้วได้เสนอว่าขณะนี้สังคมมีการพัฒนาไปมากแล้ว และประชาชนมีการศึกษาดีขึ้นตามลำดับ ประชาชนอ่านหนังสือ

พิมพ์ทุกวัน การตรวจสอบโดยสังคมจึงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เรื่องราวใด ภาพใดที่ได้รับการเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ย่อมได้รับการตรวจสอบเสมอ ภาพใด เรื่องใดที่เป็นเท็จ หรือขัดแย้งกับหลักการของสังคม ย่อมได้รับการตรวจสอบ และสังคมเริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้านการกระทำหรือการประพฤติผิดจริยธรรมทั้งของวิชาชีพนั่งหนังสือพิมพ์และวิชาชีพอื่น ๆ แล้ว และการตรวจสอบจะมีมากขึ้นทุกทีอีกด้วย ตามการพัฒนาของสังคม ถ้าหนังสือพิมพ์ฉบับใดลงภาพ หรือเรื่องราวที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นเท็จ หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง สังคมอาจต่อต้าน โดยงดรับหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นเป็นเวลา 3 เดือน หรือ 4 เดือน แล้วแต่ความหนักเบาของการประพฤติผิดจริยธรรม เป็นต้น

ข้อเสนอประการที่สาม การตรวจสอบโดยกฎหมายในประเด็นนี้ สมบูรณ์ วรพงษ์ กล่าวไว้ในที่ประชุมของการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "จริยธรรมในวิชาชีพ"ว่า "มีข้อแปลกคือ หนังสือพิมพ์ไทยไม่มีกฎหมายรองรับในเรื่องจริยธรรมโดยตรง"⁶⁴ ซึ่งทำให้แตกต่างจากวิชาชีพอื่น ๆ ดังเช่น วิชาชีพแพทย์ วิศวกร ทนายความ ซึ่งต่างมีกฎหมายรองรับในเรื่องการประพฤติผิดจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ วิชาชีพละประมาณ 7-10 ฉบับ

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติด้านวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ แต่ไม่ได้รองรับการประพฤติผิดจริยธรรมโดยตรงนั้น ปรากฏในหนังสือ "การบริหารงานหนังสือพิมพ์" ของดุริย ภิรมย์รักษ์ ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายหมิ่นประมาท
2. กฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิในเอกสารของราชการ
3. กฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล
4. กฎหมายที่ว่าด้วยการหมิ่นประมาท
5. กฎหมายเกี่ยวกับการเสนอข่าวสื่อบริการมวลชนก่อนอาจารย์
6. กฎหมายโฆษณา

1. กฎหมายหมิ่นประมาท

กฎหมายหมิ่นประมาท น่าจะเป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพมากที่สุดกรณีที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวภาพ หรือข้อเขียนที่ทำลายชื่อเสียงของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเสนอข้อความดูถูกเหยียดหยามให้ร้ายหน้าหนังสือพิมพ์ บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทอาจเป็นทั้งหนังสือพิมพ์ผ่านข้อหาหมิ่นประมาทได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ควรจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายประเภทนี้ว่า เมื่อมีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้น จะแก้ไขปัญหามา และวิธีดำเนินการทางกฎหมายในการป้องกันคดีอย่างไรรบ้าง ทั้งนี้ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณาจะต้องรับผิดชอบต่อข่าว และข้อความที่เสนอไปทั้งหมดในหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นการหมิ่นประมาทจะปรากฏออกมาในรูปแบบใด ไม่ว่าจะเป็นหัวข่าว คอลัมน์ข่าว รูปภาพ การ์ตูน จดหมายถึงบรรณาธิการ บทบรรณาธิการ เป็นต้น ผู้พิมพ์ผู้โฆษณาก็อาจถูกฟ้อง เพราะถือว่ามีส่วนร่วมในการให้ข้อความหมิ่นประมาทได้รับการตีพิมพ์แม้ว่า ในหลายกรณี หนังสือพิมพ์ก็ได้มีเจตนาอย่างชัดแจ้งในการเสนอข้อความหมิ่นประมาทก็ตาม

การลงโทษหากพิสูจน์ได้ว่า หนังสือพิมพ์เป็นฝ่ายผิด กระทำในลักษณะของการชดเชยเงินค่าเสียหายให้กับผู้ฟ้องร้อง นอกจากนี้โทษของการหมิ่นประมาทอาจลดหย่อนลงได้ ถ้าหนังสือพิมพ์สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความหมิ่นประมาทนั้นเกิดจากการรายงานข่าวที่ผิดพลาดหรือการพิมพ์ที่บกพร่อง หรืออาจจะพิมพ์คำขอโทษในหน้าหนังสือพิมพ์ หลังจากได้รับการทักท้วงโดยผู้ถูกหมิ่นประมาท

2. กฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิในเอกสารของราชการ

เอกสารของราชการเก็บรักษาไว้ตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติไม่ได้เจาะจงว่าเอกสารทุกฉบับจะเป็นความลับ และอาจถูกเปิดเผยได้ถ้าประชาชนมีความสนใจ หนังสือพิมพ์ในฐานะตัวแทนของประชาชน มีหน้าที่ในการเสนอข่าวและหาข่าวเพื่อเสนอต่อประชาชน ดังนั้นในบางกรณีข้อความในเอกสารสามารถจะได้รับการเปิดเผย ให้ผู้สื่อข่าวและนักข่าวนำใบรายงานให้ประชาชนทราบในหน้าหนังสือพิมพ์

3. กฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล

กฎหมายนี้ได้ให้คำจำกัดความของสิทธิส่วนบุคคลว่าแต่ละบุคคลมีสิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง และเป็นอิสระจากการรบกวนของผู้อื่น และมีสิทธิที่จะอยู่โดยที่สังคมไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับสังคม หนังสือพิมพ์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคลนี้ โดยบางครั้งหนังสือพิมพ์อาจถูกฟ้องร้องในข้อหาสิทธิที่ควรอยู่ตามลำพังของบุคคลโดยเสนอข่าวโฆษณา หรือคอลัมน์ที่มีรูปภาพหรือชื่อนามสกุลของผู้ไม่ประสงค์ หรือไม่ยินยอมมาให้ชื่อของเขาปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ อย่างไรก็ตามกฎหมายประเภทนี้เปิดโอกาสให้หนังสือพิมพ์มีสิทธิที่จะป้องกันคดีได้

4. กฎหมายที่ว่าด้วยการหมิ่นประมาทศาล

ศาลอาจกล่าวหาหนังสือพิมพ์ ในกรณีที่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการทำงานหรือการบริหารของฝ่ายตุลาการ เช่น การเสนอข่าว และรูปภาพเกี่ยวกับคดีในศาล โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน การเสนอข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีในศาล โดยที่การตัดสินของศาลยังไม่เสร็จสิ้นลง หรือการให้ข้อมูลในข่าวที่ผิดพลาดเกี่ยวกับการดำเนินคดีในศาล

5. กฎหมายเกี่ยวกับการเสนอข่าวสารประเภทลามกอนาจาร

กฎหมายนี้ควบคุมการเสนอภาพหรือข่าวในลักษณะลามกอนาจารของหนังสือพิมพ์ เช่น โฆษณาเกี่ยวกับภาพยนตร์ที่มีรูปภาพเห็นชัด

6. กฎหมายควบคุมการโฆษณา

กฎหมายนี้ควบคุมการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ กล่าวคือป้องกันประชาชนหรือผู้บริโภคจากการถูกหลอกลวงโดยผู้ผลิตสินค้าและผู้ลงโฆษณา หนังสือพิมพ์อาจตั้งกฎเกณฑ์ในการเลือกลงโฆษณาต่าง ๆ ได้ เพื่อช่วยมิให้ผู้ผลิตสินค้าที่ต้องการลงโฆษณาซึ่งมีข้อความไม่เป็นจริง หลอกลวงผู้อ่าน

หนังสือพิมพ์ได้ โดยที่หนังสือพิมพ์อาจจะพิจารณาหรือปฏิเสธโฆษณาใด ๆ ก็ได้ตามที่เห็นสมควร
ในทางตรงกันข้ามผู้พิมพ์โฆษณาอาจฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ลงโฆษณาได้ ในกรณีที่มีการ
ทำสัญญาซื้อเนื้อที่โฆษณาไว้เป็นรายปี แต่ผู้ลงโฆษณาบอกเลิกสัญญาก่อนกำหนด⁶⁵

ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนอยู่ 4 มาตรา ได้แก่
มาตรา 33 มาตรา 38 มาตรา 39 และมาตรา 40 มาตราที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์โดยตรงคือ
มาตรา 40 ซึ่งได้ระบุเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

พนักงานหรือผู้จ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุ
กระจายเสียง หรือวิทยุ โทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและ
แสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจ
ของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่
ต้องไม่ขัดต่อธรรมเนียมประเพณีแห่งการประกอบวิชาชีพภายใต้การควบคุมขององค์กร
อิสระตามที่กฎหมายบัญญัติ⁶⁶

จากบทบัญญัติในมาตรา 40 นี้ มีคำถามที่เกิดขึ้นคือ คำว่า "องค์กรอิสระ" นี้ ควร
มีโครงสร้าง ตลอดจนบทบาทและอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง และองค์กรอิสระที่มีหน้าที่ควบคุม
หนังสือพิมพ์นี้ ควรวิวัฒนาการรองรับหรือไม่

คณะกรรมการของสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยได้มีการประชุมกันเพื่อ
อภิปรายปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ และได้มีข้อสรุป 2 ประการดังนี้

ประการแรก คณะทำงานเห็นพ้องต้องกันอยู่เป็นเอกฉันท์ว่า ถึงเวลาแล้วที่ผู้
ประกอบวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ควรที่จะมีองค์กรอิสระควบคุมกันเอง และลงมติจัดตั้งสภาการหนังสือ
พิมพ์แห่งชาติขึ้น โดยมีนายสมาน ภูษณจิตร นักหนังสือพิมพ์อาวุโส ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติคนแรก

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้ยังคงมีข้อหาถกเถียงกันอยู่ว่า สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้ควรมีกฎหมายรองรับหรือไม่ เพราะถ้าไม่มีกฎหมายรองรับ การปฏิบัติงานของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติก็จะไม่บังเกิดผล เพราะไม่มีอำนาจในการเรียกผู้มาที่ข้อเท็จจริง และไม่มีอำนาจโทษผู้ใด และจะทำให้สถานภาพของสภานี้ไม่แตกต่างจากสมาคมวิชาชีพหนังสือพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหารับชมรายการวิทยุหนังสือพิมพ์ได้ เพราะไม่มีกฎหมายรองรับ ซึ่งยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนในประเด็นดังกล่าว

ประการที่สอง คณะทำงานได้เสนอโครงสร้างของกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจนว่า ประกอบด้วยผู้แทนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้แทนพนักงานในกิจการหนังสือพิมพ์ และประชาชน แต่ปรากฏว่าคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ตัดข้อความเหล่านี้ออกไปจากร่างรัฐธรรมนูญที่ เขียนเสร็จแล้ว ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์เกิดความวิตกกังวลว่า การทำงานของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติจะไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง เพราะฝ่ายรัฐอาจส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย ซึ่งจะทำให้การทำงานของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง⁶⁷

ข้อเสนอทั้งสามประการในการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์อันได้แก่ การควบคุมกันเอง การให้สังคมควบคุม และการควบคุมโดยกฎหมายนี้ยังมิได้เป็นที่ตกลงกันโดยเด็ดขาดว่า จะใช้ข้อเสนอใดในการตรวจสอบผู้ประกอบวิชาชีพนี้ หรือจะใช้ทั้งหมด เพราะในขณะที่แม้แต่กฎหมายที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ก็ยังมีแต่ข้อความกว้าง ๆ มิได้แจกแจงการกระทำความผิดทางจริยธรรมไว้อย่างชัดเจนดังเช่น ข้อ 5 กฎหมายควบคุมการเสนอภาพหรือข่าวในลักษณะลามกอนาจารของหนังสือพิมพ์นั้น คงมิได้ครอบคลุมถึงการเสนอภาพผู้หญิงนุ่งน้อยห่มน้อย ดังที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่าง ๆ อยู่เนือง ๆ ภาพเหล่านั้นไม่มีกฎหมายแน่นอน แต่จัดต่อศีลธรรมจริยธรรมอันดี และเป็นการก่อกวนเหยียดหยามสตรีเพศอย่างชัดเจน ดังนั้น จึงเป็นข้อพิจารณาว่า ถึงเวลาแล้วหรือยัง ที่ผู้ประกอบวิชาชีพควรประชุมปรึกษาหารือกันถึงแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบวิชาชีพของตน เพื่อให้วิชาชีพนี้พัฒนาไปสู่ความเป็นวิชาชีพที่ทรงเกียรติ

และมีศักดิ์ศรีของความเป็นวิชาชีพอย่างสมบูรณ์ สมดังคำยกย่องที่ได้รับว่าเป็น "ฐานันดรที่สี่" หรือ เป็น The Fourth Estate "พระจกเงา" ของสังคม

ข้าดับได้แต่มิใช่ชีวิตดับ
ทรรฆมาถวไปไม่ถ่านาน
ข้าก็คือพระจกเงาเงาหัวนหวาด
จะสูงสุดเลิศล้ำคนด่าข้า
ข้าคือแต่รลัญญาณ่งขานรับ
มรณธรรมข้าลิขิตชีวิตมวล

ถึงแท่นหินที่หักพังยังเฝ้ามหาญ
แต่วิญญาณข้าจะอยู่คู่ดินฟ้า
ส่งโฉมหน้าประชาชาติคนทั่วหน้า
ประวัติดุสสันตริพิพากษาโดยคำควร
ประกาศศัพท์สะท้อนยุคสุขกาสรรพ
ใครรักชาติใครคู่ควรคทาทรยศ

— ทวีปวร* —

*นามจริง ทวีป วรติลก หรืออาจุสชาวธรรมศาสตร์ ทยายความและที่ปรึกษาบริษัทมดิชน จำกัด
พั่งงำงำงำงำงำงำ พ.ศ. 2517 ศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2538

เชิงอรรถ

1. ขำเลียง วุฒิจันทร์, *คุณธรรมและจริยธรรม: หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2524), หน้า 9.
2. สวัสดิ์ ศิริโกล, "จริยธรรมตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก," ใน วริยา ชินวรรณ (บรรณาธิการ), *นวนาทรรศนะเกี่ยวกับจริยธรรม* (นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536), หน้า 2.
3. ขำเลียง วุฒิจันทร์, เรื่องเดิม, หน้า 10.
4. วิทย์ วิศทเวทย์, *จริยศาสตร์เบื้องต้น* (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2528), หน้า 1-13.
5. สาโรช บัวศรี, *จริยธรรมศึกษา* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุรสภา, 2526), หน้า 12.
6. ขำเลียง วุฒิจันทร์, เรื่องเดิม, หน้า 11.
7. เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.
8. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.
9. สวัสดิ์ ศิริโกล, เรื่องเดิม, หน้า 1.
10. เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

11. เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.
12. สุภา ศิริमानนท์, *จริยธรรมของหนังสือพิมพ์* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2530), หน้า 12-13.
13. เสฐียร พันธงชัย, "จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์," ในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน* หน่วยที่ 13 (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532), หน้า 955.
14. ขจร สุขพานิช, *ก้าวแรกของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2526) หน้า 1-14.
15. ประยุทธ์ สิทธิพันธ์, *ฐานันดรสี่ ชั่วดั้นหนังสือพิมพ์* (กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2527), หน้า 13.
16. สุกัญญา ติระ วนิช, *ประวัติการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช* (พ.ศ. 2325-2475) (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520).
17. เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-18.
18. เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-18.
19. ประยุทธ์ สิทธิพันธ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 46-47.
20. เสฐียร พันธงชัย, "จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์," ในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช *กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน* (กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์,

2529), หน้า 954.

21. สุภาพันธุ์ บุญสะอาด, *ประวัติหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2517, หน้า 6-7.
22. ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก ขจร สุขพานิช, *บันทึกเกี่ยวกับ "ครุฑวาท" หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของคนไทย*, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตำรวจเอก ม่อมเจ้า มบุญศิริ เกษมสันต์ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 11 มิถุนายน 2512 (พระนคร: โรงพิมพ์แพร่การช่าง, 2512.
23. สุกัญญา ธีระวณิช, *เรื่องเดิม*, หน้า 47-48.
24. สงบ สุริยินทร์, *เทียนวรรณ* (พระนคร: อักษรเจริญทัศน์, 2495), หน้า 228.
25. ชัยอนันต์ สุนทรวิช, "อุดมการณ์ทางการเมืองของไทย," ใน *อุดมการกับสังคมไทย* (พระนคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, พ.ศ. 2515), หน้า 28 อ้างโดย พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, *บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 16.
26. สุกัญญา ธีระวณิช, *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการหนังสือพิมพ์* (กรุงเทพฯ: ขวนพิมพ์, 2532), หน้า 253.
27. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 254.

28. บารุง สุขพรรณ, *หนังสือพิมพ์ไทย* (กรุงเทพฯ: แผนกอิสระวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 76.
29. พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, เรื่องเดิม, หน้า 62.
30. เรื่องเดียวกัน, หน้า 62-63.
31. จานง วิบูลย์ศรี และดวงทิพย์ วรพันธุ์, *หนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 15-16.
32. พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, เรื่องเดิม, หน้า 66.
33. Wendell Blanchard and others, "Diffusion and Control of Information," ใน *Thailand: Its People, Its Society, Its Culture* (Conn: New Haven, Connecticut, 1958), p. 225. อ้างโดย พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, เรื่องเดิม, หน้า 68-69.
34. เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.
35. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.
36. สุกัญญา ด้ระวนิช, *หนังสือพิมพ์ไทยจากกบฏวัด 2475 ถึงกบฏวัด 2516* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 65.
37. สุภาวัฒน์ บุณยะอาด, เรื่องเดิม, หน้า 23.

38. จานง วิบูลย์ศรี และดวงทิพย์ วรพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 19 และการสัมภาษณ์ นายทวีป วรดิกล วันที่ 18 กันยายน 2539.
39. ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากเสลา เรชะรุจิ, *หนังสือพิมพ์ไทย (พระนคร: รวมสาส์น, 2510)*, หน้า 473-510.
40. สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, *เอกสารการสัมมนาและนิทรรศการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2511*, หน้า 28.
41. เรื่องเดียวกัน, หน้า 33-34.
42. เสฐียร พันธงศรี, เรื่องเดิม, หน้า 970.
43. สุภา ศิริमानนท์, เรื่องเดิม, หน้า 25-27.
44. เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.
45. เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.
46. เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.
47. เกษม ศิริสัมพันธ์ แปล, *ทฤษฎีสื่อสารมวลชน จาก Four Theories of the Press โดย Fred S. Siebert, Theodore Peterson, และ Wilbur Schramm (พระนคร: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2513)*, หน้า 75.

48. เกษม ศิริสัมพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 75-76.
49. จันทง วิบูลย์ศรี และดวงทิพย์ วรพัทธ์, เรื่องเดิม, หน้า 21.
50. สุภา ศิริमानนท์, *คอร์รัปชันในวงการหนังสือพิมพ์* (พระนคร: นิตยสารการพิมพ์, 2519), หน้า 7.
51. บุญเลิศ ช้างใหญ่, *ของชาวหนังสือพิมพ์* (กรุงเทพฯ: พิมพ์ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539), หน้า 40-41.
52. เรื่องเดียวกัน, หน้า 70.
53. บรรดาศิขารายละเอียดเพิ่มเติมใน บุญเลิศ ช้างใหญ่, "โทรศัพท์มือถือ," ใน *ของชาวหนังสือพิมพ์* (กรุงเทพฯ: พิมพ์ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539), หน้า 129-151.
54. บุญรักษ์ บุญตะเชตมาลา, *ฐานันดรที่สี่: จากระบบโสมนังรัฐไทย* (กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539), หน้า 228-230.
55. บุญเลิศ ช้างใหญ่, "อดีตหัวนักข่าว (รุ่นอาหม่), ในสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, *วันนักข่าว 5 มีนาคม 2536* นมบอกสำนักพิมพ์, 2536, หน้า 126.
56. สุภา ศิริमानนท์, "สภาการหนังสือพิมพ์ องค์การสำหรับควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์," ใน *สมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และคณะกรรมการสื่อสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "หนังสือพิมพ์กับความอยู่รอด..."* วันที่ 8-9 ธันวาคม 2524 ณ ห้องประชุมคณะกรรมการสื่อสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 13.

57. Commission on Freedom of the Press, *A Free and Responsible Press*, 3rd printing (Chicago: University of Chicago Press, 1958), p.6.
58. สุภา ศิริมานนท์, "บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น." ใน มาลี บุญศิริพันธ์ (บรรณาธิการ), *เอกสารประกอบการอบรม โครงการพัฒนาศักยภาพหนังสือพิมพ์ภูมิภาค รุ่นที่ 3* วันที่ 19-28 พฤษภาคม 2525 จัดโดยคณะกรรมการสื่อสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมาคมนักหนังสือพิมพ์ภูมิภาคแห่งประเทศไทย และมูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล, 2525), หน้า 244-245.
59. John D. Mitchell, "Press Self-Regulation in the United States," ใน แผนกสื่อสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิวิชาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 2523. *เอกสารประกอบการสัมมนาหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย*, 2523. หน้า 5.
60. John D. Mitchell, op.cit., p.5-7.
61. ม.จ.ประสพสุข สุขสวัสดิ์, "การควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์ในอังกฤษ," ในเรื่องเดียวกัน, หน้า 6-7.
62. สุภา ศิริมานนท์, "สภาการหนังสือพิมพ์ และการส ตรีบควบคุมกันเองของหนังสือพิมพ์," ในเรื่องเดิม, หน้า 17.
63. การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง, "จริยธรรมวิชาชีพ" วันที่ 2-3 เมษายน 2540 ณ โรงแรมรอยัลซิดี กรุงเทพมหานคร.
64. เรื่องเดียวกัน.

65. ดร. ธีรพันธุ์, การบริหารงานหนังสือพิมพ์ (ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 142-148.
66. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40.
67. สมหมาย บาริจฉัตต์, "องค์กรอิสระคุ้มครองสิทธิพลชน," ใน มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 17 ฉบับที่ 898 วันอังคารที่ 4 พฤศจิกายน 2540.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

1. เกษม ศิริสัมพันธ์. แปล. ทฤษฎีสื่อสารมวลชน จาก Four Theories of the Press โดย S.Siebert. Theodore Peterson, และ Wilbur Schramm. พระนคร: โรงพิมพ์ไตรสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2513.
2. ขจร สุขพานิช. ก้าวแรกของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว. 2526.
3. ขจร สุขพานิช. บันทึกเกี่ยวกับ "ตรุณวาท" หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของคนไทย. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชมณเฑียรพิธีศพพันตำรวจเอกหม่อมเจ้ามนูญศิริ เกษมสันต์ ณ เมรุวัดมกุฏ กษัตริยาราม วันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2512. พระนคร: โรงพิมพ์แพร่การช่าง, 2512.
4. ตทาทา. คุณและคนหนังสือพิมพ์. พระนคร: ทวีกิจการพิมพ์, 2505.
5. จักรวาล ขาญวงศ์. โลกหนังสือพิมพ์. พระนคร: สหบรรณบริการ, 2507.
6. จันทง วิบูลย์ศรีและดวงทิพย์วรพันธุ์. หนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
7. ขำเลียง วุฒิจันทร์. คุณธรรมและจริยธรรม : หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2524.

8. ตรี หิรัญรักษ์. การบริหารงานหนังสือพิมพ์. ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
9. ดวง ประกองเกื้อ (บรรณาธิการ). หนังสือพิมพ์นอกคอก. กรุงเทพฯ: มติการพิมพ์, 2523.
10. ธรรมเกียรติ กันอริ (บรรณาธิการ). วันนักข่าว 5 มีนาคม 2536. กรุงเทพฯ: สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2536.
11. ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน คณะสังคม-ศาสตร์. เอกสารประกอบการสัมมนาหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2523.
12. บุญรักษ์ บุญชู, ขตมาลา. ฐานันดรที่สี่: จากระบบโลกถึงรัฐไทย. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539.
13. บุญเลิศ ช้างใหญ่. ของชาวหนังสือพิมพ์. (กรุงเทพฯ: พิมพ์ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539).
14. บุญเลิศ ช้างใหญ่. "ผืนผืนนักข่าว (รุ่นใหม่)". ในสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย. วันนักข่าว 5 มีนาคม 2536. สำนักพิมพ์, 2536.
15. บารุง สุขพรรณ. หนังสือพิมพ์ไทย. กรุงเทพฯ: แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
16. ประมวล วิจิตรวาทย์. แผนหนังสือพิมพ์. พระนคร: โรงเทียนสรี. 2506.

17. ประกาศ วัชรารณ. *ทำเนียบคนหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2533.
18. ประบุทษ์ ลิทธิพันธ์. *ฐานันดรสี-ชีวิตนักหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2527.
19. พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม. *บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
20. พิชญ์สินี แสงชา. "บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม." สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
21. มานะ แพพรพันธ์. *ความรู้เรื่องหนังสือพิมพ์*. ไม้บอกรองพิมพ์ ไม้บอกรูปที่พิมพ์
22. มาลี บุญศิริพันธ์ (บรรณาธิการ). เอกสารประกอบการอบรม โครงการวุฒิบัตรนักหนังสือพิมพ์ภูมิภาค รุ่นที่ 3 วันที่ 19-28 พฤษภาคม 2525 จัดโดยคณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมาคมนักหนังสือพิมพ์ภูมิภาคแห่งประเทศไทย และมูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล, 2525.
23. มูลนิธิวิชาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. *การประชุมสัมมนาหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย*. พระนคร: มงคลการพิมพ์, 2507.
24. มูลนิธิวิชาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. *เอกสารประกอบการสัมมนาหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย*. การสัมมนาหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย วันที่ 23-26 กันยายน 2506 ณ หอประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พระนคร: แผนกวารสารศาสตร์ คณะสังคม-สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2506.

25. ราเชนทร์ วัฒนปรีชากุล. *ชีวิตการต่อสู้ของนักหนังสือพิมพ์ที่น่าสนใจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2508.
26. ลาวัณย์ โชตามระ. *ปฏิบัติการหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ: สารศึกษาการพิมพ์, 2522.
27. วาณิช พลุวังกาญจน์. *ฐานันดร 4*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์, 2530.
28. วรียา ชินวรรณ (บรรณาธิการ). *นันทาทรศนะเกี่ยวกับจริยธรรม*. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.
29. วาสนา นาน่วม. "ปร. 42 กับการสั่งปิดหนังสือพิมพ์: ศึกษาเฉพาะกรณีการสั่งปิดหนังสือพิมพ์ "แนวหน้า". สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตร์บัณฑิต สาขาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
30. วิทย์ วิศทเวทย์. *จริยศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2528.
31. ศรีรักษ์พิพัฒน์, พระยา. *จรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์*. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายสง่า วรณดิษฐ์ ณ สุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาส 17 กันยายน 2511. พระนคร: ส.พยุ่งพงศ์, 2511.
32. สงบ สุรยรินทร์. *เทียนวรรณ*. พระนคร: อักษรเจริญทัศน์, 2495.
33. สติชัย เสมานิล. *วิสาสะ*. พระนคร: อักษรไทย, 2514.
34. สมบูรณ์ วรพงษ์. *บนเส้นทางหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ: เพื่อนชีวิต, 2534.
สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย: *วันนักข่าว 5 มีนาคม 2536*. ฝึกอบรมสำนักพิมพ์, 2536.

35. สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย. **หนังสือพิมพ์ไทยในทศวรรษหน้า**. กรุงเทพฯ: ลิเบอร์ตีเพรส, 2537.
36. สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. น.ส.พ. 27. กรุงเทพฯ: เพรสไก้คอมมิวนิเคชั่นส์ กรุ๊ป, 2527.
37. สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. **เอกสารการสัมมนาและนิทรรศการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย** วันที่ 19-23 กุมภาพันธ์ 2511 ณ โรงละครแห่งชาติ. พระนคร: วิทยานุกูล, 2512.
38. สมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และคณะกรรมการศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. **หนังสือพิมพ์กับความอยู่รอด....?**. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "หนังสือพิมพ์กับความอยู่รอด....?" จัดโดยสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และคณะกรรมการศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 8-9 ธันวาคม 2524 ณ ห้องประชุม ชั้น 4 ตึกอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ธรรมจักรการพิมพ์, 2526.
39. สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.
40. สาโรช บัวศรี. **จริยธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุริยสภา, 2526.
41. สิวลี ศิริโรต. "จริยธรรมตามแนวคิดตะวันตกและตะวันออก." ใน **วาริยา ชินวรรณบรรณาธิการ. นานาทรรศนะเกี่ยวกับจริยธรรม**. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.

51. เสลา เรขะรุจิ. 1 ศตวรรษ หนังสือพิมพ์ไทย. พระนคร: รวมสาส์น, 2510.

52. สำนักงาน สารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
รายงานผลการวิจัย เรื่อง "การสำรวจทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหนังสือพิมพ์ไทยปี 2526".

ภาษาอังกฤษ

1. Commission on Freedom of the Press. *A Free and Responsible Press*.
3rd printing. Chicago: University of Chicago Press, 1958.

จริยธรรมของนักวิจัย

โดย

**ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์
ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
ราชบัณฑิตยสถาน**

จริยธรรมของนักวิจัย
ประมวลองค์ความรู้, ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาจริยธรรม*

ศาสตราจารย์ ดร.อมร รัชกาลดี, ราชบัณฑิต

1. คำนำ

ความสำคัญ

การวิจัยคือการแสวงหาความรู้อย่างมีระบบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายพรมแดนแห่งความรู้ และแสวงหาคำตอบทั้งทางวิชาการและการประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ในโลกและในเอกภพตั้งแต่เรื่องที่เล็กที่สุดจนถึงใหญ่ที่สุด เพื่อแก้ปัญหาที่ยากที่สุดถึงยากที่สุดของมนุษย์ พืช สัตว์ สิ่งของ ทั้งเรื่องรูปธรรมและนามธรรม ฯลฯ แทนการแก้ปัญหาแบบเดาสุ่มหรือตามอารมณ์ ดังนั้นการศึกษาวิชาการและการประกอบอาชีพการงานทุกอาชีพและการงานทุกอย่างย่อมต้องอาศัยการวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม

ในภาพรวม โลก ประเทศ ชุมชน และประชาชนย่อมได้ประโยชน์จากการได้รับความรู้ความจริงที่ถูกต้องในทุกด้าน ความไม่รู้ ความหลงงมงาย หรือรู้ไม่ถูกต้องจะเป็นอันตรายแก่ทุกอย่างทุกคน การที่โลกเจริญก้าวหน้ามาได้เพราะการมุ่งมั่นแสวงหาความจริงของมนุษย์ในทุกทาง ตั้งแต่ความพยายามค้นคว้าว่า โลกกลมไม่แบน ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และทุกสาขาวิชาทั้งหมด เปรียบเสมือนค้นคว้าหาความรู้ หาทางปฏิบัติ หาทางผลิต หาทางจำหน่ายหาทางบริโภคทั้งสิ้น

ดังนั้นในทางกว้าง ผู้แสวงหาความจริง ผู้ศึกษา ค้นคว้าทดลองในทุกรูปแบบจึงมีมากมาย แต่ทุกคนก็ไม่ใช่เป็นนักวิจัยในความหมายที่แท้จริง และที่จริงก็มีคนน้อยคนที่มีหน้าที่เป็น

*ขอขอบคุณ นาย วชิรนต์ เก่งสวัสดิชและนายวิรัช เจริญบุญ ที่ช่วยค้นคว้า, จัดทำ
บรรณานุกรมและจัดพิมพ์

นักวิจัย เพราะต้องเป็นผู้มีความรู้ในวิชาการวิชาชีพ สาขาใดสาขาหนึ่งเสียก่อนแล้วจึงจะมาทำการวิจัยเพื่อขยายความรู้ เพื่อนำความรู้ภาคทฤษฎีมาสู่ทางปฏิบัติหรือเพื่อผลิตสินค้าและบริการมารับใช้สังคม

ในการตีความที่จำกัด ผู้เป็นนักวิจัยเป็นอาชีพตลอดอายุการทำงานยังมีน้อยมาก เพราะมักจะไม่ทำวิจัยอยู่ตลอดเวลาได้ตั้ง 30-50 ปี แต่จะทำวิจัยชั่วครั้งคราว เมื่อมีโครงการที่สนใจอยากทำหรือมีเหตุผลจูงใจให้ทำเช่น ทำวิทยานิพนธ์ ทำการวิจัยเพื่อเป็นผลงานวิชาการ เพื่อประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง ทำการวิจัยเพื่อไปใส่คำตอบแทนที่พอใจ ผู้ที่เป็นนักวิจัยในสถาบันการวิจัย ในสถาบันที่ผลิตอาหารและยา หรือสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค สินค้าและบริการต่าง ๆ หรือครูอาจารย์ที่มีภาระงานอื่นอื่นด้วย เช่น การสอนหรืออบรมฝึกฝนนักเรียนและบริการชุมชน

ความจริงงานวิจัยเป็นงานหนัก และต้องการสมาธิและพลังงานอย่างเข้มข้น ดังนั้นจึงไม่น่าจะทำได้ตลอดเวลา หลบเลี่ยงปัดป้องต่อกัน ทั้งนี้เมื่อนักวิจัยหมดความสนใจจะทำวิจัยแล้วก็ยากจะฝืนใจทำต่อไปได้ แม้บางครั้งจะเป็นอาชีพเป็นแหล่งงานและรายได้ที่ดี

งานวิจัยที่ถูกต้องตามระเบียบวิธีที่ยอมรับกันในวงการนั้น ๆ เป็นงานยาก ต้องการสติปัญญาความรอบรู้ ความเฉลียวฉลาด ความละเอียดรอบคอบ ดังนั้นนักวิจัยที่ทำวิจัยกันอยู่จึงยากจะทำงานให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพสมบูรณ์ทุกเรื่องตลอดเวลา มักจะต้องมีความผิดพลาดสะเพร่าไม่รัดกุมรอบคอบหรือเร่งรัดหาผลลัพธ์ โดยรวดเร็วเพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่าย ตลอดจนความไม่รู้หรือขาดความรู้ หรือรู้ไม่รอบด้านเพียงพอ ฯลฯ ทำให้นักวิจัยไม่ผลิตผลงานที่มีคุณภาพสมบูรณ์อันเป็นเรื่องของจรรยาบรรณ หรือค่านิยมของนักวิจัยแต่ละคน

อย่างไรก็ดี นักวิจัยควรจะมีมาตรฐานแห่งค่านิยมและจรรยาบรรณทั่วไปที่จะใช้เป็นหลักเป็นบรรทัดฐานวัดความเป็นนักวิจัยได้

โดยที่นักวิจัยมีอยู่ทุกสาขาวิชาการวิชาชีพและวงการธุรกิจอุตสาหกรรมทุกชนิด การแสวงหาค่านิยมหรือจรรยาบรรณที่เข้าได้แก่ทุกคนคงจะเป็นการยากมาก แต่ถ้าสังคมต้องการจะได้สินค้าและบริการ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง มีคุณประโยชน์ ก็จำเป็นต้องหาทางสร้างจรรยาบรรณขึ้นเป็นมาตรฐานทั่วไป และจรรยาบรรณของนักวิจัยแต่ละสาขาวิชาการวิชาชีพ อย่างน้อยในสาขาที่จำเป็นต่อมนุษย์และโลก เพื่อป้องกันมิว่าพื่อนักวิจัยจอมปลอมมาปะปนกับนักวิจัยที่แสวงหาความจริงแท้ อันเป็นการเอาเปรียบหรือทำร้ายประชาชนผู้บริโภคผลงาน, ทำร้ายโลกและเอกภพ จากผลงานจอมปลอมหรือต่ำกว่ามาตรฐานซึ่งทำให้เกิดปัญหาไม่ได้หรือแก้ผิด กลายเป็นการสร้างปัญหาใหม่ที่เลวร้ายกว่าเดิม

ขอบเขต

การวิจัยเรื่องนี้จะครอบคลุมถึงการประมวลองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการสร้างสมและพัฒนาจริยธรรมของนักวิจัยจากสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในบางสาขาวิชาที่มีบทบาทในงานวิจัยเพื่อการพัฒนาโลกและประเทศไทยจากมุมมองต่าง ๆ เช่น จากสาขาวิชา, จากระเบียบวิธีการวิจัย จากประเภทของนักวิจัย ประเภทของวัตถุที่ถูกนำมาวิจัย (มนุษย์และสัตว์)

ต่อจากนั้นจะได้ศึกษาถึงปัญหาทางจริยธรรม เรื่องข้อบกพร่องของนักวิจัย และการวิจัยที่ผิดจรรยาบรรณ ในที่สุดจะได้ศึกษาถึงการพัฒนาจริยธรรมนักวิจัยไทยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

วิธีการวิจัย

บทวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก และใช้ประสบการณ์ส่วนตัวจากการทำวิจัยมาราว 40 ปี เป็นส่วนประกอบ

2. มุมมองการศึกษาเรื่องจริยธรรมนักวิจัย

การจะศึกษาเรื่องจริยธรรมนักวิจัยให้สมบูรณ์คงจะต้องมองว่านักวิจัยคือใครบ้าง, นักวิจัยประเภทต่าง ๆ ควรมีระดับจริยธรรมอย่างไรบ้าง, งานวิจัยมีกี่ประเภท, ระเบียบวิธีการวิจัยมีอะไรบ้าง, โดยจะกระทบถึงวัตถุประสงค์ที่นักวิจัยในลักษณะใด สิ่งเหล่านั้นจะเป็นปัจจัยที่ต้องคิดคำนึงในการสร้างระบบจริยธรรมของนักวิจัยประเภทต่าง ๆ

2.1 ประเภทของนักวิจัย

การจำแนกประเภทของนักวิจัยคงจะทำได้หลายวิธี แต่ในที่นี้จะแบ่งเป็นประเภทของนักวิจัยตามวัตถุประสงค์

2.1.1 นักวิจัยที่แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์ย่อย 3 อย่างคือ

1) มุ่งแสวงหาความรู้สนองความอยากรู้ของตนเอง พวกนี้จะเป็นนักวิจัยที่แท้จริงมักจะอุทิศตนทำงานวิจัยในสาขาที่ตนฝึกฝนมาเรียนมา หรือบางคนมีความสนใจรู้อย่างกว้างขวางอาจจะวิจัยข้ามสาขาวิชาต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ จึงอาจทำงานวิจัยได้ตลอดชีวิต

2) มุ่งแสวงหาความรู้เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพการทำงาน, ในการพัฒนาประเทศ, องค์การและสังคม มักได้แก่ผู้ที่ เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งมักมีระเบียบบังคับว่าจะต้องทำวิจัยจึงจะได้ครองอัตราประจำไม่เป็นที่ถูกจ้างชั่วคราวต่อไปและจะมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการไปตามลำดับ หรือจะกระโดดข้าม ลำดับกรณีมีผลงานวิจัยดีเด่นทางวิชาการเหล่านี้ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ องค์กรใด อาจารย์ส่วนมากย่อมมีงานสอนเป็นภารกิจหลักดังนั้นหลายคนอาจยุติหรือลดงานสอนลงเมื่อถึงวัยหนึ่ง

นอกจากนี้ในระบบราชการก็อาจมีตำแหน่งนักวิจัยในส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งก็จะมีการพิจารณาเลือกตำแหน่งตามผลงานวิจัยเช่นกัน แต่มักจะใช้มาตรฐานวัดที่หย่อนกว่าในมหาวิทยาลัย

3) มุ่งทำงานวิจัยเพื่อเป็นทางหารายได้ หรือรางวัลหรือเกียรติยศ นักวิจัยประเภทนี้อาจเป็นทั้งนักวิชาชีพ หรือนักประยุกต์ก็ได้

2.1.2 นักวิจัยอาชีพระดับผู้ช่วย ได้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในสถาบันการวิจัยต่าง ๆ อาจเป็นบรรณารักษ์ นักสถิติ นักประมวลผล นักคอมพิวเตอร์ พนักงานประจำห้องทดลอง พนักงานแฉ่งนับ ฯลฯ มักเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางวิชาการ และวิชาชีพเพียงพอที่จะทำงานวิจัยได้โดยอิสระ ต้องมีผู้ควบคุมสั่งงาน

2.1.3 นักวิจัยอาชีพรับจ้างทำการวิจัยให้แก่บุคคลหรือสถาบันอื่น เพื่อหารายได้มักได้แก่นักวิจัยด้านการตลาด การโฆษณา ด้านออกแบบสินค้าต่าง ๆ และพวกวิจัยที่เกี่ยวกับการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ และเครื่องจักรกลต่าง ๆ

2.2 ระดับจริยธรรม

นักวิจัยดังกล่าวข้างต้นมักจะยึดตามมาตรฐาน หรือระดับจริยธรรมต่างกันพอสมควร เช่น นักวิชาการทั่วไปมักมีความเคร่งครัดในระเบียบวิธีการวิจัย พยายามทำการวิจัยอย่างเป็นระบบ ไม่ค่อยคำนึงถึงเวลาและค่าใช้จ่าย เพราะมุ่งผลงานที่มีคุณภาพมีความเป็นกลางสูง

ส่วนนักวิชาชีพที่ประกอบอาชีพสำคัญ ๆ สังคมซึ่งต้องรับผิดชอบต่อสังคมสูงเช่น แพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ก็ต้องมีงานค้นคว้าวิจัยบ้าง แต่จะต้องมีจรรยาบรรณสูง

แต่นักวิจัยเพื่อการผลิตสินค้าและบริการออกจำหน่าย และนักวิจัยธุรกิจมักจะเป็นผู้รับจ้างจากบริษัทต่าง ๆ ให้นักวิจัยทำ หรือเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์การธุรกิจก็มักจะมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายให้ได้โดยเร็วมีอัตราคืนกำไรสูง ความรับผิดชอบต่อสังคมจะน้อยลง

ส่วนนักวิจัยที่ผลิตอาวุธยุทธภัณฑ์ มักจะทำการวิจัยโดยถือประสิทธิภาพต้องการให้พัฒนาอาวุธออกมาให้ได้ตามกำหนด ฉะนั้นอาจจะทำการต่าง ๆ ที่ขัดต่อกฎหมายศีลธรรมและจริยธรรมอย่างรุนแรง

2.3 ประเภทของงานวิจัย

โดยทั่วไปจะจำแนกออกตามสาขาวิชาชีพและวิชาการคือ

2.3.1 สายวิชาการ จึงอาจแบ่งออกเป็นวิทยาศาสตร์อย่างแข็ง คือวิทยาศาสตร์เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา คณิตศาสตร์ หรืออย่างอ่อนเช่น สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ หรือสายศิลปศาสตร์ ศิลปกรรม

2.3.2 สายประยุกต์ คือการนำวิชาการมาประยุกต์สู่การผลิตและแจกจ่าย เพื่อประโยชน์กรรม เช่น การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ การส่งเสริมการขาย (การตลาด) บริการการเงิน การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม การตรวจสอบพฤติกรรมประชาชน ฯลฯ ผู้ที่เป็นนักวิจัยในสายประยุกต์นี้มักเร่งรัดทำการวิจัยให้ได้ผลผลิตออกมาเป็นสินค้าและบริการโดยเร็ว และมีต้นทุนต่ำ

2.4 ประเภทระเบียบวิธีการวิจัย

โดยทั่วไปมักแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 การวิจัยจากเอกสาร หรือการค้นคว้าจากห้องสมุดและศูนย์ข้อมูลต่าง ๆ

2.4.2 การวิจัยสนาม เช่น การสำรวจสำมะโน การสำรวจตัวอย่าง การสำรวจความคิดเห็น

2.4.3 การวิจัยการทดลอง ซึ่งอาจเป็นการทดลองภายในห้องทดลอง หรือในชุมชนต่าง ๆ การทดลองนี้มักเกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ โดยวิธีการวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ หนึ่งการวิจัยจากการทดลองนี้มักจะแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไว้มารับรู้ถึงการทดลอง ถ้าเป็นกรณีการทดลองเกี่ยวกับยาและการรักษาพยาบาลก็อาจให้ยาเม็ด หรือยาฉีดเทียม เพื่อเปรียบเทียบกับผลที่ทดลองด้วยการใช้ยาจริง

2.4.4 การสังเกตการณ์ คือ การที่นักวิจัยต้องออกไปหาข้อมูลในสถานที่ที่ต้องการหาวิจัยโดยไปสังเกตความเคลื่อนไหวต่าง ๆ อย่างลับ ๆ หรือโดยเปิดเผย หรือจะร่วมไปทำงานเสมือนประชากรที่ตนไปสังเกตการณ์อยู่ หรือเพียงไปเฝ้าสังเกตโดยไม่ลงมือทำการใด ๆ ร่วมกับกลุ่มประชากร

2.4.5 กรณีเรื่อง คือการศึกษาวิจัยเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยละเอียดหรือโดยสรุป เพื่อบันทึกผลไว้ใช้ต่อไป

2.4.6 ประวัติศาสตร์บอกเล่า คือการศึกษาประวัติเรื่องต่าง ๆ โดยการสัมภาษณ์ หรือให้เขียนบันทึกส่วนตัว เดิมถือว่าเป็นวิธีที่ไม่มีน้ำหนักเพราะบุคคลย่อมพยายามปกปิดข้อความที่จะเสียหาย ทำให้ขาดความเชื่อถือ แต่นับปัจจุบันนิยมกันมากแต่จะใช้วิธีสร้างความเชื่อถือโดยรับฟังและตรวจสอบจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายหลาย วิชา

นักวิจัยอาจเลือกใช้วิธีวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นได้ตามบรรณานุกรมวิธีวิจัยแต่ละวิธีที่มีข้อดี ข้อด้อยของมันเอง นักวิจัยจึงควรเลือกใช้หลายวิธีเพื่อที่ตรวจสอบกันไว้ภายในภายหลัง ทำให้กลายเป็นปัญหาจริยธรรมของนักวิจัยเสียเอง

2.5 วัตถุที่ถูกรวบรวม

การวิจัยอาจทำกับคน สัตว์ พืช สิ่งของ สิ่งที่เป็นศิลปวัตถุ ศาสนวัตถุ สิ่งของตามธรรมชาติ ฯลฯ การทำวิจัยแม้ส่วนใหญ่มักจะมีเจตนาดี แต่บ่อยครั้งอาจเกิดผลร้ายได้หลาย ๆ ทาง ฉะนั้นนักวิจัยจะต้องใช้ความระมัดระวังแตกต่างกันไป ดังจะเห็นได้จากจรรยาบรรณของนักวิจัย ส่วนใหญ่จะแยกว่าจรรยาของนักวิจัยที่ทำการวิจัยต่อวัตถุแต่ละประเภทแตกต่างกันมาก หรือมีจุดเน้นต่างกัน ดังจะได้นำเสนอในตอนต่อไป

3. ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมนักวิจัย

จริยธรรมนักวิจัยอาชีพควรจะแยกออกจากจริยธรรมของนักวิชาการ นักวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งจะทำงานวิจัยเป็นครั้งคราวหรือเป็นงานรองได้ค่อนข้างยากเพราะนักวิชาการนักวิชาชีพต่างก็ทำวิจัยด้วยกันทั้งนั้น และจรรยาบรรณของอาชีพนั้น ๆ ก็มักจะมีส่วนเกี่ยวกับการวิจัยด้วย นอกจากนั้นแนวความคิดของจรรยาบรรณของนักวิจัยไทยที่ทำวิจัยเป็นอาชีพและเป็นครั้งคราว ก็มักจะหยิบยืมมาจากจรรยาบรรณของนักวิจัยวิชาชีพต่างประเทศมาพัฒนา ฉะนั้น ในตอนนี้จะนำจริยธรรมสำหรับ นักวิจัยไทยมาเสนอ พร้อมกับหลักจริยธรรมของนักวิจัยต่างประเทศที่ทำวิจัยต่อวัตถุวิจัยต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณาสร้างจริยธรรมของนักวิจัยไทยต่อไป

ก. หลักจริยธรรมสำหรับนักวิจัยไทย

หลักจริยธรรมสำหรับนักวิจัยไทยที่สำรวจพบในขณะนี้ มีลักษณะ เป็นข้อสั่ง 诫 หรือข้อ เสนอแนะ * งดทำบุญหลอ หรือสถาบันบางแห่ง ซึ่งมีข้อข้อบังคับ หรือกฎกติกาที่มีสภาพบังคับแก่นัก

วิจัยในสาขาวิชาหรือในสถาบันนั้น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าไม่มีองค์การติดตามผลและบังคับใช้ จรรยาบรรณหรือจริยธรรมนั้น ขอนำตัวอย่างจริยธรรมนักวิจัยที่สำรวจบางฉบับมาเสนอ ดังต่อไปนี้

1) จรรยาบรรณของนักวิจัยหรือบัณฑิต 14 ประการของนักวิจัย ตามข้อเสนอของ ดร. จุมพล สวัสดิ์ยากร เลขานุการสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ในหนังสือ หลักและวิธีการ วิจัยทางสังคมศาสตร์, 2520 หน้า 238-240 ดังนี้

"1. มีความรับผิดชอบ (Responsibility) นักวิจัยจะต้องมีความรับผิดชอบต่อ ชื่อสัตย์ในอาชีพของตน กล่าวคือ นักวิจัยจะต้องรับผิดชอบต่องานที่ทําให้สำเร็จเรียบร้อยจนสุด ความสามารถ และจะต้องชื่อสัตย์ต่อตนเองว่าจะทําอย่างดีที่สุด ไม่ว่างานกลางคัน ฉะนั้น ความ รับผิดชอบจึงเป็นจรรยาบรรณที่สำคัญข้อหนึ่งของนักวิจัย

2. มีความคิดริเริ่ม (Initiative) นักวิจัยจะต้องเป็นคนช่างคิด ช่างสังเกต ช่างสงสัย จะต้องตั้งปัญหาถามตัวเองอยู่เสมอว่า ทําไมจึงเป็นอย่างนั้นทําไมถึงเป็นอย่างนี้ จึงทํา ให้เกิดความคิดริเริ่ม ถ้าไม่มีการสงสัยหรืออยากรู้ ก็จะไม่มีความคิดในการวิจัยเกิดขึ้น

3. เป็นผู้มีความรู้จริงและเป็นผู้ฉลาดในการมองปัญหาที่จะทําการวิจัย (Research scholars & find the problem and hypothesis) ความฉลาดรอบรู้มี ใจหาพบและเข้าใจในเรื่องที่จะทําวิจัยเป็นคุณสมบัติของนักวิจัย รวมทั้งสามารถมองเห็นปัญหาและ ข้อสรุปของการวิจัยได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วด้วย บางคนมีความรู้ดี แต่ไม่ฉลาดในการมองเห็น ปัญหา

4. ไม่มีอคติ (Unbias) นักวิจัยจะต้องเป็นตัวของตัวเองไม่ยอมให้อคติเข้า มาพัวพันในการทำงานวิจัย กล่าวคือ จะต้องมีความเป็นกลางมีความยุติธรรม (Justice) และมี เหตุผลเป็นของตนเอง ตามปกติอคติมักจะเกิดขึ้นทุกขั้นตอนของการวิจัย ทั้งที่จงใจและไม่ตั้งใจ ฉะนั้น นักวิจัยจะต้องปราศจากอคติ

5. **มีความอดทน (Endurance)** นักวิจัยจะต้องมีจิตธรรมประจำใจ แม้ว่าจะประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคเพียงไรก็ตาม จะต้องอดทนและสามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ถึงจุดหมายปลายทางเช่น การออกงานภาคสนาม การติดต่อและสัมภาษณ์ประชาชนอาจจะประสบกับการต้อนรับที่ไม่สวามิภักดิ์ หรือต้องเดินทางไกล รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นตัวเลขมาก ดังนี้ เป็นต้น

6. **กล้าตัดสินใจ (Effective decision making)** นักวิจัยจะประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการตัดสินใจ โดยเฉพาะการกำหนดปัญหาและการวิเคราะห์ข้อมูล การเลือกข้อมูล นักวิจัยจะต้องรู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร ไม่ลังเลหรือตัดสินใจไม่เด็ดขาด

7. **มีใจกว้างขวาง รับฟังความคิดเห็นและคำติชมของผู้อื่น (Broad Minded)** นักวิจัยไม่ควรมีทิฐิมานะว่าความรู้ความคิดเห็นหรือผลงานของตนเองนั้นถูกต้อง ไร้ที่ติและดีที่สุด นักวิจัยที่ดีต้องมีใจกว้างขวาง พร้อมรับฟังความคิดเห็น คำวิจารณ์ คำติชมและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การมีใจกว้างขวางนี้จึงนับว่าเป็นจรรยาบรรณที่สำคัญข้อหนึ่งของนักวิจัย

8. **มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations)** นักวิจัยจะต้องมีการพบปะติดต่อกับคนทุกระดับทุกประเภท เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมมือและช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งนักวิจัยจะต้องใช้ความสุภาพอ่อนน้อมในการติดต่อและรู้จักโอภาปราศรัย สร้างความเป็นกันเองให้มากที่สุด และรู้จักใช้ขนบธรรมเนียมประเพณีให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนรู้จักแต่งกายและสร้างบุคลิกลักษณะให้เหมาะสมด้วย ถ้านักวิจัยสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์ได้ดีมากเท่าใด ย่อมจะช่วยให้ได้รับความร่วมมือช่วยเหลือมากเท่านั้น ข้อควรคำนึงก็คือ เมื่อไม่มีข้อมูล ก็ไม่มีการวิจัย

9. **มีความซื่อสัตย์สุจริตและตรงเวลา (Honesty & Punctuality)** นักวิจัยจะต้องเป็นผู้รักความจริง จะต้องรายงานการวิจัยตามความเป็นจริง และต้องตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงานหรือในการนัดหมายกับประชาชนด้วยการทำงานไม่ตรงต่อเวลาที่กำหนดไว้อาจทำให้เสียหายได้ และผลงานวิจัยที่ไม่เป็นความจริงก็มิต่างกับการรายงานเท็จ

10. มีเทคนิคการสืบหาความจริงอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient technic in fact finding) งานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นงานที่ต้องทราบจิตใจ ความรู้สึกของคน นักวิจัยจึงต้องมีวิธีการ หรือใช้เทคนิคที่จะชักถามเพื่อสืบหาความจริงหรือความลับที่ต้องออกมาให้ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง นักวิจัยจะต้องเป็นคนชอบซัก ชอบถามเพื่อสืบหาความจริงที่ทำได้นั่นเอง การขุดบ่อน้ำก็ต้องการน้ำหรืออย่างน้อยก็ต้องรู้ว่าที่ตรงนั้นมีน้ำหรือไม่ ทว่าอย่างไรจึงจะหาเครื่องมือเจาะเพื่อหาน้ำได้

11. รู้จักรักษาความลับ (Confidential) นักวิจัยที่จะต้องสามารถเก็บรักษาความลับไว้ให้ได้ และต้องรู้ว่าสิ่งใดควรบอกหรือเปิดเผย เพราะมีงานบางอย่างไม่สามารถนำมาเผยแพร่ได้ ถ้ามีเช่นนั้นแล้ว อาจทำให้การวิจัยครั้งต่อไป ไปได้ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนก็ได้ สิ่งที่ประชาชนให้ข้อมูลมาต้องถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรเปิดเผย

12. มีความสามารถในการบริหารงานวิจัย (Direct research & administration) นักวิจัยจะต้องมีความสามารถที่จะดำเนินการวิจัยได้เอง และเป็นผู้ควบคุมการวิจัยได้ด้วย ซึ่งหมายถึง มีความสามารถ ความมั่นใจที่จะทำงานวิจัยได้ รวมทั้งมีความสามารถที่จะเสนอรายงานซึ่งยากและสลับซับซ้อนให้เข้าใจอย่างง่ายดาย บทกวีงานวิจัยมักจะร่วมกันหลายคน จึงต้องมีการวางแผนเตรียมการและดำเนินการอย่างรัดกุม ดังนั้น ความสามารถในการบริหารงานวิจัย จึงเป็นจรรยาบรรณที่สำคัญของนักวิจัย ถ้ายังไม่มีความรู้จะต้องฝึกฝนให้มี

13. มีความสามารถในการสร้างเครื่องมือใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการวิจัย (Research tool invention) นักวิจัยสามารถจะต้องหาทางสร้างเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิจัยด้วยตนเอง โดยทำแบบทดลองและพิสูจน์เครื่องมือเหล่านี้ จนสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการวิจัยเรื่องต่าง ๆ ของภูมิประเทศนั้นๆ

14. เป็นผู้รู้จักประหยัด โดยที่งานวิจัยจะต้องใช้เงิน เวลา แรงงาน และวัสดุและทรัพยากรอื่น ๆ (Advantaged economy) ถ้าไม่รู้จักประหยัดอาจทำให้ขาดเงินหรือ

แรงงานในขณะที่งานยังไม่เสร็จก็ได้ ฉะนั้น การรู้จักประหยัดจึงนับว่าเป็นจรรยาบรรณที่สำคัญ
ข้อหนึ่งของนักวิจัย

2) จรรยาบรรณนักวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลียบ จากรายงานการประชุมโต๊ะกลม
เรื่องจรรยาบรรณของนักวิจัย ของผาวยวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2527
มีลักษณะ เป็นข้อเสนอแนะแก่บรรดาอาจารย์และนักวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวบรวมจรรยาบรรณอาจารย์และจรรยาวิชาชีพข้อความว่า

1. นักวิจัยพึงถือสัตย์โดย

- ไม่แอบอ้างความคิดของผู้อื่นมาเป็นของตน มีการอ้างอิงทุกครั้งที่มาถึงผลงานหรือความคิดของผู้อื่น
- การขอรับทุนวิจัย ไม่ขอรับทุนซ้ำซ้อน แฉ่งความจริง ไม่บิดบังวัตถุประสงค์
- ชื่อสืดยังสิ่งตีพิมพ์ศึกษา ปิดม้วนในวัตถุประสงค์

2. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบโดย

- ทำงานให้สำเร็จตามแบบแผน ตามกำหนดเวลา ตรงตามเป้าหมาย
- เก็บรักษาความลับของข้อมูลที่ไม่ควรเปิดเผย
- คำนึงถึงผลเสียต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อชาติ ทั้งด้านจิตใจและวัฒนธรรม
เคารพในสิทธิส่วนบุคคล
- ไม่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้อื่น
- คำนึงถึงผลกระทบต่อกลุ่มทดลอง

3. นักวิจัยพึงมีใจกว้าง

- รับฟังความคิดเห็นและคำติชมของผู้อื่น
- ให้ความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริตและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

4. นักวิจัยพึงมีความยุติธรรม

- ในการแบ่งค่าจ้าง
- ในการแบ่งค่าตอบแทน
- ในการให้เครดิตต่อหน่วยงานหรือผู้ร่วมงาน

5. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อการเผยแพร่ผลงานของตน

- คำนึงผลกระทบต่อสังคม

3) จริยธรรมในการวิจัยแบบโครงการ ตามข้อเสนอของ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ จรัส สุวรรณเวลา จากบทความของ นพ.วิจารณ์ พานิช เรื่อง "จริยธรรมในการวิจัย" โดยนายแพทย์จรัส ได้แบ่งจริยธรรมในการวิจัยแบบโครงการออกเป็น 3 ระดับ ตั้งแต่ระดับที่พยายามไปสู่ระดับที่ละเอียด ซึ่งท่านเรียกว่าระดับศีลธรรม ระดับวัฒนธรรม โดยกล่าวถึงว่าในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการทำโครงการวิจัย นักวิจัยควรมีจริยธรรมอย่างไรบ้าง ดังนี้

"1. ระดับศีลธรรม เป็นข้อพึงปฏิบัติในระดับที่ถ้าประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้อง จะเกิดความเสียหายขึ้น ถือได้ว่ากระทำผิด ควรได้รับการลงโทษตามระเบียบกฎหมายที่กำหนด หรือบางกรณีอาจถึงขั้นผิดกฎหมาย เช่น ลอกเลียนความคิด บิดเบือนข้อมูล บลอมแปลงข้อมูล หัวใจของคุณธรรมนี้คือ ความซื่อสัตย์

2. ระดับวัฒนธรรม เป็นข้อปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีค่านิยมของสังคมวิชาการ ผู้ละเมิดจะไม่ได้รับการยอมรับในสังคมที่เกี่ยวข้อง อาจถึงขั้นขับออกจากวงการ เช่นไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข กฎระเบียบของเจ้าของทุน หัวใจของคุณธรรมในระดับนี้คือ ความรับผิดชอบต่อ

3. ระดับคุณธรรม เป็นข้อพึงปฏิบัติที่ช่วยให้ผลงานมีเกียรติคุณอย่างแท้จริง ผู้ประ-
พฤติกระทำด้วยจิตสำนึกที่มุ่งสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ มีจิตปรารถนาที่ดีต่อผู้อื่น ผู้ที่จะกระทำ

ได้ดั่งมีพื้นฐานจิตใจระดับที่ดีงาม มีความเชื่อมั่นที่จะทำคุณความดีโดยไม่คลอนแคลนตามกระแส
 แห่งนิยมที่ไม่ชอบธรรม ถ้าไม่ประพฤติปฏิบัติในขั้นนี้ก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดที่ต้องได้รับการลงโทษ
 หรือไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม แต่ทำให้ทุกอย่างยังงามดีสมบูรณ์ ทั้งทางวัตถุและจิตใจ ควรค่า
 แก่การดีคุณอย่างแท้จริง เช่น การมีสำนักอุทิศเสียสละ ยินดีทำงานโดยคำนึงถึงผลความเจริญ
 ทางวิชา การและสังคม หัวใจของคุณธรรมระดับนี้คือความเสียสละ"

ส่วนรายละเอียดของจริยธรรมในการวิจัยแบบโครงการนี้ นายแพทย์วิจารณ์ ได้นำ
 มาเสนอเป็นตาราง ซึ่งผู้เขียนนี้ได้ดัดแปลงเล็กน้อยโดยนำขั้นตอนของการทำวิจัยมาเป็นหัวข้อเพื่อให้
 ง่ายต่อการค้นหา ดังนี้

ระดับศีลธรรม	ระดับวัฒนธรรม	ระดับคุณธรรม
1. การเลือกเรื่องที่จะทำวิจัย		
- เลือกเรื่องโดยขาดความสนใจ สัตย์ เช่น ขมวดความผิดของคน ง่ายๆ เช่น แบบดัดหน้า เหยื่อใจ ตัวไม่รู้ เป็นเรื่องที่มิควรทำ แล้ว แต่ใจของทุนและทุนใน อนาคตยังไม่มีโอกาสรู้	- มีความตรงไปตรงมาในการ คิดหัวข้อตามหลักวิชาการ - ทำแบบแผนที่ได้รับการมอบ หมายหรือเพราะความเกรง ใจหรือเพราะงานตามสภาพ การณ์	- คิดไตร่ตรองหัวข้อด้วย จิตสำนึกที่จะอุทิศกำลัง ปัญญาของตนเพื่อความ ก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อความเจริญของ สถาบัน เพื่อประโยชน์ สู่ต่อสังคม
- เลือกเรื่องโดยขาดความรับผิดชอบ คิดชอบแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว เกิดขึ้นแก่บุคคลหรือสังคมเพราะ มุ่งจะเอาผลประโยชน์ส่วนตัว	- มองทำเพื่อประโยชน์ในด้าน ส่วนตัว เช่น การเงิน ชื่อเสียง การข่มขู่ทางวิชาการ ทั้งนี้ไม่ก่อผลเสียแก่สถาบัน สังคม หรือ ทำไปดองตามหลัก วิชาการ	- เลือกทำโดยความโลภ ความโกรธ ความหลง ในระดับหยิ่งผยองตน

ระดับศีลธรรม	ระดับวัฒนธรรม	ระดับคุณธรรม
2. การเสนอโครงการ		
- ไม่ลอกความคิดคนอื่นโดยไม่อ้างอิง - ไม่บิดบังข้อมูลโดยเจตนาที่จะได้ทุนอย่างไม่ถูกต้อง เช่น ไม่บอกปริมาณงานวิจัยที่ทำอยู่ ไม่บ่งบอกว่ามีการขอทุนซ้ำซ้อน	- ให้อ้างอิงแนวคิดทุกอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา เพื่อให้การตัดสินใจทุกอย่างเที่ยงธรรมและเข้าใจ - ความคิดความต้องการตรงกันระหว่างผู้เสนอโครงการกับเจ้าของทุนหรือผู้บริหาร	
3. การเลือกผู้ร่วมวิจัย		
- ไม่ใส่ชื่อโดยเจ้าของชื่อไม่รับรู้และยอมรับก่อน - ไม่เลือกผู้ร่วมทำด้วยความไม่ซื่อตรงและอาจมีผลเสียหายแก่งานภายหลัง เช่น เพื่อการประจบเพื่อแสวงหาอำนาจ หาบุคคลคุ้มครองงาน หาบุคคลที่คิดว่าผู้ตัดสินใจสินทุนเกรงกลัวและเกรงใจ - ไม่จัดบุคคลเข้าร่วมด้วยความอิงฉ้อฉล เกือบชั่วกีดกันผลประโยชน์	- เลือกผู้ทำโดยพิจารณาความเหมาะสมทางวิชาการและความสัมพันธ์ที่จะทำงานร่วมกัน - ในบางกรณีอาจจะลุ่มเอะอ่วยประนีประนอมในการรับคนเข้าร่วม ซึ่งอาจต้องเข้ามาตรวจสอบเป็นปกติ ...ระบบวัฒนธรรมไทยคือ ระบบที่เกรงใจระบอบอาวุโสระบบฐานันดร ทั้งนี้ได้พิจารณาแล้วว่าไม่ก่อให้เกิดความเสียหายความเดือดร้อนแก่สังคม	- มีความปรารถนาดีต่อผู้ที่เลือกเข้ามา ร่วม ต่อสถาบันต่อสังคม โดยเห็นว่าการที่บุคคลนั้นเข้ามาร่วมโครงการจะเป็นการสร้างโอกาสความก้าวหน้าทั้งแก่บุคคลนั้นและต่อตนเอง ต่อสถาบัน - มีหัวใจรับผิดชอบในการเลือกไม่ทำแก่บุคคลนั้นที่ได้รับควมเมตตา

ระดับศีลธรรม	ระดับวัฒนธรรม	ระดับคุณธรรม
--------------	---------------	--------------

- ไม้ใช้ระบบความเกรงใจ ระบบอาวุธ ระบบฐานันดร บังคับการถ้าต้องการบุคคลนั้นจริง ต้องปฏิบัติด้วยเหตุผลและความเที่ยงธรรม ตกลงยอมรับร่วมกัน

4. การเข้าร่วมโครงการ

- ไม่พลิกแพลงเนื้อหาไม้ให้เข้า ร่วมโครงการ เพื่อประโยชน์ส่วนตัวอย่างไม่ต้อง โดยอาศัยวิทยุ วิทยุ ฐานะ ตำแหน่ง อำนาจ
- ไม่เข้าร่วมโดยเจตนาที่รู้ว่าจะเอาแต่ชื่อโดยไม่ทำหรืออาจก่อให้เกิดผลเสีย
- รับเข้าร่วมโดยพิจารณาเห็นความเหมาะสมและความไม่เสียหายในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ ด้านมนุษยสัมพันธ์
- มีความรับผิดชอบในการเลือก ไม่ทำให้บุคคลนั้นได้รับ
- ไม้ใช้ระบบความเกรงใจ ระบบอาวุธ ระบบฐานันดร บังคับการถ้าต้องการบุคคลนั้นจริง ต้องปฏิบัติด้วยเหตุผลและความเที่ยงธรรม ตกลงยอมรับร่วมกัน
- มีความจริงใจที่จะทำประโยชน์อย่างเต็มที่
- มีเมตตา กรุณา อยากช่วยเหลือ

ระดับศีลธรรม	ระดับวัฒนธรรม	ระดับคุณธรรม
5. การดำเนินการวิจัย		
- ไม่กำหนดวิธีดำเนินการงานวิจัยที่ผิด - ทำงานครบถ้วนตามข้อตกลง - จรรยาบรรณโดยเจตนา เช่นไม่ทำการทดลองในคนซึ่งทำให้ผู้ถูกทดลองเสียสุขภาพกาย สุขภาพใจ หรือเกิดความเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางที่เลวลง - ชื่อตรงในการเลือกตัวอย่าง การหาข้อมูล การทดลอง - ทำจริงตรงตามรายงาน - ไม่ลอกเลียนวิธีการของคนอื่นโดยไม่อ้างอิงหรือทำที่ว่าเป็นความคิดริเริ่มของตน	- มีความอดสาหัสหากเพียรตั้งใจที่จะทำงานให้ได้ผลดีที่สุดตามความสามารถ - เพื่อประโยชน์มนุษยชน แม้บางครั้งอาจต้องทำงานหรือเสียสละเกินกว่าที่ตกลงไว้เดิม	
6. การเสนอผลงานวิจัย		
- ไม่เอาผลงานของผู้อื่นมาเสนอโดยอ้างทำที่ว่าเป็นของตน - เสนอด้วยความซื่อตรงตามความเป็นจริง ไม่จงใจเสนอผิดจากความจริงโดยเหตุผลเพื่อประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่น หรือต้องการสร้าง ความเสียหายแก่ผู้อื่น - รักษาความลับที่พึงกระทำ - ไม่บิดบังผลบางส่วนโดยไม่ให้ถูกต้องเต็มตามความสามารถ	- ละออคติ เอาผลกวีวิชาการเป็นเกณฑ์วัดความจริง - รักษามาตรฐานและรักษาคุณภาพของวิชาการ - เสนอผลงานตามกำหนดเวลา และเก็บใบตอบรับส่งกลับผู้ให้ทุน - ให้เครดิตแก่ผู้ร่วมงานอย่างยุติธรรม	- อุทิศตนการสรุปผลงานให้เพียงพอทำงานเสร็จตามกำหนด หรือขอทำดีประโยชน์ตนแต่เพื่อผู้อื่นเกิดประโยชน์แก่วิชาการและสังคมส่วนรวม - ปรึกษาปรึกษาบ้างจริง - พึงพอใจงานความสำเร็จเพราะรู้ว่าได้กระทำดีกับคนอื่นบ้าง

ระดับศีลธรรม	ระดับวัฒนธรรม	ระดับคุณธรรม
7. การเผยแพร่ผลงาน		
- ไม่เผยแพร่ผลงานด้วยเจตนาโลก โดยขาดความรับผิดชอบ เช่น อยากได้ชื่อเสียง อยากดัง จึงรีบเผยแพร่โดยมิได้วิเคราะห์ข้อมูลให้ดี ถูกต้องรอบคอบ เผยแพร่เกินเป็นจริงเพื่อให้เกิดความตื่นเต้น	- เผยแพร่ผลงานตามครรลองวิชาการที่เหมาะสมกับโอกาสสถานะ	- ลดอัตรา ความไม่อยากส่วนตัว มุ่งหวังสร้างความรู้ความถูกต้อง และความเจริญแก่สังคม - มีความรับผิดชอบต่อการเผยแพร่
8. ความรับผิดชอบ		
8.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง		
- ไม่กระทำการใดที่ทำให้ตัวเองเกิดความเสียหายในชีวิตส่วนตัวหรือทางสังคม เช่น ท้าผิวกุหลาบ	- ไม่กระทำการใดที่ทำให้ตัวเองเกิดความเสียหายเช่น เสี่ยงสุขภาพทางกาย ทางใจ ในระดับที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม	- มุ่งหวังที่จะทำงานอย่างเป็นหนทางที่จะพัฒนาปัญญาและจิตใจของตนเอง
8.2 ความรับผิดชอบต่อเจ้าของทุน		
- ไม่ทำผิดสัญญาข้อตกลงกับเจ้าของทุนจนกลายเป็นความเสียหาย	- ส่งงานตรงเวลา - ปฏิบัติตามเงื่อนไขระเบียบกฎเกณฑ์ - ส่งผลงานสมบูรณ์ตามข้อตกลง - ให้ความเครดิต เช่น ประกาศเกียรติคุณแก่เจ้าของทุน	- มีเจตนาหวังดีให้เจ้าของทุนได้รับผลสำเร็จที่ถูกต้องตามที่มุ่งหวัง - พร้อมทั้งจะเป็นมิตร ชี้ข้อบกพร่องและให้คำแนะนำที่ดีเพื่อจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
8.3 ความรับผิดชอบต่อกลุ่มตัวอย่าง		
- ไม่เข้าปมเกี่ยวข้องกับลักษณะที่ผิดจริยธรรม	- ไม่ทำให้เกิดผลกระทบที่ไม่จำเป็น ไม่เหมาะสมไม่ควร เช่น ทำให้เขาเกิดขัดแย้ง	- ปฏิบัติด้วยความเมตตา กรุณา ไม่ถึงถึงประโยชน์ทางวิชาการ แต่มุ่งนำวิชา

ระดับศีลธรรม	ระดับวัฒนธรรม	ระดับคุณธรรม
	กัน หรือทำให้เขามีทักษะ คิดที่คิดแปลกไป จากชุมชน จนอาจเป็นปัญหา - มีความเคารพที่เกียรติ - มีมนุษยสัมพันธ์	การไปเกี่ยวข้อง เพื่อ เกิดความสุขความเจริญ ในระยะสั้นและ/หรือระยะ ยาว
8.4 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่		
8.4.1 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่นักวิชาการ		
- รักษาชื่อเสียงของวงวิชาการ - ไม่บิดพลิ้วงานในหน้าที่จน เกิดความเสียหายรุนแรง	- รู้หน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ใน ทางวิชาการ การวิจัยที่รับมอบ หมายหรือที่เลือกกำหนดหน้าที่ สมบูรณ์	- มีจิตสำนึกในการรับบทบาท หน้าที่ เพื่อประโยชน์ส่วน รวม และคิดสร้างสรรค์ พัฒนาบทบาทให้เกิด ประโยชน์ยิ่งขึ้น
8.4.2 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่อาจารย์		
- รับผิดชอบในการสอนและ การดูแลวิทยานิพนธ์ ไม่ ทำงานวิจัยหรืองานอื่นจน ทำให้นิสิตได้รับผลเสียใน ด้านความรู้และได้แบบ อย่างทัศนคติที่ไม่ดี	- ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ครบถ้วนสมบูรณ์	- มีความรักความเอาใจใส่ และมีความเข้าใจนิสิต - อุทิศเวลา นักวิชาการทำ การส่งเสริมพัฒนาความรู้ จิตใจ พฤติกรรมของนิสิต เช่น อาจารย์นิสิตได้เข้า ช่วยงานวิจัย รับผิดชอบ อาจต้องเสียเวลาในการ พัฒนานิสิตผู้นั้นให้เป็นบัณฑิต ที่สมบูรณ์

ระดับศีลธรรม	ระดับวัฒนธรรม	ระดับคุณธรรม
8.5 ความรับผิดชอบต่อผู้ร่วมงาน		
- แบ่งเครดิต ผลประโยชน์ อย่างยุติธรรม	- มีมนุษยสัมพันธ์ในระบบวิชา การกันอย่างดี แลกเปลี่ยน	- เอาใจใส่ในสุขทุกข์ ปรารถนาให้เขาพ้นทุกข์
- ปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ไม่คด โกง ไม่เอาเปรียบ ไม่ หลอกลวง	ความคิดเห็น สร้างความ เข้าใจในงานและตกลงเรื่อง ต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องเช่น ผลประโยชน์ต่าง ๆ อย่าง ตรงไปตรงมา	และประสบความสำเร็จ เจริญ มีความรัก ความ เห็นใจ และปฏิบัติด้วยความ เมตตา
8.6 ความรับผิดชอบต่อสังคม		
- ไม่ก่อให้เกิดความเดือด ร้อนเสียหายในทางวัตถุ จิตใจพฤติกรรม	- รับผิดชอบต่อการสร้างสรรค์ผล งานวิชาการเพื่อความเจริญ ของสังคม ตามที่ได้รับมอบหมาย	- อุทิศตนที่จะสร้างสรรค์ ความรู้แก่สังคมเพื่อให้ เกิดความเจริญและเพื่อ ส่วนรวมได้หันทุกข์ ประสบสุขตามความ สามารถ ²

4) เกณฑ์การพิจารณาจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องนี้มีลักษณะเป็นประกาศ เกณฑ์การท้าวิจัยแก่บุคลากรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมี
เจตนาจะบังคับใช้ อย่างไรก็ตามก็ดี คณะกรรมการจริยธรรมที่มหาวิทยาลัยตั้งขึ้นตาม ข้อ 3 จะมี
อำนาจบังคับเพียงใดยังไม่ชัดเจน

"เกณฑ์การพิจารณาจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อ 1. การวิจัยในมนุษย์ของคณาจารย์ และนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่ว่า

กระทำโดยเงินงบประมาณแผ่นดินก็ดี เงินอุดหนุนการวิจัยทุกประเภทของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะ สถาบัน หรือได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ หรือรับรองจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประการใด ก็ดี พึงปฏิบัติตามเกณฑ์เรื่องจริยธรรมตามประกาศนี้โดยเคร่งครัด

ข้อ 2. การวิจัยในมนุษย์ จะต้องขอด้วยมนุษยธรรม จริยธรรม และไม่เป็น การกระทำที่ผิดกฎหมายโดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1) การวิจัยในมนุษย์จะกระทำต่อเมื่อมีความจำเป็น และไม่สามารถกระทำ ในสัตว์ทดลอง หรือห้องปฏิบัติการได้

2) ก่อนทำการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องมีหลักฐานผลการวิจัยในสัตว์ทดลอง หรือ การวิจัยด้วยวิธีอื่น ๆ ว่าประสบผลสำเร็จตามสมควร และสมควรนำมาใช้กับมนุษย์ได้

3) การวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยจะกระทำต่อเมื่อคาดหมายได้ว่าจะเป็นผลดียิ่ง กว่าการใช้วิธีวิจัยอย่างอื่น และมีหลักฐานแสดงไว้ว่า จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับมนุษย์

4) ผู้วิจัย จะต้องมีความรู้ และความสามารถในเรื่องที่จะทำการวิจัยเป็น อย่างดี และสามารถอธิบายถึงผลดี และผลเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัยนั้นได้

5) การวิจัยในมนุษย์ จะต้องได้รับความยินยอมอนุญาตให้กระทำได้เป็นลาย- ลักษณะอักษรจากอาสาสมัคร ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ปกครอง หรือผู้อนุญาตของอาสาสมัครแล้วแต่ กรณี

ผู้วิจัยจะต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ ประโยชน์ที่จะได้รับอันตรายที่อาจเกิดขึ้น อย่างละเอียด และชัดเจน พร้อมทั้งทำให้อาสาสมัครผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้อนุญาตของอาสาสมัครได้ซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ ก่อนให้ความยินยอมอนุญาตนั้น

6) อาสาสมัคร ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ปกครอง ผู้อนุญาตอาสาสมัคร อาจ ขอยกเลิกความยินยอมและขอถอนตัวจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้

7) ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามวิจัยด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ และต้องระงับการวิจัยทันทีที่มีข้อบ่งชี้ว่าอาจเกิดอันตรายกับอาสาสมัครได้

8) ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบ และดูแลแก้ไขข้อเสียที่เกิดขึ้นแก่อาสาสมัครทันทีโดยสุดความสามารถ

ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องมีอุปกรณ์ที่จำเป็น สำหรับการช่วยเหลืออาสาสมัครครบถ้วน และสามารถปฏิบัติได้ทันทีอย่างมีประสิทธิภาพ

9) ผู้วิจัยจะต้องไม่ยินยอมให้บุคคลภายนอกคณะวิจัยของตนทำการวิจัย หรือทดลองแทน

10) ผู้วิจัยต้องติดตามการวิจัย และผลการวิจัยโดยใกล้ชิดตลอดเวลา

11) จำนวนอาสาสมัครที่เข้าในการวิจัย ต้องใช้เพียงพอเท่าจำนวนที่จำเป็นโดยคำนึงถึงหลัก และวิธีการวิจัย

ข้อ 3 ให้คณะกรรมการจริยธรรมที่มหาวิทยาลัยมีคำสั่งแต่งตั้งขึ้น พิจารณาให้ความเห็นชอบ เป็นกรณีหรือรายโครงการวิจัยใด เมื่อมหาวิทยาลัย คณะ สถาบัน คณาจารย์ หรือนิสิตบุคลากรมหาวิทยาลัยร้องขอ”³

5) จรรยาบรรณของวิชาชีพต่าง ๆ บราคว่าในประเทศไทยมีวิชาชีพต่าง ๆ ที่กฎหมาย หรือองค์การที่รับผิดชอบได้กำหนดขึ้นไว้สำหรับวิชาชีพต่าง ๆ หลายวิชาชีพ ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม “จรรยาบรรณของนักวิจัยในสาขาประชากรศาสตร์” ในสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ การสัมมนาทางวิชาการเรื่องจรรยาบรรณนักวิจัย 9 มีนาคม 2538 (เพิ่มรายการที่ 10 รศ. ศ.ดร.อมร รักษาสัตย์) ทั้งนี้โปรดสังเกตว่าเป็นจรรยาบรรณของวิชาชีพอื่น ๆ มาใช้ของนักวิจัยในสาขานั้นโดยตรง จรรยาบรรณที่มีกฎหมาย หรือข้อบังคับตราไว้แล้ว

"ตัวอย่างจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีกฎหมาย หรือข้อบังคับตราไว้

1. วิชาชีพแพทย์ มี "ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2526"
2. วิชาชีพครู มี "ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526" และมี "เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู" ออกโดยคุรุสภา เมื่อ พ.ศ. 2533
3. วิชาชีพเภสัชกรรม มี "จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเภสัชกรรม" ประกาศโดยเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย
4. วิชาชีพพยาบาล มี "ข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยข้อจรรยาบรรณ และเงื่อนไขของการประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ และการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพการพยาบาล และผดุงครรภ์ พ.ศ. 2530"
5. วิชาชีพสถาปัตยกรรม มรรยาทแห่งวิชาชีพกำหนดไว้ใน "กฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2508"
6. วิชาชีพวิศวกรรม มรรยาทแห่งวิชาชีพกำหนดไว้ใน "กฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2529) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505"
7. วิชาชีพนักธุรกิจ มูลนิธิเพื่อสถาบันการศึกษาวิชาการจัดการแห่งประเทศไทย ได้เสนอ "จริยธรรมนักธุรกิจ" เพื่อเป็นหลักเกณฑ์สำหรับประพฤติปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจ
8. วิชาชีพทนายความ มี "ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529"
9. วิชาชีพหนังสือพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์ และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้ร่วมกันตรา "จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์" เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2519
10. วิชาชีพนักสังคมสงเคราะห์ สม.ฯ นักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย "จรรยาบรรณสำหรับนักสังคมสงเคราะห์" เมื่อ 2516

๗. จริยธรรมของนักวิจัยต่อวัตถุวิจัยในต่างประเทศ

ในบรรดาการวิจัยที่นักวิจัยทำต่อวัตถุวิจัยต่าง ๆ เช่น คน สัตว์ พืช และวัตถุไม่มีชีวิต ด้วยวิธีการวิจัยต่าง ๆ คือ การทดลอง การสังเกตการณ์ การสอบถาม การศึกษาจากเอกสารฯ นั้นคงจะต้องถือว่า การวิจัยด้วยการนำมนุษย์มาทดลองในห้องทดลอง หรือสถานที่จำกัด คงจะเป็นเรื่องที่ส่งผลต่อร่างกาย และจิตใจของผู้ถูกวิจัย และความรู้สึกของสังคมมากที่สุด รองลงมา ก็คงจะเป็นการทดลองต่อสัตว์ต่าง ๆ ส่วนการวิจัยต่อพืช และวัตถุไม่มีชีวิตนั้นถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา เพราะสมมุติกันว่าพืชไม่มีความรู้สึกเหมือนกับวัตถุไม่มีชีวิต แม้ในระยะหลังนี้จะเริ่มตระหนักว่าการทดลองต่อวัตถุวิจัยสิ่งมีชีวิต อาจมีผลร้ายแรงต่อมนุษย์โดยตรง (เช่น การทดลองอาวุธ การทดลองเกี่ยวกับแก๊สพิษ) หรือโดยอ้อม เพราะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในโลก ซึ่งจะส่งผลสะท้อนไปยังทุกอย่างในโลก

ตามแนวคิดข้างต้นจึงมีควมพยายามจะวางข้อจำกัดเกี่ยวกับการวิจัยต่อมนุษย์ และสัตว์มากกว่าต่อพืช และวัตถุไม่มีชีวิต จนได้มีการออกกฎหมาย และกำหนดจริยธรรมกันไว้หลายสำนัก

ในที่นี้จะยกตัวอย่างของจรรยาบรรณต่อการวิจัยในมนุษย์ ด้วยวิธีทดลอง และวิธีสังเกตการณ์ในสนาม ก่อนที่จะกล่าวถึงการวิจัยแบบทดลองต่อสัตว์ในต่างประเทศ ซึ่งมีความก้าวหน้ามานานกว่าไทย ดังต่อไปนี้

1) ประมวลนูเรมเบิร์กต่อการวิจัยทดลองต่อมนุษย์

ประมวล นูเรมเบิร์ก (Nuremberg Code) เกิดขึ้นจากการที่สหประชาชาติได้ทำการสอบสวนคดีอาชญากรรมสงครามที่พวกนาซีเยอรมันกระทำทารุณกรรมต่อชนชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะยิว โดยรัฐบาล และนักวิทยาศาสตร์ เยอรมันอ้างว่าเป็นการทดลองเพื่อประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะชีวการแพทย์ แต่คณะตุลาการศาลอาชญากรรมสงครามเห็นว่าเป็นข้อแก้

ตัวที่พึ่งไม่ขึ้น และต่อมาได้ประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ.1946 มีข้อความดังที่ศาสตราจารย์ บุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้นำมาลงในงานวิจัย "จริยธรรมในงานวิจัย" ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง จริยบรรณนักวิจัย จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ 9 มีนาคม 2538 น. 2-3 ดังนี้:

"1. ความยินยอมพร้อมใจของบุคคลผู้เป็นตุ๊กตาจัดเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง ความหมายก็คือ บุคคลผู้เกี่ยวข้องในฐานะตุ๊กตาควรมีความสามารถทางนิรนัยที่จะแสดงความยินยอม ควรมีความสามารถที่จะเลือกได้โดยอิสระ ปราศจากการแทรกแซงในลักษณะของการบังคับ ฉ้อฉล หลอกลวง ชูเชิญ หรือข่มขู่ด้วยประการใด ๆ รวมทั้งควรมีความรู้เพียงพอ และมีความเข้าใจ เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะเข้าเกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ เพื่อให้สามารถตัดสินใจด้วยสติปัญญา ปิจารณ์ประการหลังนี้กำหนดให้ตุ๊กตาในการทดลองควรได้ทราบถึงธรรมชาติ ระยะเวลา และจุดมุ่งหมายของการทดลองก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมการทดลอง นอกจากนั้น ตุ๊กตาควรได้ทราบถึงวิธีการทดลองควมไม่สะดวกสบาย และความเสี่ยงภัยทั้งหลายที่อาจเกิดขึ้นได้รวมทั้งผลที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพ หรือร่างกายจากการเข้ามีส่วนร่วมในการทดลองดังกล่าว

หน้าที่ และความรับผิดชอบในการแสวงหาความยินยอมโดยถูกต้องจัดเป็นภาระของบุคคลผู้ริเริ่ม อาทนายการ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทดลอง ภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบส่วนบุคคลดังกล่าวจะมอบหมายให้บุคคลอื่นโดยเป็นการเสี่ยงความรับผิดชอบได้

2. การทดลองควรมีลักษณะที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ซึ่งไม่อาจกระทำได้โดยวิธีการศึกษาแบบอื่น รวมทั้ง กระทำด้วยความจำเป็น

3. การทดลองควรรับการออกใบสั่ง และอาศัยผลของการทดลองจากสัตว์ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติทางธรรมชาติของเชื้อโรค หรือปัญหาอื่น ๆ ภายใต้งานศึกษาในลักษณะที่ว่าผลคาดหวังจะเป็นเหตุผลเพียงพอสำหรับการดำเนินงานทดลองครั้งนี้

4. การทดลองจะต้องได้รับการคำแนะนำในลักษณะที่พยายามหลีกเลี่ยงความทุกข์ทรมาน และความเสียหายที่ไม่จำเป็นทั้งปวง ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ

5. การทดลองใด ๆ ไม่ควรมีการคำแนะนำ ถ้ามีเหตุผลพอเพียงที่จะเชื่อได้แต่แรกว่าจะก่อให้เกิดการตาย หรือทุพพลภาพ เว้นแต่ในกรณีที่นักวิทยาศาสตร์ ผู้ดำเนินการทดลอง ได้เข้ารับทราบในฐานะตัวการด้วย

6. ความเสี่ยงภัยของตัวการที่จะได้รับไม่ควรมีระดับสูงกว่าความสำคัญของปัญหาที่จะดำเนินการทดลอง ซึ่งพิจารณาโดยอาศัย เกณฑ์ทางมนุษยธรรม

7. การเตรียมที่เหมาะสมมีความจำเป็นรวมถึงการจัดเครื่องมืออุปกรณ์ ทั้งหลายเพื่อคุ้มครองตัวการในการทดลองจกภัยอันตรายที่อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บ ทุพพลภาพ หรือการสูญเสียชีวิต แม้ว่าสถานการณ์ดังกล่าวจะห่างไกลเพียงใดก็ตาม

8. การทดลองควรดำเนินการโดยบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมทางวิทยาศาสตร์ เท่านั้น การทดลองดังกล่าวจะต้องให้ทักษะ และความระมัดระวังในทุกขั้นตอนของการทดลองโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทดลองนั้น

9. ในระหว่างการทดลอง ตัวการควรมีสภาพที่เอื้ออำนวยที่จะขอยุติการมีส่วนร่วมในงานทดลองเมื่อใดก็ตามที่ตัวการได้ดำเนินการมาถึงระดับที่สภาพร่างกาย และจิตใจไม่อาจเอื้ออำนวยต่อการดำเนินการทดลองได้อีกต่อไป

10. ในระหว่างการทดลอง นักวิทยาศาสตร์ผู้รับผิดชอบต้องเตรียมการที่จะยุติการดำเนินการทดลองได้ทุกขั้นตอน ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยด้วยความบริสุทธิ์ใจด้วยทักษะที่เกี่ยวข้องชาญ และด้วยการตัดสินใจอย่างระมัดระวังว่าการดำเนินการทดลองต่อไป อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บ ทุพพลภาพ หรือแม้แต่การสูญเสียชีวิตของตัวการ

2) คำประกาศแห่งเฮลซิงกิของสมาคมการแพทย์แห่งโลก ว่าด้วยจริยธรรมของการวิจัยทางคลินิกต่อมนุษย์ 2518

นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ได้สรุปใจความของคำประกาศแห่งเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki of the World Medical Association) มาเสนอในบทความเรื่อง "จริยธรรมในการวิจัย" ใน *สงขลานครินทร์เวชสาร* ว่าคำประกาศนี้มีข้อกำหนดเรื่องการวิจัยทางคลินิกต่อมนุษย์ที่มีชื่อเสียงที่สุด ดังนี้

"ก. หลักการพื้นฐาน

1. การวิจัยชีวการแพทย์ที่ทำในมนุษย์จะต้องเป็นไปตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป อยู่บนฐานของการทดลองทางห้องปฏิบัติการ และการทดลองในสัตว์ทดลอง และได้ตรวจสอบกับความรู้ที่ได้รายงานไว้ในวารสารทางวิทยาศาสตร์อย่างทั่วถึง
2. ควรเขียนโครงการทดลองที่ทำในมนุษย์อย่างละเอียดชัดเจน และส่งให้คณะกรรมการที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการตรวจสอบให้ความเห็นและคำแนะนำ
3. การวิจัยชีวการแพทย์ที่ทำในมนุษย์ควรทำโดยผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนทางวิทยาศาสตร์ ควบคุมโดยแพทย์ที่มีความรู้ความสามารถทางคลินิกเป็นอย่างดี ความรับผิดชอบต่อคนที่ถูกทดลอง ไม่ได้อยู่ที่ตัวผู้ถูกทดลอง แม้ว่าผู้ถูกทดลองจะได้ให้คำยินยอมให้ทดลองแล้วก็ตาม
4. การวิจัยชีวการแพทย์ที่ทำในมนุษย์ถือ ว่าผิดกฎหมายยกเว้นกรณีที่มีความสำคัญของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยมีส่วนเหมาะสมต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นต่อผู้ถูกวิจัย
6. จะต้องเคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกทดลอง จะต้องระมัดระวังอย่างยิ่งยวดที่จะเคารพเรื่องส่วนตัวของผู้ถูกทดลองและหาหนทางทำให้การทดลองมีผลต่อร่างกาย จิตใจ และบุคลิกภาพของผู้ถูกทดลองน้อยที่สุด

7. แพทย์จะต้องไม่ทำการวิจัยในมนุษย์ หากไม่สามารถคาดการณ์อันตรายที่อาจเกิดจากการวิจัยได้ และจะต้องยกเลิกการวิจัยหากเกิดอันตราย ซึ่งมีน้ำหนักมากกว่าผลประโยชน์ที่คาดคะเนไว้

8. ในการตีพิมพ์ผลงานวิจัย แพทย์จะต้องรายงานผลอย่างแม่นยำถูกต้องรายงานผลการวิจัยที่หาอย่างไม่สอดคล้องกับคำประกาศนี้ ไม่ควรได้รับการตีพิมพ์

9. ในการวิจัยใด ๆ ที่ทำต่อมนุษย์ ผู้ถูกทดลองทุกคนจะต้องได้รับความยินยอมอย่างเพียงพอเกี่ยวกับเป้าหมาย วิธีการ ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และอันตรายรวมทั้งความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายขึ้นจากการทดลอง ผู้ถูกทดลองจะต้องได้รับคำบอกเล่าว่าผู้ถูกทดลองมีเสรีภาพที่จะไม่เข้าร่วมโครงการทดลอง หรือหากเข้าร่วม ก็มีเสรีภาพที่จะเลิกเป็นผู้ถูกทดลองเมื่อใดก็ได้ แล้วแพทย์จึงขอคำยินยอมโดยสมัครใจจากผู้ถูกทดลอง ถ้าจะให้ดีควรเป็นหนังสือให้ความยินยอม

10. ในการขอคำยินยอม แพทย์ควรใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษหากผู้ที่ถูกขอคำยินยอมมีความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงกับแพทย์ผู้นั้น หรืออาจรู้สึกว่าจะต้องให้คำยินยอมเพราะถูกบังคับในกรณีเช่นนี้อาจขอให้แพทย์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และไม่มีความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงกับผู้ถูกขอคำยินยอม เป็นผู้ขอคำยินยอม

11. ในกรณีที่บุคคลไร้ความสามารถตามกฎหมาย ควรขอคำยินยอมจากผู้พิทักษ์ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศนั้น ๆ ในกรณีที่เป็นผู้เยาว์หรือมีความพิการทางกายหรือจิตอาจ จนไม่สามารถให้คำยินยอมด้วยตนเองได้ ให้ขอคำยินยอมจากญาติที่มีอำนาจตามกฎหมาย

12. โครงการวิจัยทุกโครงการควรมีข้อความระบุว่า ได้คำนึงถึงประเด็นด้านจริยธรรมตามคำประกาศนี้และโครงการวิจัยเป็นไปตามคำประกาศนี้

ข. การวิจัยทางการแพทย์ควบคู่ไปกับการรักษาปฏิบัติรักษาทางวิชาชีพ (การวิจัยทางคลินิก Clinical research)

1. ในการปฏิบัติรักษาสผู้ป่วย แพทย์ต้องพร้อมที่จะใช้วิธีการวินิจฉัย หรือวิธี

นักบรรณวิธีใหม่หากแพทย์ผู้นั้นได้ตรวจแล้ว ว่า วิธีการดังกล่าวจะช่วยปกป้องชีวิต ทำให้สุขภาพดีขึ้น หรือช่วยลดความทุกข์ทรมาน

2. ควรเปรียบเทียบผลประโยชน์ อันตราย และความไม่สะดวกสบาย อันอาจเกิดจากวิธีใหม่กับที่จะเกิดจากวิธีที่ต่างกันเป็นประจำวันปัจจุบัน

3. ในการวิจัยทางแพทย์ทั้งหมด ผู้ป่วยทุกคน รวมทั้งกลุ่มเปรียบเทียบ (Control) ควรได้รับการรับรองว่าจะได้รับการตรวจและรักษาโดยวิธีที่ดีที่สุดที่มีอยู่

4. การปฏิเสธของผู้ป่วย ที่ขอไม่เข้าร่วมในโครงการวิจัย จะต้องไม่มีผลร้ายต่อความสัมพันธ์ต่อผู้ป่วยกับแพทย์

5. หากแพทย์พิจารณาแล้วว่า จำเป็นต้องทำการทดลองโดยไม่ขอคำยินยอม จะต้องระบุเหตุผลที่ไม่ขอคำยินยอมไว้ในโครงการวิจัย เพื่อที่จะได้เสนอให้คณะกรรมการที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยเป็นผู้พิจารณา

6. แพทย์สามารถผนวกการวิจัยทางแพทย์เข้ากับการปฏิบัติรักษาทางวิชาชีพได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ เฉพาะเมื่อการวิจัยนั้นน่าจะมีผลดีต่อการวินิจฉัยหรือบำบัดโรคในผู้ป่วยนั้น

ค. การวินิจฉัยชีวิตการแพทย์ในมนุษย์แบบที่ไม่ใช่การบำบัดความเจ็บป่วย (การวิจัยชีวิตการแพทย์ที่ไม่ใช่การวินิจฉัยทางคลินิก)

1. ในการวิจัยทางการแพทย์ที่ทำในมนุษย์ และเป็นการทดลองทางวิทยาศาสตร์แท้ ๆ แพทย์ยังคงมีหน้าที่ปกป้องชีวิตและสุขภาพของผู้ถูกทดลอง

2. ผู้ถูกทดลองควรเป็นอาสาสมัคร ซึ่งอาจเป็นผู้มีสุขภาพดี หรือเป็นผู้ป่วย ซึ่งความเจ็บป่วยไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการทดลอง

3. ผู้ทำการทดลองหรือคณะผู้ทำการทดลองควรหยุดการวิจัย หากพิจารณาแล้วว่า ถ้ายังทำการทดลองต่อไป อาจเกิดอันตรายกับผู้ถูกทดลอง

4. ในการวิจัยในมนุษย์ ผลประโยชน์ของวิทยาศาสตร์และต่อสังคมส่วนรวม จะต้องไม่สำคัญกว่าประเด็นสุขภาพของผู้ถูกทดลอง"

3. หลักจริยธรรมในการวิจัยต่อตัวกลางที่เป็นมนุษย์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน

ศาสตราจารย์ ปูระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ในงานที่อ้างแล้ว ได้สรุปหลักจริยธรรมในการวิจัยที่ท่าต่อมนุษย์โดยเรียกว่า Human Participants ว่า "ตัวการที่เป็นมนุษย์" ดังนี้

"การตัดสินใจที่จะดำเนินการวิจัยขึ้นอยู่กับการพิจารณาตัดสินใจของนักจิตวิทยา ในแง่ที่ว่า จะมุ่งอุทิศให้ดีที่สุดสำหรับศาสตร์ทางจิตและความผาสุกของมนุษย์ได้อย่างไร เมื่อนักจิตวิทยาตัดสินใจที่จะดำเนินการวิจัย ก็ควรได้พิจารณาถึงทางเลือกต่าง ๆ ที่จะมุ่งใช้พลังงานและทรัพยากรทางวิจัยภายใต้พื้นฐานของการพิจารณาดังกล่าว นักจิตวิทยาจะต้องดำเนินการวิจัยด้วยความเคารพและสนใจต่อเกียรติภูมิ และความผาสุกของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ต่อกฎระเบียบของรัฐ รวมทั้งต่อมาตรฐานทางวิชาชีพซึ่งถือว่าเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยต่อตัวการที่เป็นมนุษย์

1. ในการวางแผนงานวิจัย นักวิจัยย่อมมีความรับผิดชอบที่จะต้องประเมินอย่างระมัดระวังในส่วนที่เกี่ยวกับความยอมรับได้ทางจริยธรรม ถ้าหากชั่งน้ำหนักของคุณค่าวิชา ศาสตร์และคุณค่าของความ เป็นมนุษย์จะทำให้เกิดควม ย่อหย่อนในหลักบางประการ นักวิจัยย่อมมีภาระหน้าที่อย่างจริงจังที่จะต้องแสวงหาความเหมาะสมทางจริยธรรมรวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสิทธิของตัวการอย่างแท้จริง

2. นักวิจัยควรมีความสนใจเบื้องต้นที่จะต้องพิจารณาโดยอาศัยมาตรฐานที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ตัวการผู้เข้าร่วมงานวิจัยจะเป็นตัวการที่เสี่ยงภัย หรือตัวการที่เสี่ยงภัยน้อยที่สุดหรือไม่

3. นักวิจัยต้องให้หลักประกันในการรับผิดชอบปฏิบัติตนจริยธรรมในงานวิจัยเสมอ นอกจากนั้น นักวิจัยย่อมต้องรับผิดชอบต่อการปฏิบัติต่อตัวการอย่างมีจริยธรรม ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติในแง่การหาประโยชน์ผู้ร่วมทีม ผู้ช่วยเหลือ นักศึกษา หรือลูกจ้างก็ตาม

4. นักวิจัยควรแจ้งความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องและเป็นธรรมกับตัวการก่อนการเข้าร่วมงานวิจัย และผู้เกี่ยวข้องเป็นงานวิจัยที่มีคุณประโยชน์หรือความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความกระจ่างงานด้าน

ข้อผูกพันและความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย นักวิจัยมีภาระที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงหรือข้อผูกพันทั้งหลายดังที่กำหนดไว้ในสัญญา นักวิจัยควรจะต้องแจ้งให้ตัวการได้ทราบถึงเงื่อนไขอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับงานวิจัยที่ตัวการประสงค์จะทราบ อนึ่ง การที่นักวิจัยไม่สามารถเปิดเผยเงื่อนไขได้อย่างครบถ้วนก่อนที่จะได้รับความยินยอมพร้อมใจจากตัวการย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทําให้นักวิจัยจะต้องกำหนดมาตรการปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพเกียรติภูมิของตัวการ นอกจากนี้ การดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับเด็กและบุคคลผู้ทุพพลภาพซึ่งมีข้อจำกัดด้านความเข้าใจ และด้านการสื่อสารความหมายย่อมต้องการมาตรการเพื่อปกป้องเป็นกรณีพิเศษ

5. ระเบียบวิธีวิจัยในงานวิจัยบางลักษณะ อาจจำเป็นต้องใช้วิธีการปกปิดหรือล่อหลอกตัวการ ฉะนั้นก่อนที่จะดำเนินงานวิจัยในลักษณะดังกล่าว นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบดังต่อไปนี้ (5.1) พิจารณาว่าการใช้วิธีการดังกล่าว ขอบด้วยเหตุผลตามคุณค่าทางวิทยาศาสตร์ทางการศึกษา หรือทางการประบุคต์สำหรับงานวิจัยดังกล่าวหรือไม่ (5.2) พิจารณาว่าวิธีการอื่นซึ่งไม่ใช้วิธีการปกปิดหรือล่อหลอกตัวการมีให้เลือกใช้ได้หรือไม่ และ (5.3) พิจารณาให้หลักประกันว่า ตัวการจะได้รับคำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการดังกล่าวอย่างเพียงพอ และโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้

6. นักวิจัยจะต้องเคารพอิสระเสรีภาพของตัวการ ในการถอนตัวจากการมีส่วนร่วมในงานวิจัย ภายใต้วงเวลาใดก็ได้ ภาระในการคุ้มครองอิสระเสรีภาพนี้กำหนดบังคับให้นักวิจัยต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เมื่อใดก็ตามที่นักวิจัยดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจหรืออิทธิพลเหนือตัวการ ตำแหน่งดังกล่าวรวมถึง (แต่ไม่จำกัดเพียง) สถานการณ์ที่ตัวการอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นส่วนหนึ่งของการจ้างงาน หรือตกอยู่ในฐานะนักศึกษา ผู้รับบริการหรือลูกจ้างของนักวิจัย เป็นต้น

7. นักวิจัยต้องปกป้องตัวการจากอันตรายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ถ้าปรากฏความเสี่ยงภัยจากผลการวิจัยดังกล่าว นักวิจัยจะต้องแจ้งให้ตัวการได้ทราบความเป็นจริง อนึ่ง นักวิจัยไม่ควรใช้กระบวนการวิจัยซึ่งจะก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงและยาวนานต่อตัวการ เว้นแต่ว่าการไม่ใช้กระบวนการวิจัยดังกล่าว อาจทําให้ตัวการต้องเสี่ยงต่ออันตรายมากยิ่งขึ้น หรือเว้นแต่ว่าการวิจัยมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก และตัวการทุกคนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบโดยตลอดรวมทั้งได้แสดงความยินยอมพร้อมใจแล้ว นอกจากนี้ ตัวการควรได้รับทราบถึงขั้นตอนในการติดต่อขอพบนักวิจัยได้ภายในระยะที่เหมาะสม ถ้าปรากฏว่า

ตัวการรู้สึกเครียดหรือรู้สึกว่าจะเกิดอันตรายต่อตน หรือมีสิ่งที่ไม่ควรซักถามในภายหลัง

8. ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูล นักวิจัยควรเปิดเผยข้อมูลต่อตัวการเกี่ยวกับธรรมชาติของงานวิจัย และควรพยายามแก้ไขความเข้าใจผิดที่บังพวngที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานวิจัย อย่างไรก็ดี ถ้าปรากฏความจำเป็นที่จะต้องทวงเพ็ญข้อมูลไว้ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับคุณค่าทางวิทยาศาสตร์และมนุษยธรรม นักวิจัยควรมีความรับผิดชอบเป็นพิเศษ ในการติดตามผลการวิจัย และควรสร้างความมั่นใจว่าจะไม่มีผลร้ายต่อตัวการ

9. เมื่อใดก็ตามที่ขั้นตอนของการวิจัยก่อให้เกิดผลที่ไม่พึงประสงค์ต่อตัวการ นักวิจัยมีความรับผิดชอบที่จะค้นหา และเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขผลดังกล่าว ซึ่งรวมถึงผลต่าง ๆ ในระยะยาวด้วย"⁷

4) ประกาศจรรยาบรรณวิชาชีพของสมาคมมานุษยวิทยาอเมริกัน

ศาสตราจารย์ ปูระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ในบทความเดียวกันได้สรุปประกาศและระเบียบการว่าด้วยจรรยาวิชาชีพของสมาคมมนุษยวิทยาอเมริกันโดยเรียกว่า "แนวทางปฏิบัติต่อตัวการที่เป็นมนุษย์ในงานวิจัยสนาม" เนื้อหาสาระดังนี้

"ในการดำเนินงานวิจัย ความรับผิดชอบสูงสุดของนักมานุษยวิทยาก็คือ ความรับผิดชอบต่อตัวการที่ถูกศึกษา เมื่อใดก็ตามที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ นักวิจัยต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกต่อตัวการ นักวิจัยจะต้องกระทำทุกวิถีทางภายในขอบเขตอำนาจ เพื่อป้องกันสวัสดิภาพทางสรีระ สังคม และจิตใจของตัวการ รวมทั้งให้เกียรติโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีและความลับของตัวการ

1. ในกรณีที่การวิจัยเกี่ยวข้องกับการแสวงหาวัสดุและสารสนเทศซึ่งมีการถ่ายทอดภายใต้ฐานคติของความไว้วางใจระหว่างบุคคล หลักความเป็นจริงในกรณีนี้ก็คือ การปกป้องคุ้มครองสิทธิ ผลประโยชน์ และความลับของตัวการถือเป็นประเด็นสำคัญ

2. การสื่อความหมายเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยไปสู่ตัวการที่เป็นแหล่งข้อมูล จะต้องกระทำอย่างดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

3. ตัวการที่เป็นแหล่งข้อมูลมีสิทธิที่จะไม่เปิดเผยตนเอง ซึ่งสิทธินี้ควรได้รับการคุ้มครอง ทั้งในกรณีที่มีการให้คำมั่นสัญญาอย่างชัดแจ้ง และในกรณีที่ไม่มีคำมั่นสัญญาอย่างชัดแจ้ง ประเด็นข้อนี้ครอบคลุมถึงการรวบรวมข้อมูลโดยการใช่วิธีถ่ายภาพ การบันทึกเสียง และเครื่องมือรวบรวมข้อมูลประเภทอื่น ๆ ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ ซึ่งหน้าหรือด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม อนึ่ง ตัวการที่ถูกศึกษาควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะของเครื่องมือดังกล่าว รวมทั้งควรมีอิสระที่จะปฏิเสธเครื่องมือเหล่านี้ได้ตามประสงค์ และถ้าตัวการจะยอมรับเครื่องมือเหล่านี้ ผลที่ตัวการได้รับก็ควรมีความสอดคล้องกับสิทธิต่าง ๆ ในด้านสวัสดิภาพศักดิ์ศรี และความเป็นส่วนตัวของตัวการ

(ก) ถึงแม้จะมีความพยายามทุกวิถีทางที่จะไม่เปิดเผยตัวการ ตัวการก็ควรได้รับการทราบโดยชัดแจ้งว่า การปกปิดตัวการอาจถูกละเมิดได้โดยไม่จงใจ

(ข) เมื่อใดก็ตามที่บุคคลในวิชาชีพต่าง ๆ หรือบุคคลอื่นใดชำนาญแหม่งเพื่อปกปิดตนเอง บุคคลทั้งหลายควรเคารพที่จะไม่เปิดเผยถึงเอกลักษณ์ที่แท้จริงของคณะกรรมการหรือบุคคลหรือข้อมูลอื่น ๆ

4. นักวิจัยไม่ควรแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวจากตัวการ นอกจากนี้ ตัวการควรได้รับการตอบแทนอย่างเป็นธรรมในรูปแบบของบริการทั้งหลาย

5. นักวิจัยมีภาระผูกพันที่จะต้องกล่าวถึงผลกระทบที่สามารถมองเห็นได้ในอนาคตต่อประชากรทั่วไปที่ถูกศึกษา ซึ่งสืบเนื่องมาจากการวิจัยหรือการตีพิมพ์รายงานการวิจัย

6. ผลที่คาดได้ของการวิจัยควรได้รับการสื่อความหมายอย่างสมบูรณ์ที่สุด เท่าที่สามารถจะทำได้ไปสู่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่น่าจะได้รับความประโยชน์

7. สำหรับจุดยืนของทางสมาคมเกี่ยวกับการดำเนินการงานวิจัยที่ปกปิดเป็นความลับนั้น กล่าวได้ว่า รายงานการวิจัยใดที่สามารถส่งให้กับองค์กรที่หาทุนได้ ก็ควรแสดงต่อสาธารณชนทั่วไปด้วย และถ้าเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ก็ควรเปิดเผยต่อประชากรที่ถูกศึกษาได้อีกด้วย

8. นักวิจัยควรคำนึงความพยายามทุกวิถีทางที่จะร่วมมือกับสมาชิกของสังคมที่เป็นเจ้าบ้านในการวางแผนและดำเนินการตามโครงการวิจัย

9. ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นนี้ควรได้รับการปฏิบัติภายใต้ความตระหนักรู้ที่เต็มถึงพหุนิยมทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมที่เป็นเจ้าบ้าน รวมทั้งความหลากหลายทางด้านผลของค่านิยม ผลประโยชน์และอุปสงค์ในสังคมดังกล่าว ความแตกต่างเช่นนี้ส่งผลทำให้เกิดความสลับซับซ้อนในการตัดสินใจของนักวิจัย แต่การละเลยสิ่งเหล่านี้ก็อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ขาดความรับผิดชอบได้เช่นกัน⁸

5) จริยธรรมในการวิจัยทดลองสัตว์

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ในบทความที่อ้างแล้ว ได้กล่าวถึงจริยธรรมต่อสัตว์ทดลองไว้ด้วย ว่ายิ่งการวิจัยทางการแพทย์ได้ก้าวหน้ามากขึ้นก็ยิ่งใช้สัตว์ทดลองมากขึ้น เช่น ในอเมริกาใช้ถึงปีละ 90 ล้านตัว ญี่ปุ่น 13 ล้านตัว อังกฤษ 5 ล้านตัวเพราะใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับโรคมะเร็ง โรคจิต โรคหัวใจ การเปลี่ยนถ่ายอวัยวะ และการพัฒนายาต่าง ๆ และวัคซีน ฯลฯ

อย่างไรก็ดี การทดลองในสัตว์ได้สร้างความรู้สึกร่วมด้านในหมู่คนจำนวนมากว่าเป็นการทำร้ายสัตว์โดยไม่เป็นธรรม หรือโดยไม่จำเป็น ประเทศต่าง ๆ จึงต้องมีมาตรการต่าง ๆ มาควบคุม ดังที่ นายแพทย์วิจารณ์ ได้กล่าวสรุปดังนี้

"ในประเทศที่มีการวิจัยในสัตว์ทดลองอย่างมาก เช่น ในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เป็นต้น มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานที่จะใช้สัตว์ทดลองในการวิจัยต้องขอใบอนุญาตใช้สัตว์ทดลองในการวิจัย ทั้งนี้เพื่อป้องกันการทารุณสัตว์ กฎหมายกำหนดว่า (1) การทดลองในสัตว์จะกระทำได้เฉพาะโดยผู้ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีอำนาจควบคุมเรื่องนี้ (2) การทดลองดังกล่าวจะกระทำได้เฉพาะในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตแล้วเท่านั้น (3) ลักษณะของการทดลองในสัตว์จะต้องอยู่

ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้โดยหน่วยงานที่มีอำนาจควบคุม (4) จะมีการตรวจสอบสถานที่และวิธีการทดลองโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และหน่วยงานที่ทำการทดลองในสัตว์ทดลองจะต้องมีบันทึกการทดลองให้ตรวจสอบได้ อนุญาตตามกฎหมายให้ทำการทดลองได้ในสัตว์ที่ได้ทำให้หมดสติแล้ว และจะไม่มีโอกาสฟื้นขึ้นมาอีก ถ้าจะทดลองในสัตว์โดยวิธีอื่นจะต้องขออนุญาตเป็นระดับ ๆ ไป เช่น ระดับ ก เป็นการกระทำเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่ต้องทำให้สลบ เช่น เปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของอาหาร จะเลือก ฉีดยาเข้าสู่ร่างกาย ฉายรังสี เป็นต้น ระดับ ข เป็นการกระทำที่รุนแรงขึ้น ต้องทำให้สัตว์สลบแล้วทำให้ฟื้น และวัดผลระดับ ค เป็นการทดลองประกอบการบรรยาย ระดับ ง เป็นการกระทำระดับ ก กับแมวหรือสุนัข ระดับ จ เป็นการทดลองระดับ ข ที่ทำกับแมวหรือสุนัข ระดับ ฉ เป็นการทดลองที่ทำกับม้าลา หรือ ส่อ จะเห็นว่าในต่างประเทศการควบคุมการทดลองในสัตว์ค่อนข้างรัดกุมและยุ่งยาก

"เรื่องจริยธรรมของสัตว์ทดลองนั้น เป็นตัวอย่างของประเด็นที่มีข้อขัดแย้งกันมากระหว่างกลุ่มคนที่มองประเด็นต่างกัน มีคนจำนวนหนึ่งบอกว่า มีสัตว์ทดลองถูกใช้ในการทดลองอย่างปรานี และผลการทดลองจะได้ประโยชน์ไม่สู้กับความทรมานสัตว์ จึงพยายามใช้วิธีต่าง ๆ เพื่อป้องกันการทารุณสัตว์ดังกล่าว กลุ่มคนเหล่านี้รวมตัวกันต่อสู้ จัดตั้งเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีกลุ่มประชาชนเพื่อจริยธรรมในการปฏิบัติต่อสัตว์ (People for the Ethics Treatment of Animal; PETA), TSU (Trans-Species Unlimited) แนวร่วมปลดปล่อยสัตว์ (Animal Liberation Front, ALF) สมาคมนานาชาติเพื่อสิทธิของสัตว์ (International Society for Animal Rights) เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มีทั้งที่ใช้วิธีการรุนแรงและที่ใช้วิธีการละมุนละม่อม โดยการสร้างมติมหาชนคัดค้านเหล่านี้ได้ผลมาช้านาน เช่น TSU คัดค้านการวิจัยเกี่ยวกับการติดยาเสพติดในแมว จนศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย คอร์แนลส์ นครนิวยอร์ก ต้องยกเลิกโครงการวิจัยที่ได้ทำมาแล้วถึง 14 ปี เป็นต้น

"จะเห็นว่า หากการควบคุมจริยธรรมในการทดลองต่อสัตว์ภายในสถาบันวิจัยไม่รัดกุมรอบคอบพอ สาธารณชนจะเข้ามาเกี่ยวข้อง และทำให้เกิดกลายเป็นประเด็นที่สร้างอารมณ์วาทชน

มีผลขัดขวางการวิจัยที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างน่าเสียดาย

"ประเด็นเรื่องจริยธรรมเกี่ยวกับสัตว์ทดลองที่เกิดขึ้นใหม่ในยุค "พันธุศาสตร์ใหม่" (new genetics) ที่สามารถผลิต "สัตว์ข้ามพันธุ์" (transgenic animal) สำหรับใช้ในการทดลองด้านต่าง ๆ นั้น ทำให้เกิดปัญหาจริยธรรม 2 ข้อ คือ (1) น่าจะมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิต เลี้ยงและใช้สัตว์ข้ามพันธุ์เหล่านี้เพื่อมาใช้ในการทำรื้อสัตว์ ไม่ก่ออันตรายต่อคนเลี้ยงหรือทดลอง ต่อสัตว์บกชนิดอื่น ๆ ที่เลี้ยง รวมทั้งสถานที่ และต่อระบบนิเวศทั้งระบบ (2) การจดทะเบียนสัตว์ข้ามพันธุ์เพื่อประโยชน์ทางการค้าควรกระทำได้หรือไม่ เวลานี้สหรัฐอเมริกาจับจดทะเบียน "หนูมะเร็ง" (oncomice ซึ่งเป็นหนูที่รับถ่ายทอดยีนมะเร็งของคน) แล้ว แต่ในยุโรปกฎหมายยังไม่อนุญาตให้จดทะเบียนการค้า (patent) สัตว์ได้"⁹

4. ปัญหาทางจริยธรรมของนักวิจัย

ก. ปัญหาที่ตัวนักวิจัยและกระบวนการวิจัย

ดร.สุนทรี โคมิน ได้เขียนในบทความเรื่อง "จรรยาบรรณนักวิจัย" เพื่อเสนอในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "จรรยาบรรณนักวิจัย" ที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเมื่อ 9 มีนาคม 2538 ว่าในปัจจุบันมีการพูดกันมากกว่ามีปรากฏการณ์ที่ไม่ค่อยถูกต้องเกิดขึ้นมากมายในวงการวิจัย จึงศึกษาแจกแจงให้เห็นว่าปัญหานี้เกิดขึ้นได้หลายจุดตั้งแต่ตัวนักวิจัยจนถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวิจัยอย่างละเอียด แต่ในที่นี้จะนำมาเสนอเฉพาะหัวข้อปัญหาเท่านั้น ซึ่งจัดเป็นกลุ่มปัญหาได้ดังนี้

1) จรรยาบรรณตัวนักวิจัย ซึ่งต้องยึดจรรยาบรรณสากลดังนี้

(1) หลักความสามารถและความรับผิดชอบ คือต้องมีความสามารถที่จะทำหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและมีความรับผิดชอบที่จะทำการวิจัยอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ไม่ลำเอียง ในการทำวิจัยในเรื่องที่ตนถนัดและมีความรู้จริง

(2) หลักการสงวนความลับของตัวอย่างวิจัย

(3) หลักการให้เกียรติผู้ศึกษาอื่น ๆ ไม่คัดลอกงานผู้อื่น ให้ถูกน้องเขียนงาน

ฯลฯ

2) จรรยาบรรณการปฏิบัติงานวิจัยที่ใช้คนเป็นตัวอย่างวิจัย มีปัญหาจริยธรรมหลาย

ประการคือ

(1) การใช้คนในการศึกษาวิจัยโดยเจ้าตัวไม่รู้หรือให้ความยินยอมด้วย

(2) การบีบบังคับให้เป็นตัวอย่าง

(3) การไม่ให้จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการวิจัยแก่ตัวอย่าง

(4) การหลอกลวงตัวอย่าง

(5) การทำให้ตัวอย่างกระทำในสิ่งที่ตัวอย่างรู้สึกอายและ เสียดสีศัตรู

(6) การละเมิดสิทธิในการตัดสินใจของบุคคลในการวิจัย เกี่ยวกับการควบคุม

พฤติกรรมและ เปลี่ยนพฤติกรรมคน

(7) การให้ตัวอย่างเกิดความเครียดทางกายและทางจิต

(8) การล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวของตัวอย่าง

(9) การทำให้ตัวอย่างกลุ่มควบคุมเสียประโยชน์

(10) การทำให้ตัวอย่างไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและอย่างมีเกียรติ

3) ความรับผิดชอบต่อตัวอย่างเมื่อเสร็จสิ้นงาน นักวิจัยมักละเลยไม่รับผิดชอบต่อ ดัง

นี้

(1) นักวิจัยไม่ชี้แจงให้ความกระจ่างเกี่ยวกับธรรมชาติของการวิจัยในโครงการนั้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งความไว้วางใจ และความเชื่อถือนักวิจัย

(2) จัดผลกระทบทางลบจากการรับเป็นตัวอย่าง

(3) การปกป้องรักษาความลับของตัวอย่าง

4) จรรยาบรรณมาใช้ผลงานวิจัยในทางที่ผิด ซึ่งเกิดขึ้นได้หลายทาง ดังนี้

- (1) การแปลงผลงานวิจัยไปใช้ในทางทำลาย เช่น นำไปทำอาวุธ หรือทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน
- (2) การอธิบายตัดงานผลงานวิจัยศึกษาปัญหาสังคมอย่างจริง ๆ ตามความสนใจ และผลประโยชน์ที่ตนจะได้ตามมา
- (3) การอธิบายตีความการศึกษาความแตกต่างกันของกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง
- (4) การนำผลวิจัยเพื่อการเอาเปรียบ
- (5) การนำผลการวิจัยเพื่อการก้าวท่ายแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มวัฒนธรรมอื่นหรือชาติอื่น

ข. ความบกพร่องผิดพลาดของนักวิจัย

จากประสบการณ์ของผู้เขียน เห็นว่านักวิจัยหลายท่าน หรือในเวลาที่ตรงการวิจัยบางโครงการ อาจมีความบกพร่องไม่ระมัดระวังที่จะทำการวิจัยให้ถูกต้อง และไม่รับผิดชอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเพราะงานวิจัยเป็นงานที่มีระเบียบวิธีที่รัดกุม ทุกขั้นตอน การจะทำงานวิจัยให้ถูกต้องทุกขั้นตอนจึงทำได้ยากมาก ประกอบกับการแสวงหาความจริงนั้น ในหลายกรณียังไม่มีวิธีการแสวงหาได้ นักวิจัยก็ต้องพยายามทดลองหาวิธีการแปลกใหม่ออกมา ซึ่งบางครั้งก็มาได้รับการยอมรับว่าสมควรและถูกต้อง กลับถูกหาว่าผิดศีลธรรม ผิดจรรยาบรรณ ผิดกฎหมายไปด้วยซ้ำ

แม้โดยทั่วไปนักวิจัยอาจทำงานผิดพลาดได้โดยบริสุทธิ์ใจ และโดยเจตนา แต่ผลที่สุดก็ยังคงถือเป็นความผิดของนักวิจัยอยู่ดี

ความบกพร่องผิดพลาดของนักวิจัย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณและการเรียน

- 1) ไม่มีความรู้ และประสบการณ์เพียงพอที่จะทำวิจัยในเรื่องนั้น ท่านเองเคยพบกับนายและแพทย์ที่ไม่มีความรู้จริงแต่รับทำงานที่ถูกคำ คนๆ ใจ
- 2) วางสมมุติฐาน และแนวทางวิจัยผิดพลาดไม่สัมพันธ์ระหว่างผลกับเหตุ ทำให้ได้ผลวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกัน เมื่อนำไปใช้อาจเกิดโทษ เช่น บัญญาอ่อน กลับทำให้ใบกินสมองถึงอาจคิดโรคลงมาซ้ำ
- 3) ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง จึงวางกรอบการทำวิจัยผิด หรือเลือกตัวอย่างผิด
- 4) เลือกระเบียบวิธีวิจัยผิด หรือไม่มีระเบียบวิธีวิจัยที่จะทำการวิจัยเรื่องนั้นได้ ก็พยายามหาวิธีคิดหลักวิทยาศาสตร์มาทำ เช่น ไปสัมภาษณ์พระว่าทำผิดศีลชั้นปาราชิกหรือไม่ (ท่านคงไม่ตอบตามจริง)
- 5) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง แต่มีการผ่อนปรน หรือดัดแปลงไป เช่น ไม่เลือกตัวอย่างสุ่มอย่างไว้ หรือเลือกตามอำเภอใจ หรือยกเมฆ นั่งเทียน สร้างข้อมูลปลอม
- 6) ไม่ควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ให้ครบถ้วน ไม่จดบันทึกปรากฏการณ์ต่าง ๆ ละเอียดยกต้องเพียงพอ
- 7) ไม่ทำงานตามแผนการวิจัย หรือระเบียบวิธีวิจัย เช่น เปลี่ยนแปลงแบบสอบถามกลางคัน
- 8) ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ตามอำเภอใจ เกินกว่าที่ข้อมูลนั้นครอบคลุม
- 9) ไม่รักษาความลับ หรือความเชื่อถือศรัทธาของผู้ให้ข้อมูล หรือเจ้าของโครงการตามที่ตกลงกันไว้
- 10) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม ทำให้ค่าของข้อมูลเสียหาย
- 11) เขียนรายงานไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้รับมาจากการวิจัย คือบิดเบือนข้อเท็จจริงโดยปรารถนาเอาใจนายจ้าง หรือหลอกผู้อื่นให้เข้าใจผิด
- 12) ในการทำการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ที่ต้องทดสอบหลายครั้ง กลับบิดเบือนผลให้สมประโยชน์ตน
- 13) เป็นการวิจัยที่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน หรือแอบอ้างนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือไม่อ้างอิงให้เครดิต ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่รักษามารยาท และทำให้เกิดภัยผู้อื่น

14) เป็นนักวิจัยที่เอาเปรียบผู้ให้ข้อมูล หรือเรียกร้องมากเกินไปจนทำให้ได้รับความเดือดร้อน

15) ท้าหลักฐานการเงิน และเอกสารต่าง ๆ ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง

จริยธรรมของนักวิจัย

นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านคือ ศาสตราจารย์ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ, ดร.วิญญู พานิชพันธุ์ และดร.มนตรี เจนวิทย์การได้เสนอข้อสังเกตเกี่ยวกับจริยธรรมของนักวิจัยไทย ดังนี้

1. สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเกรงใจ และข้อจำกัดทางสังคมอื่น ๆ ทำให้นักวิจัยไทยอาจจะรักษามาตรฐานจริยธรรมของนักวิจัยสากลไม่ได้เคร่งครัด แต่การร่อนอ่อนผ่อนคลายเกินไปย่อมเป็นปัญหาต่อคุณภาพของงานวิจัย และจริยธรรมของผู้วิจัยด้วย
2. นักวิจัยบางคนทำการวิจัยในเรื่องที่ปลีกย่อยไม่มีประโยชน์ต่อสังคม เป็นการสูญเสีย เวลาทำวิจัยและพลังงานของทุกฝ่ายโดยไม่จำเป็น
3. นักวิจัยบางคนรับงานมาแล้วไม่ตั้งใจทำงานให้ได้มาตรฐาน ทำให้อผลงานที่ได้รับประโยชน์ไม่ได้ ฝ่ายผู้จ้างงานก็เสียเงินเสียเวลา แล้วรู้สึกไม่ติดอนักวิชาการที่รับทำงานวิจัยอื่น ๆ ด้วย
4. สถาบันที่เราศึกษาพยายามจัดหลักสูตรจัดการสอนสนองความต้องการของตลาดมากขึ้นนักวิชาการได้แต่มุ่งทำการสอนไม่ยอมรับงานวิจัย คุณภาพของการสอนก็ตกต่ำลง ทำให้วิชาการไทยเสื่อมลงไปวันวัน
5. นักวิจัยที่ทำงานผลิตผลงานไม่ได้ผลงานมีมาตรฐานควรถูกลงโทษ
6. นักวิชาการที่เป็นอาจารย์สอนดำเนินการศึกษาเอาเปรียบนักศึกษาเห็นาวิจัยและได้เงินค่าวิทยากรโดยเอาเวลาผลงานมาเป็นของตนเองทั้งหมด หรืออ้างว่าเป็นผู้วิจัยหลัก
7. นักวิจัยบางคนยึดมั่นถือมั่นกับผลงานของตนแล้วไม่ยอมยกย่องและเลียมคุณค่ารักษาหรือทำผลงานของตนเองเป็นมา ประชดงผู้อื่น
8. นักวิจัยที่ถือว่ามีสิทธิพิเศษ ไม่ยอมเสียสละสิ่งนอกส่วนโดยไม่มีคำนึงถึงผลวิญญต่อผู้อื่น

9. นักวิจัยบางคนทบทวนการศึกษาวิจัยค้นคว้าในเรื่องที่รู้อยู่แล้วว่าเป็นปัญหาทางสังคม ศีลธรรม หรือสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังทำไปจนสำเร็จโดยไม่คิดแก้ไขปัญหานั้นเสียก่อน เพราะผลการวิจัยย่อมคาดหมายได้ล่วงหน้าในแผนการทำงานอยู่แล้ว

10. นักวิจัยควรพิจารณาว่าผลงานวิจัยบางอย่างแม้จะได้ความจริงแท้ยิ่งขึ้น แต่อาจมีผลร้ายต่อสังคม หรือสังคมจะไม่ยอมรับ เช่นใครเป็นวีรบุรุษวีรสตรีจริง นั้นควรจะนำมาเผยแพร่หรือไม่ เมื่อใด ระดับใด

5. การพัฒนาจริยธรรม และการบังคับใช้แก่นักวิจัยไทย

ก. ปัญหาในการพัฒนา และบังคับใช้จริยธรรม

แม้การพัฒนาจริยธรรมนักวิจัยไทยเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา แต่ก็ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง แต่ละอย่างก็มีความยุ่งยากในตัวของมันเอง เช่น

1) นักวิจัยคือใคร การระบุขึ้นนักวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยากพอสมควรดังที่ได้จำแนกไว้ในตอนแรกของบทความว่าอาจแบ่งนักวิจัยเป็น 3 พวก คือ พวกมุ่งแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ นักวิจัยอาชีพระดับผู้ช่วยและนักวิจัยอาชีพรับจ้างทำการศึกษาวิจัย หรือจะแบ่งเป็นพวกนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพที่ทำงานวิจัยเป็นส่วนประกอบเป็นครั้งคราว และอาจเลิกทำงานวิจัยโครงการใหญ่ หรือมีความสำคัญสูง หลังจากที่ได้ตำแหน่งทางวิชาการที่ตั้งใจแล้ว และนักวิจัยอาชีพที่รับจ้างทำในฐานะผู้ช่วยตามสถาบันวิจัยต่าง ๆ หรือรับจ้างทำให้แก่ลูกค้าของนักธุรกิจ

2) นักวิจัยแต่ละประเภทจะต้องมีจรรยาบรรณของตนเอง หรือจะรวมกับนักวิชาการ นักวิชาชีพประเภทเดียวกัน ก็ยังมีข้อควรพิจารณา เช่น นักสังคมวิทยากับนักวิจัยทางสังคมวิทยา ควรมีจรรยาบรรณร่วมกันหรือไม่ เพราะนักสังคมวิทยาต้องทำงานวิจัยอยู่แล้ว ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งไม่สั้นก็ยาว

3) จรรยาบรรณเป็นสิ่งที่เขียนได้ยาก เพราะนักวิจัยแต่ละคนก็มีความคิดเห็นของตนเอง มีมุมมอง และจุดเน้นต่างกัน ยากจะหาข้อเท็จจริงตรงกันทั้งหมด ประกอบกับด้วยคำที่ใช้ก็มีลักษณะเป็นนามธรรมมาก ทำให้สื่อความหมายไม่เหมือนกัน ดังจะเห็นได้จากจรรยาบรรณหลายอาชีพที่เสนอมานับบทความนี้ แม้กระทั่งตัวผู้ที่ถูกวิจัยเองก็ยังหาความถูกต้องยอมรับกันไม่ได้ เช่น เรียกว่าตัวอย่าง ตัวการ ผู้ถูกวิจัย วัตถุวิจัย